AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

... Dâvasının
... MÜDAFAASI

Her Nevi Banka Muamelâtı

Tasarruf hesap sahiplerine her çekilişte :

APARTIMAN DAİRESİ
ZENGİN PARA İKRAMİYELERİ
AYRICA

İRATLI, SİGORTALI, İKRAMİYELİ TASARRUF
HESAP SAHİPLERİNE

- ★ **KAYDI HAYAT ŞARTİLE 1000 LİRAYA KADAR AYLIK GELİR**
- ★ **ÜCRETSİZ HAYAT VE KAZA SİGORTALARI**
- ★ **HER 200 HESAPTA 1 HESABA 50.000.— LİRA**
- ★ **PARA İKRAMİYESİ**
- ★ **BÜTÜN KEŞİDELERE İŞTİRAK HAKKI**

İratlı; Sigortalı İkramiyeli Tasarruf Hesaplarımız İstikbalinizin Emniyetidir

Her yüz liraya bir Kur'a numarası
Bankamız Hizmetinize Amadedir.

TÜRKİYE KREDİ
BANKASI

pecya

AKİS

Haftalık Aktualite Mecmuası

Sene: 3 Cilt: VIII, Sayı 128

Rüzgarlı Sok. Ovehan
Kat: 3, Daire: 7
P. K. 582 — Ankara
18992 (Yazı İşleri)
15221 (İdare)

Fiatı: 60 Kuruş

*

Neşriyat Müşaviri :

Metin TOKER

İmtiyaz Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mes'ül Müdür :

Yusuf Ziya ÂDEMHAN

*

Umumî Neşriyat Müdürü

Hamdi AVCIOĞLU

*

Teknik Sekreter :

M. Nevzat ÜNLÜ

*

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf :

Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

*

Klişe :

Doğan Klişe ATELYESİ

*

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

*

Abone Şartları :

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

İlân Şartları

3 renkli arka kapak (Tam Sayfa): 350 lira

Kapak içi 300 lira, metin sayfaları Santimi 4 lira.

*

Dizildiği ve Basıldığı Yer :

Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel:» 15221
Basıldığı t a r i h : 18.10.1956

Kapak resmimiz :

Suna Korad

Renkli ses

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Lütfen bir Devlet Bakanının ağzından çıkmış olan şu cümleleri okuyunuz:

"— Muhalifler yavaş yavaş öyle hazin bir fikir haleti içine düşmüşlerdir ki aralarındaki bir çoğa içte düşman, dışardaki düşmanımız olmaktan çıkmış ve milli menfaatleri, millî hakları korumaya çalışan öz vatandaşları olmuştur. Buhranın hemen hemen başından beri, millî birliğin en ziyade gerektiği bir zamanda hükümeti sırtından bıçaklamak için her türlü bahane ortaya atılmıştır. Muhalefet, düşmanlarımızın ekmeğine nasıl yağ sürmüş. dostlarımızın işini nasıl güçleştirmiştir...»

Bu cümlelerin söylendiği İktidar partisi kongresinde bir de mette kaleme alınmıştır. Metinde şöyle denilmektedir:

" — Kongre millî bir tehlike anında memleketi ancak parçalayacak olan Muhalefetin tutumunu takbih eder ve' hükümete, hayırlı bir neticeye varması için kendisini desteklediğini bildirir."

Böyle konuşan Paylat Bakanı Mr. Anthony Nutting köyle metin kabul eden İngiltere Muhafazakâr Parti Büyük Kongresidir. Bahis mevzuu Muhalefet, ise, İşçi Partisidir. Zaten Mr. Nutting- nutkunda Sosyalistleri isimleri ile zikretmiş ve hücumlarını onlara yapmıştır. Buhran, Süveyş buhranıdır. Hadise geçen haftanın sonunda cereyan etmiştir.

Bütün bu hafta boyunca dünya ajanslarının bültenlerini ve yabancı gazeteleri dikkatle gözden geçirdik. Londra hükümeti, kendisini millî bir tehlike anında sırtından bıçaklamakla suçlandırdığı Muhalefete karşı hiç. bir kanun tasarısını Avam Kamarasına sevketmedi. İngiliz basının susturarak hiç bir tedbir alınmadı. Memleket menfaatlerine ihanet eden, dış düşmanların ekmeğine yağ süren Sosyalistlerin lideri Mr. Gaitskell gene "Majestenin Muhalefet lideri" olarak kaldı. Sonbahar deniz mevsimi değildir ama, Mr. Gaitskell denize girmiş bulunsaydı hiç şüphesiz polisler kendisini plaja kadar takip etmeyecekler ve eski Sosyalist Başbakan Attlee'nin vatandaşlarına bitap etmesi men olunmayacaktı. İşçi Partisi Genci Sekreterinin de el sıkmasına yasak konduğu hususunda bir babere rastlanladık. İngilterede İktidar Muhalefeti çok ağır şekilde itham etti. İngiliz vatandaşı da İktidarın bu hücumlarından gazeteler vasıtasıyla haberdar oldu. Hepsi o kadar. Önümüzdeki seçimlerde, sandık başına gidildiğinde bu vatandaş kimi haklı, kimi haksız gördüğünü reyile bildirecektir.

Demokrasi işte budur.

Peki, milli menfaatlere halel verenlere müsamaha mı edelim? Affedersiniz ama, Muhalefetin millî menfaatlere halel verdiği sadece İktidarın fikridir.

Millî menfaat nedir? Bunun tarifi İktidara ve Muhalefete göre değişir. "Hükümeti arkadan bıçaklamak" ise, Demokraside banan vazife bile sayılabilir. İşte, Devlet Bakanı İşçi Partisini bu harekete tevessül ile suçlandırıyor, fakat İşçi Partisi "Majestenin Muhalefet partisi" sıfatını muhafaza ediyor. Böyle ithamların hakemi seçmendir. Seçmen de hükmünü sandığın başında tefhim eder. Aksi kaide Demokrasiden bahsolunabilir mi? Dünyada - güdümlü Demokrasiler hariç - Muhalefetten memnun bir tek iktidar mevcut değildir. Her iktidar liderine göre muhalifler kendisinin rahatça iş görmesine, memlekete hizmet etmesine, milletin bayrına çar lışmasına mani olmaktadırlar. Vatandaşların nasibini kesmektedirler. Halkı mütemadiyen heyecanlandırmakta, huzurunu bozmaktadırlar. Vatan sathım panayır yeri haline getirmektedirler. Bu ise, düpedüz hainliktir. Bundan kazanan, dışardaki düşmanlardır.

Bunların ifadesinde garipsenecek bir nokta görmek mümkün değildir. Ama İktidar kendi görüşünü mutlak hakikat sayıp da "vatan hainleri"ni yok etmek yoluna saptı mı, rejimin adı değişiverir. Her hükümetin, bırakınız iktisad politikası gibi bin sebepten tenkide mütehammil, ama dış politika gibi nihayet son derece nazik mevzuda bir politikası vardır. Onu beğenmeyenler fikirlerini açıkça söyleyeceklerdir. Bu fikir söyleme işi çek sert şekilde de yapılabilir. Laftan zarar geldiği, hiç bir yerde görülmemiştir. Muhalefet elbette ki İtidarı beğenmeyecektir; beğenmemekle de kalmayacak, onu amansızca hırpalayacaklar. İktidar öylesine hırpalanacaktır ki, muhaliflerine karşı "memleket hainleri" diye haykırmaktan kendisini alamayacaktır. Sonra? Sonrası yok!. Ne basın, ne de toplantı hürriyeti kısılacaktır. Ne parti kapatılacak, ne gazete susturulacaktır. Kimin vatan haini olduğu, kimin memleket hayrına çalıştığı milletçe kararlaştırılacak bir husustur, Eğer Muhalefet haksız çıkarsa. Muhalefette kalır. Eğer İktidar haksız çıkarsa, İktidardan düşer.. Ve ha--at olduğu gibi davam eder. İşlere gelince, emin olunuz ki işler en ziyade selamette işte Öyle yürür. Bakınız Amerikaya, halanız İngiltereye, Sonra bir de, lütfen, Hitler Almanyasını düşününüz.

Saygılarımızla

AKİS

B A S I N

Adalet

AKİS hakim önünde

Hakimlerin ortada oturanı sanığa döndü ve:

"— Son söz olarak söyleyecek bir şeyiniz var mı ?" diye sordu.

| Sanık ayağa kalktı ve "var efendim" dedi, sonra Önünde duran zarfın içinden kâğıtlarını çıkardı. Suali soran hakim Ankara Toplu Basın Mahkemesinin reisi idi; Adil Güneşoğlu adını taşıyordu. Sanık ise Metin Tokerdi. Hadise, iki senedir devam eden Akis - Sarol dâvasının geçen hafta sonundaki celsesinde cereyan ediyordu. Celsenin başında Metin Tekerin avukatı Sahir Kurutluoğlu kısa bir müdafaa yapmış, daha doğrusu niçin esaslı bir müdafaaya lüzum görmediklerini izah etmişti., Eski Devlet Bakanı Dr. Sarolun muvafakati ile. açıldığını bildirilen bu dâvada sanığı Faik Ahmet Barutçu ve Sahir Kurutluoğlu müdafaa ediyorlardı. Fakat Faik Ahmed Barutçu geçirdiği ağır bir hastalık yüzünden son celseler katılamamıştı. Sahir Kurutluoğlu demişti ki:

"— Bir sene on ay küsur günü. idrak etmiş bulunan bu dâvada hukuken söylenmemiş hiç bir cihet kalmamıştır. Bu itibarla muhtelif safhalarda mahkemenize arz ve ifade etmiş olduğumuz fikirleri tekrardan tevekki ederiz.

Evvelki müdafaalarımızda istinat etmiş olduğumuz hukukî prensiblerin karar safhasında hey'etinizce göz önünde tutulacağına esasen kani bulunmaktayız.

Bir iki nokta üzerinde kısaca düşündüklerimizi telhis edersek: 23/11/954 tarihli ve 252 sayılı Devlet Bakanlığı başlığını taşıyan dâvanın açılmasına muvafakati bildirilen yazı 6394 sayılı kanunun emrettiği şekilde, suça mevzu teşkil eyleyen yazılan tâdat ve tasrih etmemiş bulunmaktadır.

Israr edilmesi hususunda fikirleri - mizi arzederken, temas ettiğimiz gibi, Ankara C. M.U. liği dahi huzurunuza dâva olarak getirdiği bu mevzuda, Akis mecmuası nüshalarının ihtiva eylediği hangi yazılardan dolayı takibe girişdiğini tayin etmeyerek, umumî bir lisan ile müsaade istemiş bulunmaktadır.

, Bir hukuk müessesesi olarak, şikâyetten farkı olmayan muvafakatin suç unsurlarını ihtiva eylediği iddia olunan her bir yazı hakkında sarih bir ifadeyi taşıması iktiza eyler. Bu itibarladır ki, hukuken, usûlü dairesinde verilmiş. bir muvafakat ve açılmış bir daya ile karşı karşıya değiliz. Bu sebebledir ki; dâvanın devamına imkânı hukukî göremiyoruz. Bundan ayrı olarak yukarıda bahis mevzuu ettiğimiz muvafakat, şahsına karşı suç işlenen kimsenin muvafakati da değildir. Resmî kayıtlara geçmiş ye Devlet Bakanlığı Arşivinde bir nüshası resmen saklanmış, Devlet Bakanlığının muvafakatidir. Halbuki fiil. şâhsa müteveccih ve şahıs aleyhine, işlenmiş suçlardan olduğuna göre, bir makamın değil, "şahsın muvafakatinin inzimamı, kanaâtımızca zaruridir. Bu itibârladır ki, yine kânunun aradığı usûlü dairesinde istihsal edilmiş ve dâvanın açılmasına esas teşkil eyleyecek bir muvafakat mevcut bulunmamaktadır.

Bunlardan ayrı olarak ve muhakemesini iki seneye yakın bir zaman içersinde rüyet eylediğiniz suç, inandığı bir fikre sadık kalan bir yazarın, müdafaa ettiği tezden ibaret olup, kısaca ifade edilmek lâzım gelirse bir fikir suçudur. Bozmaya uyulmuş bulunmasına göre maruzatımızı sadece hukuk çerçevesi içinde değil, biraz da fikir ve fikir suçları hukuku içersinde mütalea etmenizi istirhama hâk kazanmış bulunuyoruz.

Mahkûmiyete esas teşkil eyleyen fiil ile, 80 inci maddenin tatbikini istilzam eyleyen fiilleri yekdiğerinden tefrik ve sadece kendi hudut ve şumülleri dairesinde mütalea eylediğimiz zaman, bilhassa (Kâğıt Üzerinde Devir) başlığını taşıyan yazıdan gayri, suç teşkil eyleyen makaleler matufiyet ve delaletleri bakımından müdahile müteveccih olduğu kabule şayan görülemez. "Nitekim bu husus, beraat kararınızda tayin ve tasrih edilmiş bulunmakda idi.

Bir yazının cemiyette, fikir suçu olarak, suçdan zarar gördüğü iddia olunan şahsı incitmesi ve gadre uğratabilmesi, cemiyetin ekseriyeti tarafından bu mânada telâkkiye müsait ve anlaşılması mümkün olduğu takdirde suç olarak kabul edilebilir. Temyiz Mahkemesi 8 üncü Ceza Dairesinin mahfi ve batını olan tevcih ve teveççühdeki kasdimizi, hangi zahiri delillerle tayin etmiş olduğunu anlamakda müşkilât çekdiğimiz bedihi ve derkârdır. Bir başkasının anlayışını, kendi anlayışımızla mutabakat halinde bulundurmak mecburiyetinde olmadığımıza ve istidlallerle böyle bir neticeye varmanın da hukuku rencide edeceği muhakkak bulunmasına göre bu ölçüler, içersinde bahis mevzuu yazılarda, bir suç şemmesi vardır denemeyeceği bedahetine inanmış bulunuyoruz.

Geriye (Kâğıt Üzerinde Devir) başlığını taşıyan ve ilk bozmada buna taallûk eyleyen, itirazların reddi sebebi ile, artık üzerinde münakaşa edilmesinin mümkün olamayacağı nok tasına temyizen ilişilerek, suça mevzu teşkil eylediği kabule müsait bulunan yazıya gelince: Bu hususda da ısrar istediğimiz diğer celsede, fikirlerimizi bildirmiştik. Simdi sizlere yukarda bahsettiğimiz hudut içinde hitap ederek, Mirabeau'nun bir sözünü hatırlatırım:

Mirabeau:
"Bir insanı yok etmek, bir hayatı ifna etmektir.
Bir fikri yok etmek, bizzat aklı tahrip etmektir" der.

Bir usûl sebebi ile, kanaatlarınız ve ve takdirleriniz bizi mahkûmiyete doğru sevk etme meylim ve istikametini almak mecburiyetinde kaldığınız takdirde, takdir ölçülerinizde Mirabeau'nun bu sözleri de bir parça olsun yer alsın.

Hadisemizde varsa, usûl ve şekil bakımından bir tek suç Vardır denilebilir ki -kanaâtımızca o da yoktur- bu suçda da sıfat ve hizmete yer verilmemiştir. Sıfat ve hizmetin haricindeki meselelere teveccüh edilmiştir.

Kanunların kat'i olarak sınırlayamadığı suçlarda, bu hududu tayin hükmetme mantığı ve uzun yılların, adalet tevziinde sizlere yerleştirdiği nasafet hisleri ile mümkün olacaktır. Bunda da fikir itibarile, adalet itibarile ve binnetice cemiyetin nef'i itibarile elbette ki fayda vardır.

Kararınızda bu ölçüler içersinde kaldığınıza ve kalacağınıza her an man inanmış bulunuyoruz. Bu müdafaalarımız kabule şayan görüldüğü takdirde, fikri manen mahkûm etseniz bile, kanunun te'cil ile bahşettiği tenkil yolunu istimal suretile maddeten ayakda tutmuş olursunuz.

Suc, maznun, mağdur, kanun ve delil elinizdeki dosyadadır.

Takdir sizlerindir."

Sahir Kurutluoğlu
Mirabeau gibi

Metin Toker konmuyor

Sahir Kurutluoğlunun konuşmasından sonra müdahil vekili söz almak istemişti. Fakat bu talebi usûle aykırı olduğundan redde uğramıştı. Sanık avukatının müdafaasını sanığın son sözü takip ediyordu. Nitekim Metin Toker reisin daveti üzerine konuşmaya başladı ve dedi ki: -

Metin Toker Mahkemede

Delilli sanık

"— Artık tarihî sıfatını çoktan hak etmiş bir emektar dâva dolayısıyla adalet huzurunda bir defa daha "son söz"ümü söylemek vaziyetinde bulunuyorum. Tam iki seneden beri şu iddia makamı ve şu müdahil vekili mevkiim işgal eden değişik şahıslar şimdi sizin oturduğunuz yerden gelip geçen bütün hakimlere bıkmadan usanmadan, mütemadiyen bir tek talepte bulundular: Bu adamı hapsediniz, bu adamı hapsediniz! Bunun son misalini gecen celsede gördük. Başka hiç bir şey söylemeye lüzum hissetmeden ezeli arzularını tekrarladılar, -'tecziyesini istiyoruz" dediler. Fakat içte karşınızdayım ve mahpus değilim, iki sene bir kenara, taleplerini yirmi iki sene de huzurunuza getirseler meramlarına kavuşamayacaklar, beni hapsettirmeye muvaffak olamayacaklardır. Tâ ki Türkiyede masumların mahkûm edilmesini amir kanunlar yürürlüğe konsun, ya da işgal ettiğiniz mukaddes kürsüye sizler gibi hakimler değil, hukuk anlayışı bu olan, taraf tutmaktan çekinmemelerini medarı iftihar diye teşhir eden, bir partinin ocağına kayıtlı bulunan, verecekleri hükmü huzurlarına gelenin suçu yerine şahsiyeti ile tâyin ettiklerini 1-fadeden irkilmeyecek kadar hınçlı, insanlar yerleşsin. Zira reis beyfendi ben masumum ve o kadar masumum ki bunu her talep vukuunda, hem de riyazi delilleriyle ispata muktedirim. Nitekim biraz sonra herkes bunu teslim edecektir.

Yalnız huzuru adalette bulunmanın sanıklara sağladığı müsamahaya sığınarak tam iki senedir, içimde ukte olan bir hususu bugün ifade etmek isterim. Her seferinde masumiyetimin ispatı benden beklendi; halbuki gerekirdi ki beni buraya sevkedenler, benim hapsedilmemi talep edenler suçluluğumun delillerini huzurunuza getirsinler. Suçsuzluğumu ispat ettiğim her seferinde ise "olmadı, yeni baştan" denildi. Karşı tarafın ağzındaki "orası doğru ama, burası var", "burası doğru ama orası var" teranesinden iki sene boyunca kurtulamadım. Şimdi size suçsuz olduğumu bir defa daha ispat edeceğim. Allahıma yalvarırım, artık bu sonuncusu olsun.

Herkesin bilmesini isterim ki bu yaptığım, müdafaam değildir. Müdafaam olsaydı, avukatlarımın hukuk bilgilerinden tekrar faydalanmak fırsatını kaçırmazdım. Fakat onlar hukuki bakımdan söylenebilecek her şeyi. Söylediler; geriye bir şey kalmadı. Düşününüz ki huzurunuzda, dâvanın bu yeni safhasında, karşı taraf avukatlarının bütün iddiaları, delilleri, mesnetleri, mucip sebepleri, talepleri iki basit kelimecikten ibaret kalmıştır: Tecziyesini istiyoruz! Hâl bu olunca, ortada hukuki mesele kalır mı? Hukuki safhası, kanaatimce, yüksek mahkemenizin beraat kararı verdiği gün kapanan bu dâvada şimdi bulunacağım maruzatı lütfen, hakkında söylenecek "tecziyesini istiyoruz" dan başka lâf bulunmayan bir sanığın son sözü olarak kabul buyurunuz.

Kendim! ne müdâfaa edeyim reis beyfendi; söyler misiniz, neye karşı müdafaa edeyim ? Bir insanın kendisini müdafaa edebilmesi için hiç olmazsa isnat olunan kabahatin mahiyetini, şeklini, şemailini bilmesi gerekmez mi ? Ben bu dâvanın başından beri çırpınıp, durdum; "hiç olmazsa bunu söyleyin" diye rica ettim. Aldığım tek cevap "hapsedilmelisin" oldu. Hepsi o kadar..

Evet kendimi müdafaa etmeyeceğim. Eğer müdafaa edecek olsaydım huzurunuza gele gide öğrendiğim usullerinize uyarak şu dâvanın bir küçük takdimi, daha doğrusu, içinde bulunduğumuz şartlar göz önünde tutulursa bir kısa tarihçesini yapardım ve derdim ki:

Her şey 24 Kasım 1954 tarihli çarşamba günü başladı. O gün Ankara savcılığına çağırıldım ve basın savcısı Nuri Süer ifademin alınacağını söyledi. Bakınız, 24 Kasım 1954 çarşamba günü bana atfolunan suç neydi: "Akis mecmuasının 2 Ekim ilâ 20 Kasım tarihli sayılarında Devlet Bakanı Dr. Mükerrem Sarol tarafından çıkarılan Türk Sesi gazetesi için ilkokullara abone kaydedilmesi hadisesini vesile edip sıfat ve hizmeti dolayısıyla mumaileyhin itibarını kıracak ve şöhretine zarar verecek neşriyatta bulunmak". O gün yedi yazıdan dolayı ifadem alındı.

Yüksek mahkemenizin huzuruna ilk defa olarak 9 Aralık 1954 perşembe günü çıktım. Savcılığın ilk iddiası okundu; bir değişiklik yoktu. Ortada gene yedi yazı vardı. Suçum aynı kalmıştı. Bu yazıların neresinde, hangi cümlelerinde itibâr kıracak, şöhrete zarar verecek hususlar göründüğünü sordum. Şimdi bana bil mahkemede, şu iddia makamını işgal eden basın savcısı tarafından verilen ve zabta geçen cevabı dinleyiniz: "Suç konusu olduğu ileri sürülen nüshalardaki yazılar açıkça galiz ve

müstehcen küfürleri ihtiva etmemektedir. Ancak 6334 sayılı kanunun birinci maddesine giren suçlarda... Türk Ceza Kanununun hakaret, ve sövme fiillerinde aranması mûtad olan unsurların dahi tamamen vücudu meşrut değildir... Devlet Vekilliği ile alâkalı her hangi bir haber ve hadise ele alınarak iğneleyici bir şekilde sistematik olarak neşriyat yapılmaktadır—Bu Hafriyat Türk Sesi gazetesi ve dolayısıyla o zamanki sahibi bulunan Devlet Vekili Sarolun şöhret ve servetine zarar verebilecek mahiyette olan bir yazı vasfını taşımaktadır... Hep aynı mahiyetteki ima ve iğnelemelerle 6334 sayılı kanunun birinci maddesinin maksudu olan suçu ihtiva etmektedir".

Demek bütün bir neşriyat, bir tek yazı vasfını taşıyordu. İçindeki suç da iğnelemekti, iğnelemek Türk Ceza Kanununa göre hakaret ve sövme sayılamazdı ama, 6334 sayılı kanunun . birinci maddesinin maksudu olan suç buydu. İlk iddianamede Dr. Sarolun itibar ve şöhretine zarar verdiğimiz bildirilmişti. Şimdi bunlara bir de servet ilâve olunuyordu. Türk Ceza Kanununda bulunmayan iğnelemeyi öylesine yapmıştım ki Dr. Sarolun İtibarı da, şöhreti de, serveti de zarar görmüştü. İşte reis beyfendi, ben bu mahkemenin huzuruna böyle getirildim. Ama garabetler silsilesinin bu sadece başlangıcıydı.

İkinci celsede aynı savcı esas hakkındaki iddianamesini okudu. Şaşılacak şey! Ham bütün bir neşriyat bir tek yazı vasfını taşıyordu ya, o değiş mişti. Basın savcısı, yazıların hangi kısımlarıyla suç işlendiğini alfabenin bütün harflerini kullanarak fasıl fasıl izah ediyordu. Bundan başka, yedi

Firuz Çilingiroğlu
Savcı No: 2

Nuri Süer
Savcı No: 1

yazı sekize çıkmıştı. Nasıl çıkmıştı, meçhul! Savcıya göre suç vasıtası bir kaç cümleyi okumamı ister misiniz? Bakınız A harfi altındaki cümle: "Zira doğrusu istenilirse ne Türk Sesi mühimdir, ne de onun meçhul şöhretlerden olan başmuharriri. Fakat Türk Sesi İşletmeler Vekili ile aynı kabinede bulunan Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarolun gazetesidir ve gazetenin neşriyatı onun direktin ile tesbit edilir". Buyrunuz T harfi altındaki cümleyi: "Biz kimin kellesini istiyoruz? Eğer varsa irtikap yapanların, nüfuz ticaretine girişenlerin, mevkilerini, makamlarını suiistimal edenlerin kellesini..". İşte, V harfi altındaki cümle: "Hadise sırasında Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol gazetenin sadece fiilî değil/aynı zamanda hukukî sahibi durumundaydı. Dr. Mükerrem Sarol o sıfatla bu hareketten menfaat temin etmiştir. Tahkikatın selameti neyi icap ettiriyorsa o yapılmalıdır. İcap eden şey Dr. Sarolun artık nihayet hükümete ve Demokrat Partiye yük olmaktan vaz geçmesi, 'biraz feragat göstermesi, makamına dört elle sarılmayıp tahkikatın sonuna kadar çekilmesidir". A'dan V'ye kadar giden bütün bu cümlelerle ne yapılmış olduğunu da savcıdan şöyle öğreniyorduk:

"Türk Sesi gazetesinin Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarola ait olduğu,

Bu gazetenin satışının çok az olduğu,

Devlet Vekili Mükerrem Sarolun hükümetin basın ve yayın işlerini tedvire memur olduğu, resmi ilânların tevzünde en selâhiyetli şahıs bulunduğu, devlet dairelerinin gazeteye mecmualara abone olmaları hususunda karar vermek hakkına sahip bulunduğu (E bendi), İlkokulların Devlet Vekilinin satılmayan gazetesine abone kaydedildiği (O bendi), Türk Sesi gazetesinin ilkokullara abone kaydedilmesi Burasında Devlet Vekilinin bu gazetenin hem fiili ve hem de hukukî sahibi bulunduğu (V bendi), Türk Sesi gazetesinin Atıf Sakar ve Oğuz Akala devrinin kâğıt üzerinde bir devir, yani muvazaa olduğu ye Mükerrem Sarolun ortağı olan Oğuz Akalın lisans almanın çok güç olduğu bir devirde ithalâtçılığa başlamak cesaretini gösterdiği (H, İ bendleri), Dünya gazetesinin Devlet Vekili Mükerrem Sarol hakkındaki neşriyatının müdafaa olduğu (O bendi), Dr. Mükerrem Sarolun gazeteciliğinin arızi olduğu ve politika hayatına atıldıktan sonra gazete sahibi olduğu (D bendi) yazılmak suretile Devlet Vekili Mükerrem Sarolun makamının nüfuzunu suiistimal ederek sahibi olduğu gazeteye fazla resmi ilân verdirdiği ve bu gazeteyi ilkokullara resmen abone kaydettirdiği hususları isnad edilmiş bulunmaktadır. Ayrıca N bendi ile Ş bendi birlikte mütalea olunduğu takdirde «uyruklarına Basılanlar ve Bir Adam sözlerinin Devlet Vekili Mükerrem Sarolu istihdaf ettiği anlaşılmaktadır".

O gün, bunlar söylenildikten sonra reis beyfendi, hakkımda tatbiki istenilen bendin de değiştiği görüldü. Artık 6334 sayılı kanunun birinci maddesinin birinci değil, ikinci bendi gereğince tecziye edilmeliydim. Tecziye edilmeliydim, tecziye edilmelerdim! Bu iki kelimeyi iki sene boyunca daha çok dinleyecektim ve suçsuzlu-

Sami Coşarcan
Savcı No: 3

ğumu ortaya koyduğum her seferinde başka suçlar icad edilerek, başka maddelerin tatbiki istenerek tekrar olunacaktı: Tecziye edilmeliydim, tecziye edilmeliydim!

Aynı perşembe günü savcınuı iddianamesini müdahil vekili Apaydınlardan birinin iddiaları takip etti. Savcının iddianamesinin sonunda "afâki manada" -evet, tabir kendisinindir ve aynen "afâki manada"dır- dâvacının itibarına, şöhretine, servetine zarar verildiği ileli sürülüyordu. Bizzat davacının vekili bu işin nasıl yapıldığını kendisine mahsus, unutulmaz bir buluşla umumî efkâra açıkladı: Demokratik küfürler vasıtasıyla. Ben şahsen reis beyfendi, küfürün demokratiği, antidemokratiği bulunduğunu ilk defa işitiyordum. Apaydın lardan o gün konuşanı, savcının suç saydığı cümlelere daha neler ekledi. Türk Sesi gazetesinin tirajının seviyetini ifade için "alçak" kelimesinin kullanılması kile müvekkillerine hakaret idi. İddiaların sonunda hakkımda tatbiki istenilen muameleye sıra geldi: Tecziye edilmeliydim! Hem de 6334 sayılı kanunun birinci maddesinin bu sefer bütün bendleri gereğince!..

Yüksek mahkemeniz iddiaları ve müdafaamızı dinledi, sonra yazıları ehlivukufa havale etti. Üç mümtaz şahsiyetten -Hukuk Fakültesi dekanı Prof. Sulhi Dönmezer, Edebiyat Fakültesi Profesörü Sabri Esad Siyavuşgil, Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Cevad Fehmi Başkut- gelen rapor pek tabii olan neticeyi ihtiva ediyordu: Bu yazılarda suç yoktu.

Mahkemeniz 7 Nisan 1955 günü, hakkımda 6334 saydı kanunun birinci maddesinin ikinci bendini tatbik etmeyi uygun gördü. İtiraz ettik, Temyiz bozdu, dosya Umumî Heyete uğradı. Umumî Heyet bozma kararını doğru buldu, tekrar huzurunuzda muhakeme edildim, yeni Basın Savcısı Firuz Çilingiroğlu ile avukat Apaydınlar "tecziyesini istiyoruz" sabitesine devam ettiler. Yalnız, o safhada bahis mevzuu olan bir tek yazıydı; hakkımdaki iddia da "muvazaa isnadı" idi. Müdahil vekilinin, hukuken bu yazıdan başka bir yası üzerinde hak iddia edemeyeceklerine dair olan sözlerinin akisleri henüz bu salonun efkârından kaybolmuş bulunmasa gerektir. Biz de o kanaatteydik, yüksek mahkemeniz de o kanaatte.. Dr.. Mükerrem Sarola muvazaa isnat etmediğimizi bildirdik. İddia makamı ve müdahil vekili "ettiler" deyince sabık Devlet Bakanının aslında suç olmayan ye yapanların şerefini ihtimal ki zedelemeyen bu fiili islemiş bulunduğunu deliliyle ortaya koyduk. Yapacak bir tek şey vardı: Beraatımıza hükmetmek! Siz de onu yaptınız.

Bu sefer karşı taraflar kararı temyiz ettiler. Temyizin ilk kararı bozan Üçüncü Ceza Dairesi, reisinin emekliye ayrılmış olması dolayısıyla yeni bir heyet hâlinde toplanarak beraat kararını da bozdu. Daire üç yazı üzerinde duruyordu. Tekrar başlayan duruşmada müdahil vekilinin, bir tek yazı mevzuunda hak iddia edebilecekleri yolundaki kanaatini terkedip "bütün yazılardan dolayı tecziyesini istiyoruz" dediğini hep birlikte, kulaklarımızla işittik. Hapsedilmeliydim de, nasıl hapsedilirsem edileyim. Emektar dâvanın, iki sene içinde geçirdiği safhalar, işte kısaca budur.

Faik Ahmet Barutçu
Gelemiyen avukat

Reis beyfendi, eğer hukuki bir müdafaa yapmayı faydalı görseydim size, geçen celsede avukatımın mükemmel şekilde ve bütün mesnetlerini zikrederek ifade ettiği gibi Temyiz Ceza Dairesinin içinde suç mütaleâ ettiği "Madem ki istifa etmiyor" ve "Kendi Aramızda" başlıklı yazıların aktık mahkemenizde bir tetkik mevzuu olamayacağını hatırlatırdım. Hat ta şahid diye de Apaydın kardeşlerden birini gösterirdim. Zira kendilerinin hukuk bilgiletil tıpkı sanık avukatlarının hukuk bilgileri gibi Umumi Heyetin hükmünden bir tek neticeyi çıkarmıştır: Temyiz Umumi Heyeti müteaddit yazıda suç görmemiştir. Hakikaten reis beyfendi, cereyan eden hadiseye Ur göz atalım:

Yüksek mahkemenin 7 Nisan 1955 tarihinde üç yazıda suç görerek beni mahkûm ediyor. Yazılardan biri "Vekilin gazetesi", diğeri "Bu vekil istifa etmelidir", üçüncüsü de "Kâğıt üzerinde devir"dir. Bu yazıların neşri 6384 sayılı kanuna muhalif addediliyor, bana altı ay hapis cezası veriliyor, kararda "kanunun aynı hükmünün defaatle ihlal edildiği" belirtilerek Türk Ceza Kanununun 80. maddesi de tatbik olunuyor ve ceza altıda bir nisbetinde arttırılıyor. Üçüncü Ceza Dairesi "Vekilin gazetesi" ve "Bu vekil istifa etmelidir" başlıklı yazılarda suç görmüyor, dolayısıyla 80. maddenin tatbikini usulsüz buluyor. Temyiz başsavcısı itiraz ediyor: Kanunun aynı hükmü müteaddit defa ihlal olunmuştur, bu bakımdan 80. maddenin tatbiki doğrudur, diyor. Dosya Umumi Heyete gidiyor; Umumî Heyet 80. maddenin tatbikini uygun görmüyor. Demek ki kanun müteaddit defa ihlal edilmemiştir, demek ki bir çok yazıda suç yoktur. Ceza Dairesinin ima yoluyla suç ihtiva ediyor gördüğü "Kâğıt üzerinde devir" başlıklı yazı itiraza uğramadığından Umumi Heyetin takikine sunulmuyor. Şimdi, en basit aklı selim neyi icap ettiriri 80. maddenin tatbikine mahal olmadığına göre, müteaddit yazıda suç yoktur. Umumî Heyet bu dâvada 80. maddenin tatbik edilemeyeceğini bildirdiği halde farzı mahal siz Ceza Dairesinin yeni görüşüne uyup ta her üç yazıda da suç olduğunu bildirirseniz, 80. maddeyi tatbik etmeye mecbur kalmayacak misiniz ? Kalacaksınız. Ama Umumî Heyet 80. madde tatbik edilemez diyor. İşin içinden nasıl çıkılacak? Aklı selime avdetle. Umumî Heyet, üzerinde hüküm tesis etmediği bir tek yazı hariç, diğerlerinin hiç birinde suç bulunmadığını resmen kabul etmiştir, Nitekim bu hakikati, tecziye edilmemi o kadar arzulayan müdahil vekili dahi teslim etmek zorunda kalmıştır. Zira akıl ve mantık başka açık yol bırakmamaktadır. Umumi Heyet 80. maddenin tatbikine mahal olmadığı kararını verdikten sonra mahkeme nasıl aksi istikamette hüküm te sis edebilir?

İşte, kendimi hukukun inceliklerile müdafaa zaruretini hissetseydim, size bunları söylerdim. Ama, hiç bin endişem yoktur. İstediğiniz yazıyı ele alınız. Her birinde suçsuzluğumu riyazi delilleriyle ispata muktedirim. Onun için değil midir ki size, Temyiz Başsavcılığının anlayamadığım kani ketini zikretmeye lüzum görmeyeceğim. Mahkemeniz beni mahkum edince, Başsavcı dosyayı Üçüncü Ceza Daireline hükmün tasdiki talebile sevkediyor. Daire hükmü tasdik etmiyor, Başsavcı derhal Umumi Heyete itiraz ediyor. İkinci defasında Başsavcı beraat kararının da tasdikin: Ceza Dairesinden istiyor. Ceza Dairesi onu da tasdik etmiyor. Şimdi gerekmez miydi ki Başsavcı ona da Umumî Heyet nezdinde itiraz etsin ? Ama hayır! Böyle bir teşebbüs mevcut değildir. Bunun da ziyanı yoktur reis beyfendi. Şimdi vereceğim izahatın sonunda herkes görüp anlayacaktır ki ben Dr. Sarola her hang bir husus isnad edip, onun şerefi, itibarı veya serveti ile oynamış değilim

-Size evvelâ, hareket noktamı teş kil eden ve inkârı gayrıkabil prensibi açıklayayım. Bir makale, beyaz üzerine siyah (harflerle yazılır. Her bir harf bir sese, müteaddit harfler kelimeye, kelimeler cümleye tekabü eder. Bunlar manası birdir ve ifade ettikleri meram değişmez. Kendi-

sine "hava bulutlu" denmek suretile "ördeklik" izafe edildiğini ileri süren safdilin vaziyetine içimizde düşecek kimse yoktur. "Hava bulutludur" demek havada bulut vardır demektir. O kadar! Ama Ördek Hasan, kendisinde Ördeğe benzerlik gördüğü için bunu "sen ördeksin" manasına alır. Kendi bileceği iştir. Bir başkası, bunun şemsiye açılarak sokağa çıkılması gerektiği, yolunda ikaz olduğunu düşünür, şemsiye açar. Kendi bileceği iştir. Bir diğeri "havada bulut, sen onu unut" dendiğini sanır ve alacağının verilmek istenmediği zehabına kapılır. Kendi bileceği iştir. Misalleri çoğaltmak kabildir. Her cümle, söyleyenin ,aklına dahi gelmeyecek şekilde tefsire uğratılabilir. Bu tefsirlerin içinde zararlılar varsa,, söyleyeni mahkûm mu edeceğiz ? O takdirde söz söylemek imkânı kalır mı?

Şimdi ben, müdahil vekili mazur görsünler, "bütün yazılar"ı ele almayacağım ve sadece Temyizin son ilâmında suç ihtiva ettikleri -şimdiye kadarki duruşmalarda o hususlarda gerekli açıklamaları yapmadığım, gerekli delilleri sunmadığım için olacak- ileri sürülen üç yazıyı teker teker inceleyecek ve bunları neşrettiğimden dolayı niçin mahkûm edilemeyeceğimi anlatacağım. Eminim ki bu izahlarım yalnız sizi değil, bizzat Temyizin Üçüncü Dairesinin yeni heyetini de tatmin edecek ve o keyiftin azaları bir masumun kâfi vuzuhla hakikatleri ortaya sermediğinden dolayı mahkûm edilmesine yol açmaktan kurtuldukları için, üstelik vicdanen müsterih de olacaklardır.

Kâğıt üzerinde devir

Bu yazıyla bana- atfolunan suç nedir? Savcının iddianamesini, müdahil vekilinin iddialarını, mahkemenizin kararlarını, Temyizin ilamlarını büyük bir titizlikle taradım. "Kâğıt üzerinde devir" başlıklı yazı dolayısıyla şimdiye kadar ben iki noktada suçlu gösterilmek istenmişim:

A) Devlet Bakanı Dr. Sarola, Türk Sesi gazetesini devrederken muvazaa yaptığı isnadını ima etmek,

B) Oğuz Akalın Türk Sesi gazetesinde Dr. Mükerrem Sarolun ortağı olduğunu söyledikten sonra "Lisans almanın çok güç olduğu bir devirde Oğuz Akal ithalâtçılığa başlamak cesaretini göstermiştir" cümlesini neşretmek suretile eski Devlet Bakanının nüfuzunu suiistimal ettiğini ima etmek.

Şimdi müsade buyurursanız, bu iki husustan, dolayı dünyanın hiç bir mahkemesinin beni mahkûm edemeyeceğini huzurunuzda ortaya koyayım":

A) *Muvazaa isnadı:* Evvelâ "isnad" ın manası nedir? "Bir hususu isnad etmek, bir kimsenin yapmadığı, işlemediği hususlarla ittiham edilmesidir". Bu tarif benim midir? Hayır reis beyfendi, bizzat yüksek mahkemenizindir. Tarif, 24 Ekim 1955 tarihli kararınızdan aynen alınmıştır? Temyizin bozma ilamında bu tarifi değiştirecek bir yeni delilden, bir lûgattan, bir dilcinin tezinden bahsediliyor mu? Hayır! O halde, tarif, değişmeyecektir. Peki muvazaa idedir? "Muvazaa, hakiki durumun üçüncü şahıslardan gizlenmesi, halk arasındaki manaya göre de dolambaçlı yollara tevessül edilmesidir". Bu tarif benim midir? Hayır reis beyfendi, o da muhterem müdahil vekilinindir. Temyizin bozma ilamında bu tarifi değiştirecek bir yeni delilden, bir lûgattan, bir dilcinin tezinden bahsediliyor mu? Hayır! O halde, muvazaanın sizce de kabul olunan tarifi gene aynı kalacaktır.

Gelelim, dosyanın içinde bulunan ve 1954 senesinin Aralık ayı tarihini taşıyan Zafer gazetesine. Bunda bir ilân vardır. İlânda ne deniyor? Dr. Mükerrem Sarolun Türk Sesi gazetesini "kıymetli gazetecilerimizden" Atıf Sakara devrettiği, gazetenin artık ona ait olduğu söyleniyor. Temyizin bozma ilamında mahkemenize bizim tevdi ettiğimiz o gazetenin sahte bulunduğuna dair bir iddia var mı? Hayır! O halde, devir ilânının mevcudiyetini kabul zaruridir.

Dosyanın içinde bir de, 16/11/1954 tarihini taşıyan Türk Sesi gazetesi vardır. O gazetede şu satırlar okunmaktadır: "Son zamanlarda Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarola karşı bir dergide başlayıp bir iki günlük gazeteye intikal eden sistemli ve maksadlı tecavüzler ile işte bu hazin kanunun tecellisine şahit oluyoruz. Eğer biz, düne kadar bu gazetenin sahibiyken bugün hiç bir alâkası kalmayan Mükerrem Sarolun yerinde olsaydık hedefinin ulvi memnuiyetlerini, asil hicaplarını, istismar etmek yüzünden kuvvet ve cüret taslayan çığırtkanlara tereddütsüzce lâyık oldukları cevabı verir, bakanlığımızı bir tarafa koyarak sadece vatandaş sıfatıyla hareket etmekte tereddüt göstermezdik. Ve bunu gazetenin sahibi sıfatıyla yerine getirmekte asla mahzur görmezdik. İnsan vekil olduktan sonra insan hakkım mı kaybedermiş? Fakat kendisi bizim ruh haletine mensup değildir. Ve makamının nefsine yüklediği ulvî ya-

Hakimler Heyeti No: 1

Ehlivukufa havale

sakların kuvvetten doğan aczini hiç bir surette değiştirmek istememiştir. Ama bugün, vaziyet o değil.

Gazete Mükerrem Sarolun değildir; sadece kendisine, bağlı bulunduğu hükümete ve rejime dost bir sıfatın dışında hususi madde ve mana mülkiyeti olarak hiç bir isnat dolandırıcılığına imkân veremez".

Temyizin bozma ilamında ya bu gazetenin sahte bulunduğuna, aslında Türk Sesi gazetesinin hiç bir nüshasında böyle bir yazı çıkmadığına dair bir iddia var mı? Hayır! O halde, gazetenin Mükerrem Sarolun olmadığının, kendisinin madde ve mana mülkiyeti olarak hiç bir hak muhafaza etmediğinin bizzat Türk Sesinde bir şahsa da değil bütün bir umumî efkâra ilân olunduğunu teslim edeceğiz.

Geriye kalıyor, Beyoğlu Dördüncü Noterinden celbedilen mukavelename. Bu hususi mukavelede Mükerrem Sarolun gazete üzerinde madde mülkiyeti de, mana mülkiyeti de muhafaza ettiği sarih şekilde görülüyor. Temyizin bozma ilamında bil mukavelenamenin uydurma olduğu iddiası var mı? Hayır! Mukavele maddelerinden Mükerrem Sarolun gazete üzerinde hem madde, hem mana mülkiyeti muhafaza ettiğinin çıkarılamayacağı başka delillerle ileri sürülüyor mu? Hayır! O halde düşünülecek şundan başka bir şey var mıdır?

"Dr. Mükerrem Sarol hakiki durumunu üçüncü şahıslardan gizlemiş, halk arasındaki manaya göre dolambaçlı yollara tevessül etmiştir".

Reis beyfendi, huzurunuzda bu zata muvazaa yapmış olmayı isnat etmekle suçlandırılıyorum. Sorarım size, yukardan beri arzettiğim riyazi deliller karşısında şu hükümden başka bir hüküm vermenin kanunen, hukuken ve aklı selimin dışına çıkmaksızın imkânı var mıdır: "Müdahile itibarını kıran ve şöhretine zarar verebilen hilafı hakikat, asli olmayan bir hususun isnat edilmediği taayyün etmiştir". Bakınız, ben bu hükmü de nereden alıp huzurunuzda tekrarladığımı arzedeyim: Bizzat yüksek mahkemenizin 24 Ekim 1955 tarihli kararından. Yukardaki deliller Temyizce çürütülmediğine göre, hükmünüzü değiştirmeniz imkânsızda*.

Ama reis beyfendi, beni mahkûm etmenin hiç . mi yolu yoktur? Kim söylemiş!. Denilir ki "Metin Tokerin hilafı hakikat bir şey yasmamış olduğunu, getirtilen mukavelename münderecatından öğrendik; ancak, bizim bu mukavelenameyi getirtmemiz caiz görülmüyor; şimdi o mukavelenameyi getirtmemiş, okumamış olalım ve Metin Tokeri sanki böyle biri mukavelename yokmuş gibi hapsedelim".

Buyrunuz, boynum kıldan incedir.

B) *Nüfuz suiistimali isnadı:* Reis "beyfendi, Oğuz Akal ile alâkalı cümle bu mahkemede okunmamış, hükme bağlanmamış değildir. İşte, okuyup tetkik ettikten sonra verdiğiniz hüküm: "Kâğıt Üzerinde Devir başlıklı yazının 'evvelce gazetede müdahilin ortağı bulunan ve şimdi ithalâtçılığa da merak saran Oğuz Akalın Türk Sesi gazetesinde Mükerrem Sarolun ortağı olduğu ve lisans almanın çok güç olduğu bir devirde Oğuz Akalın ithalâtçılığa başlamış bulunduğu' kısmından müdahilin Oğuz Akala ithalât yapabilmesi için sıfatını suiistimal ederek lisans temin ettiği manasının çıkarılmasına ya zı münderecatı müsait görülmemiştir" Şimdi, Temyizin bozma ilâmında Sizin bu doğru kanaatinizi değiştirecek bir yeni delil, bir yeni ip ucu, bir yeni hadise var mıdır? Hayır! Ceza Dairesi, ne diyor? "Ortağı diye gösterilen Oğuz Akaldan kendisi ile münasebeti dolayısıyla bahsedilirken müdahil Dr. Mükerrem Sarolun itibarım kıracak, şöhretine zarar verecek imalarda bulunulduğu ve imaların hedefi Dr. Mükerrem Sarol olup, yazının gayesinin Oğuz Akalın hususi durumunu bahse mevzu etmekten ibaret olmadığı '" nazara alınmadan... beraat kararı verilmesinde isabet görülmemiştir". Temyizin iddiası bundan ibarettir. Bu imalar nelerdir? Dr. Sarolun, sıfatım suiistimal ederek lisans temin ettiği olamaz. Zira o şıkkı yüksek mahkemeniz kararında göz önünde tutmuş ve yazıdan böyle bir mananın çıkarılamıyacağını resmen beyan etmiştir. Şimdi, tenakuza düşmeden "biz farkına varmamışız, çıkarılıyormuş" demeniz mümkün değildir. Yazının gayesinin Oğuz Akalın hususi durumunu bahis mevzuu edip etmemek olduğu hususu da tarafınızdan tezekkür edilmiştir. Bakınız, o mevzudaki fikriniz nedir? "Lisans temin etmenin çok güç olduğu bir devirde bu zatın ithalâtçılığa başlamasının kendisinin hususi durumu bakımından muharrirce şayanı dikkat görüldüğü bildirilmekten ibaret kalmış olması itibariyle maznuna isnat olunan fiillerde cürüm unsurları ve kasdı tekevvün etmemiş olduğundan yerinde görülemeyen tecziye talebinin reddine karar verilmiştir". Temyizin bozma ilâmında bunun aksini düşünmeye yarayacak bir yeni delil, mesned var mıdır? Hayır! O halde, yüksek mahkemeniz bu hükmünü nasıl değiştirecektir? Siz öyle demişsiniz, Temyiz böyle diyor. Yapılacak şey basittir: Siz ısrar edersiniz, onlar ısrar eder, neticede hakem mevkiinde bulunan Umumi Heyet hükmünü verir. Zira, savcı ve müdahil vekili sizin böyle bir ima gördüğünüz yolunda karar almanızı istiyorlar ama, size bir tek delil veriyorlar mı? Bilâkis, şimdi ben size yazıdan bu mânanın çıkarılamayacağını ispat edeyim.

Oğuz Akal hakkında söylenilen nedir?

I — Oğuz Akal Dr. Mükerrem Sarolun ortağıdır.

II — Oğuz Akal ithalâtçılığa girişmiştir.

III — O tarihte lisans almak çok güçtü.

Oğuz Akal hakkında verilen malûmat bundan ibarettir. Şimdi, bunları teker teker ete alalım.

I — Oğuz Akal Dr. Mükerrem Sarolun ortağıdır. Delili mi? İşte, dos-

---

Derginizi ancak bu gün gördüm. En basit meslek adabını unutarak "Yeni Asır" dan bahsederken itiyadınızın sevki ile "İzmir'in en çok resmî ilân alan ve az satan gazetelerinden biri" tabirini, kullanmışsınız.

"Yeni Asır" resmi ilanlardan muhalif ve muvafık birinci sınıf İstanbul gazeteleri gibi birinci katagori olarak faydalanır. Nasırla hususi ilânlar bakımından da birinci sınıf İstanbul gazetelerinden zerre kadar geride değildir. İzmir'in en eski gazetesi olan "Yeni Asır" ayni zamanda bütün eğenin en çok okunan gazetesidir. Mensubu olduğunuz C.H.P. ve peyklerine mensup gazetelerden hiç biri İzmir'de veya Egede bizim kadar okunmak mazhariyetine ulaşamamıştır. Umumî bayi Hamdi Bekir Gürsoyların ilişik mektubu da bu gerçeği ifade etmektedir.

Bunu bilmek istemeyişinize hayret etmiyoruz zira neşriyatımız topyekûn bu nev'iden haberlere istinat eder.

Doğru olmayan haber iki haberdir. Evvelâ yazılır sonra tekzip edilir.

Bu satırların, aynı sütunda aynı harflerle neşrim isterim.

Bay Hamdi Bekir Gürsoylar
Gazeteler umumî bayii
İZMİR

Akis mecmuasının 22/0/1956 tarihli ve 124 sayılı nüshasının 9. sahifesinin 3. sütununda, İzmir'de gazetemizin az satılan Ur gazete olduğu yazılmaktadır.

Gazetemizin bölgemizde diğer İzmir gazetelerinden daha çok satılan bir gazete olduğunun kayıtlarınıza müsteniden zeylen beyanım rica ederiz.

Saygılarımızla
Nihat Özgürel
Yeni Asır Gazetesi
İdare Müdürü

Bay Nihat Özgürel
Yeni Asır Gazetesi İdare Müdürü
İZMİR

Sayın bay, satış bölgemizde Yeni Asır gazetesinin tevziat ve satışı diğer gazetelerden üstün olduğunu kayıtlarımıza istinaden beyan eder saygılarımı sunarım.

Gazeteler Bayii
Hamdi Bekir Gürsoylar
Müessesesi Muamelât
Şefi
Kâzım Özyol

Okuyucu mektupları

Partiler hakkında

Hürriyet Partisi, sizin iddialarınız itilâfına bu memlekette işbirliği mevzuunda samimi davranan yegâne partidir. C.H.P. ne yaptıkları teklifler ortadadır. Mükemmel esaslar ihtiva eden Hürriyet - Partisi tebliğinin neresini romantik ve çocukça bulduğunuzu lütfen tarafsız geçinen mecmuanızda izah eder misiniz? Bu taklitler ve bu teklifi yapan Hürriyet Partisi ile alay edeceğiniz yerde C.H.P. nin tutumunu tenkid etseydiniz daha iyi olmaz mıydı? Mecmuanızın C.H.P. ni takviye etmekten' başka gayesi olmadığı son neşriyatınızla anlaşılmış. bulunuyor, hem de gayri kabili tevil olarak..

Şevki Adalı - İstanbul

*

Gözlerinizin nihayet açılmış olmasından dolayı sizi tebrik edelim. Meşhur Hür. Partinizin hangi ellerde bulunduğunu anlamaya başladığınızı görüyorum. Kahraman kurucular bence, ölü doğan çocuklarına can verebilmek için ne yapacağını bilmeksizin başlarını duvarlara çarpan bir ana vaziyetindedirler. Tarafsız AKİS'in bulutlar üstünde olduğunu görüyor, fakat onun yere kendi kendisine inmesini bekliyorduk. Sizin Hür. Partilileriniz şu bizim meşhur Kırşehir kanununa imza basanlar değil de, kimlerdir?

Şakir Doğuak - Kadıköy

*

Yaşayın!. Hür. P. nin işbirliği bahsindeki tutumunu mükemmel şekilde belirtmişsiniz, "delin görüşelim"den menfi mana çıkarmak için İnsanın hakikaten bulutların üstünde olması lâzım gelir. Bari Hür. P. mensupları partilerinin adını değiştirip "Umuru Evliya Partisi" yapsınlar. O zaman kelamlarını, hiç kimse münakaşa edemez.

Ünal Kocadağ - Beyazıt

*

Demokrasi tarihimizin muhakkak ki 1 numaralı kahramanı olan İsmet İnönüden müstehzi bir edayla "başkent politikacısı" diye bahsetmeniz sadece ayıptır. Unutmayınız ki eğer o olmasaydı bugün Demokrasi olmaz, o politikadan çekilse Demokrasinin onuncu yılında bu. lunmazdık. İsmet İnönü "başkent politikacısı" değil, Türkiyenin tek "Devlet adamı"dır. Küçük politika yapmaması onun kusuru değil, meziyetidir. Küçük politikayı niçin yapacak? Tekrar Cumhurbaşkanı olmak için mi? Gülerim size.. Cumhurbaşkanı olmayı o kadar isteseydi. Cumhurbaşkanlığını en asından tehlikeye sokacak bir rejimi eliyle kurmazdı. Bugünkü, halimiz çok partili rejime nasıl geçtiğimizi size İspat atmıyor mu?

Fikret Tümer - Beyoğlu

yada mevcut mukavelename. Noterden tasdikli bu mukavelenamenin giriş maddesini beraberce okuyalım: "İstanbul Ayaspaşa Tülin Apartmanında mukim Dr. Mükerrem Sarol ile İstanbul Laleli Koca Ragıp Paşa Cad. Pastel Apartmanı 7 numarada mukim Atıf Sakar ve Yine İstanbulda Işık Apt. 4 numarada mukim Ahmet Oğuz Akal aralarında aşağıdaki şartlarla hususi bir ortaklık kurulmuştur". Bundan sonra Temyizin Oğuz Akaldan "Dr. Sarolun ortağı diye gösterilen" şeklinde bahsedilmesini haklı görmek kabil midir? Oğuz Akal "Dr. Sarolun ortağı diye gösterilen adam" değildir. Oğuz Akal Dr. Sarolun senetli, mukaveleli ortağıdır.

II — Oğuz Akal ithalâtçılığa girişmiştir. İşte size 22/7/1954 tarihli Sicilli Ticaret gazetesi. Bu gazetede Ararat adım taşıyan ve ithalâtçılıkla uğraşacak bir şirketin kurulduğunu okuyacaksınız. 30/7/1954 tarihinde Oğuz Akal bu şirketin 250 bin liralık Hissesini satın alıyor. İşte Sicilli Ticaret gazetesinin 16/11/1955 tarihli nüshası. Onda da aynı Ararat şirketinin Meclisi İdare Reisliğine Oğuz Akalın getirildiğini okuyacaksınız. Bir de Alka şirketi var; Oğuz Akalın şirketi. İşte size Alka ile Araratın kardeş müesseseler olduğunun fotoğrafla tesbiti. İki şirket bir dükkânda çalışıyor. Yaptıkları iş, kapılarında yazdı : İthalât. Bundan sonra ümid ederim ki muhterem heyetinizde Oğuz Akalın ithalâtçılığa girişip girişmemiş olduğu hususunda tereddüdün zerresi kalmamıştır.

III — O tarihte lisans almak çok güçtü. Bunu kim bitecek? Şu bilebilir, bu bilebilir. Ama hiç kimse o tarihin tktised ve Ticaret Vekilinden daha iyi bilebilir mi ? O halde lütfen, dinleyiniz:

"Sayın Metin Toker,

18 Eylül 1956 tarihini taşıyan mektubunuza ancak bugün cevap verebildiğimden dolayı müteessirim. Ancak mazur göreceğinizi ümid ederim.

Benden, 1953/1954 yılında İktisad ye Ticaret Vekili bulunduğum müddet zarfında ithalâtçılığın güç olup olmadığını ve lisans almanın müşkilât arzedip arzetmediğini soruyorsunuz. Türkiye, liberasyon usûlünün memleket şartlarına katiyyen uygun düşmeyen tatbikatından sonra, maalesef evvelâ 22 Eylül 1952 tarihinde liberasyonu fiilen terketmiştir. Vekaletim esnasında dış ticaret işlerine dair çıkarılan kararnamede, haricî ticaretimiz bilhassa ithalât yönünden kayıtlar altına alınmıştı. O kadar ki kararnamenin, yedek parça gibi ancak muayyen miktarı zaruret arzedecek emteanın dahi, serbest olarak ithalini derpiş eden hükmü, o gün bugün döviz disponibilitelerimizin devamlı müsaadesizliği karşısında bir türlü yürürlüğe konamamıştır. Ve o tarihten bu yana, daima ithalâtımız artan güçlükler ve kayıtlar altında cereyan edegelmiştir. Bu bakımdan, sorduğunuz tarihlerde lisans tedariki elbette müşküldü.

Muvaffakiyetlerinizi diler, sıhhatinizin devamı temennisiyle saygılarımı sunarım".

- İmza, reis beyfendi? İmza: Fethi Çelikbaş. Bahis mevzuu devrin. İktisad ve Ticaret Vekili Yani, lisansları veren vekâletin başı. Artık bir tereddüt olabilir mi ?

Bu vaziyete göre, sıhhatinden şüphe caiz olmayan bir hakikat var: Dr. Mükerrem Sarolun Türk Sesi gazetesindeki ortağı Oğuz Akal lisans almanın çok güç olduğu bir devirde ithalâtçılığa girişmek cesaretini göstermiştir. Bunun aksi, yukardaki deliller karşısında iddia olunabilir mi? Hayır! Temyiz Ceza Dairesinin bu hakikatin ifadesinden Dr. Sarolun itibarını kıracak, şöhretine zarar verecek ne gibi imalar çıkarıyor, sizce de, meçhuldür. Ama savcıya ve müdahil vekiline göre bu hakikatin neşri. Dr. Sarolun sıfatım suiistimal ile ortağına lisans temin ettiği manasına gelmektedir.

Şimdi, reis beyfendi, eğer böyle bir durumun mevcudiyeti, yani Dr. Sarolun Türk Sesi Gazetesindeki ortağı Oğuz Akalın lisans almanın çok güç olduğu Ur devirde ithalâtçılığa girişmesi Dr. Sarolun sıfatım suiistimal ettiğinin deliliyse, böyle bir durum karşısında başka bir şey düşünülemezse savcıya ve müdahil vekiline bir tavsiyem var: Benim tecziye edilmemi sizden isteyeceklerine Büyük Millet Meclisine müracaat etsinler, bu durumunun -ki yukardaki deliller karşısında hakikaten mevcudiyetinden şüphe edilemez- bir suiistimalin işareti olduğu kanaatini söylesinler ve eski Devlet Vekili hakkında yeni Meclis tahkikatı talep etsinler. Yok, böyle bir durum Dr. Sarolun sıfatını suiistimal etmesini icap ettirmiyorsa, sizden benim beraatımı istesinler.,

Ama bunun dışında, Dr. Sarolun avukatının bir yandan, ilk iddialarım bitirirken "İnsan hayatı, manevi değerlere dayanır. Müvekkilim bu toprağın bir evlâdıdır. Şeref, namus ve haysiyet fani insanın ebediyet içinde manevi hüviyeti ile yaşamasını temin eder. Siz hakimlere müvekkilimin şeref, namus ve haysiyetim teslim ediyorum" demesi, sonra da mevcudiyeti bütün delillerile ortada bulunan bir durumun yazılmasından o müvekkilinin şeref, namus ve haysiyetinin mahvolduğunu ileri sürmesi aklın alacağı bir şey değildir.

Şimdi herkes biliyor ki Oğuz Akal Dr. Sarolun ortağıdır, Oğuz Akal ithalâtçılık yapmaktadır, o tarihte lisans almak çok güçtü. Bunun ifade ettiği tek mana Dr. Sarolun sıfatım suiistimal ile ortağına lisans telifin ettiği ise, bundan bana ne? İşte Dr. Sarol, işte Oğuz Akal, işte alâkalı merciler.. Ben yalan mı yazmışım? Hayır! Ben, suiistimal mi var, demişim? Hayır! O yazıdan böyle bir mana çıkarılamayacağına dair şahidim de bizzat yüksek mahkemenizdir, zi-

ra siz de bu manayı çıkarmamışsınızdır, çıkarılamayacağını söylemişsinizdir. O halde, reis beyfendi?

Kaldı ki benim, masum bir cümleden Dr. Sarolun ortağına, sıfatını suiistimal ederek lisans temin ettiği isnadım çıkaran savcıya soracak bir sualim var. Lütfen cevap versinler. Dr. Sarol İktisad ve Ticaret Vekili midir? Hayır! Lisans denilen vesikayı bizzat kendisi hazırlar, imzalar, dağıtır mı? Hayır! Eğer o cümleden savcının çıkardığı mana çıkıyorsa ben üç kişiye birden hakaret etmiş olurum: Dr. Sarola, onun ifsad ettiği İktisat ve Ticaret Vekiline, gayrı meşru menfaat temin eden Oğuz Akala. Muhterem savcı hal bu iken niçin sadece Dr. Sarolun muvafakatim istemiş de, İktisad Vekili ile Oğuz Akalın şereflerini hiç düşünmemiş? Sav Oğuz Akal yazıyla alâkası bulunmayan bir zat mıdır? Ne münasebet. Oğuz Akal devrinin kâğıt üzerinde bir devir olduğu iddia edilen o Türk Sesi gazetesinin ortaklarından biridir ve hususi durumu o sıfatı dolayısıyla ele alınmıştır. Aynı yazıda Atıf Sakarın da hususi- durumu bahis, mevzuu edilmiştir. Neden? Zira o da, ortakların üçüncüsüdür. Benim hakkımda mahkûmiyet kararı istenilirken, biraz insaf etmek insafın icabı değil midir?

Kuyruklarına basılanlar ,

Temyiz Ceza Dairesi Akis Mecmuasının 20/11/1955 tarihli nüshasında çıkan "Kendi Aramızda" başlıklı yazıda "kuyruklarına basılanlar" tabirile Dr. Mükerrem Sarolun kastedildiği kanaatini izhar etmiş, ima yoluyla mumaileyhin şeref ve itibarım kıracak neşriyatta bulunduğumdan cezalandırılmamı istemiştir. Halbuki, şimdi ortaya koyacağım delillerle bu talebe uymaya imkân olmadığım arzedeceğim, ispat edeceğim.

1 — Evvelâ, bu yazı dolayısıyla beni muhakeme etmek hakkı hiç kimsede yoktur. Zira savcılık Dr. Saroldan bu yazı için muvafakatname istememiştir. Nitekim bizzat Temyiz Ceza Dairesi 24 Ekim 1955'ten 23 Haziran 1956'ya kadar bu nokta üzerinde durmuş, savcılığın Dr. Saroldan talepnamesini istetmiş, meseleyi incelemiş, fakat sonradan, her ne sebeple ise anlayamadık, sekiz ay müddetle aradığı bir vesika hâlâ ortada bulunmadığı halde benim cezalandırılmamı istemiştir. Bu yazıdan dolayı muvafakat istenmediğine göre, dâva açılamaz.

2 — Bunun bir başka delili de şudur. İlk ifademe müracaat edilmek üzere Ankara Basın Savcılığına çağrıldığımda sadece yedi yazıdan dolayı mesul tutulduğum bildirildi ve bunların her biri hakkındaki mütaleam soruldu. "Kendi Aramızda" ballıklı yazıdan hiç bahsedilmediği o ifade zaptının dosyada mevcut aslında açık şekilde görülmektedir. Bunu dâvaya ithal için olsa olsa müteakiben muvafakat almak gerekirdi. Nerede bu muvafakatname?

3 — Haydi diyelim ki kanuni formaliteler ikmal edilmiş bulunsun. "Kuyruklarına basılanlar" bir tabirdir ye hakaret unsuru ihtiva etmediği aşikardır. "Kuyruk"tan bahsedilmesi, kastedilen zatın illa kuyruklu olduğu manasım ifade etmez. Tabirlerde o tabirleri teşkil eden kelimelerin aslî manaları üzerinde durmak insanı hatalı yola götürür. Huzurunuzda görülen bir başka davayı hatırlıyorum. Akis'te D.P. Genel Başkam bahis mevzuu edilirken "Kedi olmayınca fareler cirit atar" tabiri kullanılmıştı. Aynı Temyiz Ceza Dairesi bunun bir tabir olduğunu, kedilik veya fareliği bahis mevzuu olamayacağını bildirmişti. Şimdi nasıl olur da "kuyruklarına basılanlar" tabirinden dolayı insanların şeref ve itibarlarının kırıldığını ileri sürebilir? "Kuyruk"lu tabirleri hepimiz, her gün kullanırız. Bunu yaparken şeref ve itibar kırma gibi suç işlemek hatıranızdan dahi geçmez; Eğer "kuyruk"tan bahsetmek hakaret sayılsaydı bu memleketin son derece nazik, kibar bir başbakanı hem de kendi partisinin listesinden milletvekili çıkmış, kabinesine girmiş mümtaz şahsiyetlerden bahsederken "isimizde kuyrukları kaldı"

Hakimler Heyeti No: 2

Beraat

cılar, Dr. Sarolun avukatı mıdırlar? Ama bu suallerin cevabını ben vereyim: Savcı dahi o yazıdan böyle bir mana çıkarmayı, beni başka türlü hapsettirmeyeceğini anlayınca akıl etmiştir. Onun dahi, söylediğine inanmamış olacağım tahmin etmek isterim.

Görüyorsunuz ki reis beyfendi, bir, haksızlık yapmadan "Kâğıt üzerinde devir" başlıklı yazıdan dolayı beni mahkûm etmeye imkân yoktur. Deniliyor ki, ben o cümleyi yazarken Oğuz Akal adındaki vatandaşın hususi durumunu bahis mevzuu etmiyormuşum, gayem ve hedefim Dr. Sarol imiş. İnsaf edilsin, beyfendi. Şu yazının adına bakınız: Kâğıd üzerinde, devir. Nenin devri? Türk Sesi gazetesinin. Oğuz Akal her hangibir vatandaş mıdır, Oğuz Akal ismi tesadüfen akla gelen bir ithalâtçı mıdır,

der miydi? Görüyorsunuz ki bu kadar yüksek mevki işgal edenler dahi bir tabir olarak "kuyruk'tan bahsediyorlar. Adnan Menderesin bu tabiri kullanmakla Hür. P. kurucularının şeref ve itibarlarım zedelediği bir ân hatıra gelseydi cümleyi nakleden gazeteler aleyhinde tarafsız savcılık derhal dâva ikame ederdi. Niçin etmemiştir? Çünkü, hakaret kasdı görmemiştir. Bu, masum bir tabirdir.

Ümid ederim ki kelimeler hakkındaki telâkkiler, o kelimeleri kullananların şahsiyetleri ile değişmez, bazan suç delili, bazan masumiyet delili sayılmaz.

Nitekim böyle düşündüğüm içindir ki reis beyfendi, tam bir haftadan beri savcılığın benden bir muvafakat - name talep etmesini bekliyorum. Ankara Savcılığı iki celse evvel "kuyruklarına basılanlar" tabirinin suç teşkil ettiğini ileri sürmüştü. Buyrunuz, Son Posta adını taşıyan bir gazete. Tarihi 5 Ekim 1956. Başmakale sütununda Selim Ragıp Emeç diye bir zatın yazısı var. Bir cümlesini okuyayım: "Metin Toker beyin kendisine yapılan hayırhahlıklardan dolağa D.P. den çıkarılacak bir hayli kuyruk acısı varmış". Ama kimse benden muvafakatname talep etmedi. Nitekim Hürriyet Partisinin kurucularından da talep edilmemişti. Acaba savcılık kendisini, bizim şereflerimizi de korumakla vazifeli saymıyor mu? Ama işin aslı şudur: Bizzat savcılık "kuyruklarına basılanlar "a, beni mahkûm ettirmenin son çarelerinden biri diye sarılmıştır. Bari iddianamesinde bir tadilât yapsa ve dese ki: "Metin Toker, ancak iktidar ileri gelenleri tarafından kullanıldığı zaman suç teşkil etmeyen bir tabiri iktidar ileri geleni olmadığı halde kullandığından tecziye olunmalıdır". Böylelikle iddianameye hukuki olmasa bile kanunî bir kisve verilirdi. Bir hafta evvelki Son Posta gazetesini diğer delillerimle beraber takdim edeceğim.

4 — Madem ki ikmal edilmemiş formaliteyi ikmal edilmiş farzettik, suç teşkil etmeyen bir ıstılahı da suç farzedelim ve diyelim ki "kuyruklarına basılanlar" tabiri ile kastedilenlerin şeref ve itibarlarına tecavüz vaki olmuştur. O yazıda kastedilen, sizi temin ederim ki Dr. Mükerrem Sarol değildi. Temyiz Ceza Dairesi bile hangi şahsın kastedildiğinin açıklanmadığını kabul ediyor. Sonra, "kastın tayini, bakımından mecmuanın dava mevzuu olan neşriyatı kül halinde nazara alınmak suretile" diyor, "müdahil Dr. Mükerrem Sarolun kastedildiği neticesine varılmış bulunulmaktadır". Niçin mecmuanın, sadece dava mevzuu olan neşriyatı kül halinde nazara alınıyor? Bu mecmuada yalnız Dr. Saroldan bahsedilmemiş, yalnız Dr. Sarol tenkit olunmamış, yalnız Dr. Sarol hakkında kampanya addedilecek neşriyat yapılmamıştır ki.. Her kelimenin altında, hatta alçak tiraj tabirinin altında eski Devlet Bakanına bir hakaret iması aramak manisini biz şimdiye kadar müdahil vekillerine has sayıyorduk. Akis mecmuasında o "Kendi Aramızda" başlıklı yazının çıktığı tarihe kadar bin kişiden bahsedilmiştir, bin kişiyle alâkadar olunmuştur. Şimdi, açıklanmadan kastolunan her şahsı "bu Dr. Saroldur" diye almak; kanaatimizce, Dr. Sarolun şeref ve itibarına bizim tarafımızdan değil, böyle düşünenler tarafından indirilen darbelerdir. Yani bu memlekette Dr. Saroldan başka tenkid olunacak kimse yok mudur?

Vardır ve ben size o yazıda Dr. Sarolun hakikaten kastedilmediğini ispat edeceğim. "Kendi Aramızda" hangi tarihli nüshada çıkıyor? 20/11/1954.. Lütfen 16/11/1964 tarihli Vatan gazetesini açınız, orada Ahmed Emin Yalman imzasıyla çıkmış "BozguncULara Toptan Cevap" başlıklı bir yazı göreceksiniz. Yazıda benim hakkımda bir takım uydurma imalar vardır. Ben o tarihte Ankara Birinci Noterliği vasıtasıyla gazeteye bir tekzip gönderiyorum. Gazete bu tekzibi Sulh Ceza Hakimine veriyor, hakim yazının benim adımdan bahsetmemesi dolayısıyla tekzibin neşrine lüzum olmadığı kararına varıyor. Size o tarihte gönderilen tekzibi ve hakimin 1/12/1954 tarihli kararını takdim ediyorum.

Akis hakikaten Vatan gazetesinde çıkan ve kanaatimce ayıp olan o yazının neşrinden evvel Ahmed Emini tenkid eden, onun tutumunu beğenmeyen neşriyatta bulunmuştur. İşte bunun delillerini teşkil eden mecmualar. İşaretli yazıları tetkik edenlerin Akisteki tek kampanyanın Dr. Sarola müteveccih olmadığını kolaylıkla görürler. Halbuki Ahmed Emin Yalman daha o tarihe kadar beni her gördüğü yerde Akis'ten dolayı tebrik eder, mecmuayı zevkle okuduğundan bahseder, gazetesinde çalışan Altemur Kılıç adındaki bir gazeteci arkadaşımızın Akis' e benzer şekilde çıkardığı Devir mecmuası ite bizimkini mukayese ederek takdirkâr cümleler kullanırdı. Fakat aynı mecmuada kendisi tenkid olununca hususi hayatlardan bahsederek uydurma ima-

Hakimler Heyeti No: 3
Sual işareti

tarda bulunmaktan kendisini alamamıştır. Bununla da kalmamış, Babıalideki fasa fiso gazetecilerden bazılarım bulup, bizim aleyhimize kışkırtmıştır. 20/11/1954 tarihli "Kendi Aramızda" yazısında biz bütün banlardan bahsediyor, "bir takım çamur atıcılar"a cevap vermeyeceğimizi, cevabımızı gene kendi sütunlarında alacaklarını bildiriyor, hakikaten size tevdi ettiğimiz hakim kararında görüleceği veçhile bir kaç gün sonra da bu cevabı Vatan gazetesine gönderiyoruz.

Bu yazıdan Dr. Sarolun kastedildiğini, ibraz ettiğim deliller karşısında çıkarmaya ve beni eski Devlet Bakanının şerefini, itibarını zedeliyor diye hapsetmeye imkan yar mıdır? Temyiz Ceza Dairesi ihtimal ki aklında hep Dr. Sarol olduğu için eski Devlet Bakanının çehresini satırların arasında görmüştür. Şimdi, yeni ışık altında onun da kanaatini tashih edeceğinden zerrece şüphe yoktur. Üstelik daha geçen celsede "düne kadar" Dr. Sarolun beni - tebrik etmesi ihtimali olmayacağım da müdahil vekilinden sorduğum bir sual vesilesiyle belirtmiştim.

O halde, Dr. Sarol nereden çıkıyor? Dr. Sarolu her ima ile mutlaka kastedilen bir şahıs olmaktan siz, lütfen tebriye ediniz.

Kukla

Temyiz Ceza Dairesinin Akis'in neşriyatında gördüğü üçüncü suç, Dr. Sarol hakkında "kukla" tabirini kullanmamızdır. Bu ithamla ilk defa olarak karşılaşıyoruz. Daha doğrusu müdahil vekili ilk iddianamesinde kendisine has nazik üslupla şöyle demişti: "Bir Devlet Vekilinin kukla olarak tavsifine dahi sinsi ve kurnaz taktikleri altına girmek, cüret etmek sanıktaki ahlaki vedaatin derecesini göstermeğe kâfidir". Sonradan bu yazıyı etraflı şekilde tetkik eden ehlivukuf heyeti "İşbu yazıda hakareti tazammun eden veya itibar, şeref veya şöhrete veya servete zarar iras edebilecek mahiyet görülmemiştir" demiştir. Bunu sadece ehlivukuf heyeti mi görmemiştir? Hayır, reis beyfendi. Bizzat yüksek mahkemeniz bu yazı hakkında şu hükme varmış bulunuyorsunuz: "Madem ki İstifa Etmiyor yazısına gelince.. Yine aynı raporda -ehlivukuf heyeti raporu- işaret olunduğu Üzere gazete sahibi bulunan bir vekilin basın işleriyle meşgul olmasını yerinde bulmayan yazarın bu ciheti mecmuasında tenkid ederek vekilden bazı sualler sorması, taraftarı bulunduğu noktai nazarın izahından ibaret bulunmuş"tur. Şimdi, Temyiz Ceza Dairesi sizin bu kanaatinizi değiştirecek yeni bir delilden bahsediyor mu? Unutulan, ele âlınmayan bir delil ? Hayır! Ceza Dairesi o tabirde hakaret manası çıkarmış. İyi. Bunun sizinle alâkalı bir tarafı olmamak gerekir. Sizden gene "biz farkına varmamışız, çıkarılıyormuş" demeniz isteniliyor ki bu talebe uymayacağınız muhakkaktır. Geçen ekimden bu ekime kelimelerin mahiyetini değiştirecek bir amili bendeniz biliyorum.

Kaldı ki reis beyfendi, "kukla" tabiri hakaret ifade edermiş, etmezmiş, Akis'i alâkadar etmez. Zira Devlet Vekiline bu rolü yakıştıran biz değiliz. Kimdir, bilir misiniz? Bizzat Türk Sesi gazetesi. Bakınız Temyiz Ceza Dairesinin gözünden kaçan bu hususu delilleriyle ispat edeyim.

Dosyanın içinde 24 Kasım 1954 tarihini taşıyan bir Türk Sesi gazetesi vardır. Bu gazetede neşriyatımız dolayısıyla Başbakana yapılan telkihlerin beyaz üzerine siyah metni mevcuttur ve Mükerrem Sarola bırakınız kuklalığı, kilercilikten bostancıbaşılığa bir sürü sıfat izafe edilmektedir. Sadece Mükerrem Sarola değil, reis beyfendi. Üstelik Adnan Menderes de Sultan olarak gösterilmektedir. Müsaade buyurursanız bizim yazımı--ın, hangi telkinlere cevap olduğunu Türk Sesi gazetesinden okuyarak ortaya koyayım.

"Bütün bu kampanyanın hedef tuttuğu muhatap hakikatte ne Türk Sesi, ne de Mükerrem Saroldur. O, bütün bir rejim, bütün bir iktidar topluluğu, bütün bir hükümet hisarıdır. Hisarda gözlerine kestirdikleri her hangi bir taş üzerinden gedik açıp işi çorap söküğüne getirmek ve bir nevi kalem efeliğine haraç kestirmek istiyorlar. Halk Partisi devrinin belediye çöpçüleri kadar emir kulu paryaları, galiba o meşum günlerden kalma infial ukdelerinin tepkisiyle bugün "Ali kıran, baş kesen"ler olmak hevesine müptelâdır. Deminki misal ile bunların maksadı hak ve hükümet uğrunda filân ve falan taşın değişmesi değil, hükümetin yıkılmasıdır. Dünün sergerdesi de kelle isteyeceği zaman aynı şeyi yapardı. Evvelâ kilerci, sonra bostancıbaşının kellesi, daha sonra vezirin ve en sonra veziri âzamin.. Eğer bir tanesi gelecek olursa sonuna kadar istenecek plan bu kellelerin temel hedefi ise (sadece pir mefhum, içtimai bir sembol olarak kullanıyoruz) Sultanın prestiji ve belki kellesidir".

Bu yazı ile Mükerrem Sarola maledilen rol için "sadece bir mefhum, içtimai bir sembol olarak" kukla'dan daha munis bir tâbir bulunabilir miydi? O tâbir ki Zafer gazetesi Hürriyet Partisinin kurucularım defalarca "İnönünün kuklaları" diye vasıflandırmış ve şimdi Akis bahis mevzuu olunca heyecan içinde kalan savcılığın kılı dahi kıpırdamamıştır. Üstelik, Temyiz Ceza Dairesini yanıltanın ne olduğunu da ortaya koymuş olduğumu sanıyorum. Mükerrem Sarollar Başbakana diyorlar ki "biz neyiz ki, biz bir kuklayız, asıl istenen kelle senin kellendir, aman bizim kellemizi vererek bu yolu açma, sonra senin kellen gider". Biz bu ithamı ' reddediyoruz. Bir demokratik memlekette icap ederse Başvekile çekiliniz demenin cesaret işi olmadığım, icap edersi ona lütfen çekiliniz

AKİS, iişbirliği merzuunda partilerin tutumunu tahlil ederken bir defa daha ispat etmiştir ki yazılarını sadece aklıselime istinat ettirerek yazan tek mecmuadır. Sizin Hür. P. ne olan sempatiniz bütün okuyucularınızca malûmdur. Ama A da hata yapınca, onu da hata yapan D.P. gibi yermekten kaçınmıyorsunuz. Hür. P. ni seven, ondan bir şeyler bekleyen bütün vatandaşlar onun başındaki bazı zerinin sözlerinden ve hareketlerinden dolayı en aşağı sizin kadar üzülmüşlerdir.

Sadık Enyata - İzmir

Tarafsız mecmua AKİS, ha!.. İsmet İnönü ne kadar tarafsızsa, siz de o kadar tarafsızsınız. Hür. P. nin C.H.P. nin oyununu açıklamış olmasından dolayı en fazla neden memnunum, biliyor musunuz? Böylece AKİS'in de hakiki hüviyeti anlaşıldı diye.. Sizin bütün gayeniz eski Milli Şefi Cumhurbaşkanı yapmak, ona milleti yeniden köle etmek. Bir takım safdillerin AKİS'in her yazdığına inandıklarını, hele samimi demokratların sizin yüzü. nüzden partilerinden soğuduğunu görünce "bu sahte kahramanların ipliği pazara ne zaman çıkacak" di. yordum. İşte Allah, ipliğinizi pazara çıkardı.

Kâmil Satar - Aydın

Bazı okuyucularının AKİS'i C.H.P. propagandası yapmakla suçlandırdıklarını görüyorum. Bu mektupları okurken sahibinin bir başka partinin hararetli taraftan olduğunu da anlamamak kabil değil. Partizanlık ve küçük hesaplar ne fena!

F. Menteş - İzmir

Mecmua hakkında

AKİS'i uzun zamandan beri zerk ve heyecanla okuyorum. Hakikaten hiçbir gazete ve mecmuaya nasip olmayan bir alâka görüyor ve o nisbette de vatana faydalı oluyorsunuz. Her ne sebeple olursa olsun bu mükemmel yoldan ayrılmamanızı dilerim.

Dr. K. Aktuğ - Florida

Radyo hakkında

Bir hayli sayıdır "Radyo" bahsine dokunmaz oldunuz.

Acaba sizce işler yoluna mı girdi? Yoksa, radyonun islâh olacağından ümidi kesip "pes" mi ettiniz?

Fikret Akyol - Ankara

109. sayınızın 8. sahifesinde radyo hakkında söyle bir cümle Var: "Ancak, radyonun devlete mi, yoksa D.P. ye mi ait olduğu hususu dinleyicilerin " zihninde müphem kaldı"

Vayy.. Demek ki dinleyiciler arasında radyonun Devlete mi yoksa D.P. ye mi ait olduğu hususu hâlâ müphem..

M. Erol Erdem - Ankara

diyebileceğimizi bildiriyoruz ve "her hangi bir mevzuda ara yerde kuklalar kullanmak, tertiplere girişmek bizim şiarımız değildir" diyoruz. Düşününüz reis beyfendi, üstelik tasrih de etmişiz, "her hangi bir mevzuda" demişiz. Bütün bunlardan sonra "sen Mükerrem Barola kukla dedin" diye bizi mahkûm etmek insanın hukuku, kanunları ve nihayet kendisini pek, ama pek zorlaması değil de, nedir? Üstelik yalan da yazmamışız. Bizim kanaatimizce bizzat Başbakanın çekilmesi lüzumu gelip çattığında bir makale neşretmişiz. Makalenin başlığı "Hâlâ mı çekilmeyeceksiniz, Adnan Bey?"dir. Bunu ifade için hakikaten tertiplere girişmediğimiz, ara yerde kilerciler veya bostancıbaşılar kullanmadığımız bugün hâlâ ortada değil midir?

Şimdi "kukla" mevzuunda durumu hülâsa edelim. Bizzat Mükerrem Sarolun taraftarları eski Devlet Bakanına bir rol yakıştırmışlar, bunu Başbakana telkin etmeye çalışmışlar. gazetelerine yazmışlar. Biz diyoruz ki "Hayır, bu rolde şahıslar bulmaya teşebbüs etmeyiz. Kampanyamızın hedefi açıktır. Eğer Başbakanın çekilmesini isteseydik, ona çekiliniz derdik". İşte, Türk Sesi gazetesi! İşte Akis'in yazısı! Mükerrem Sarola kukla rolünü kim yakıştırıyor, herkes görebilir. Bu mevzudaki masumiyetimizin bundan riyazi delili hatıra gelebilir mi?

Reis beyfendi, Temyiz Ceza Dairesinin ilâmında bahis mevzuu edilen üç yazı hakkında söyleyeceklerim bu kadardır. Yukardan beri izahına çalıştığını husus Akis'in hilafı hakikat hiç bir şey yazmadığı, hatta şeref kırıcı telâkki edilebilecek kelimelerin mecmuanın malı olmacığıdır. Hiç Kimseyi itham etmedik, hiç kimse hakkında isnatta bulunmadık. Neşriyatımızda galiz kelimelerin bulunmadığı bizzat iddia makamının teslim ettiği bir hakikattir. Galiz kelime kullanmadan hakikatlerin yazılması ise, kanunların bize tanıdığı bir haktır. 6334 saydı kanunu teklif eden hükümetin Başkanı Adnan Menderesin bu dâva vesilesiyle İzmirde söylediği ve gazetelere akseden sözlerini hatırlıyorum. Hükümet Başkanı geçen sonbaharda İzmirde "İspat hakkı, İspat hakkı!. Kanunlarımız bu hakkı pek âlâ tanıyor. İşte Metin Toker.. Yazdıklarının doğruluğunu ispat etti, beraat kararı aldı" diyordu. Ama o hakikatlerin yazılmasından şu veya bu zat haysiyetlerinin rencide olduğu zehabına kapılmışlar. Taktir edersiniz ki o hususun benimle bir ilgisi yoktur.

Dr. Mükerrem Sarol

Bakan mı, bakanlık mı?

Reis beyfendi, maruzatımın sonuna geldim. Müsaade buyurursanız gene huzurunuza gele gide Öğrendiğim bir usulünüzü yerine getirmeye çalışayım. Mahkemeler basın dâvalarında hüküm tesis ederken bir demokraside basın hürriyetinden ne anlaşılması gerektiği, öyle rejimlerde gazetecilerden ne beklendiği hususlarındaki fikirlerini ifade ediyorlar. Ben de bir demokraside basın suçlarından sanıkların hakimlerden ne bekledikleri ni söyleyeyim.

Reis beyfendi, vatandaşların arasında ihtilâfların çıkması tabiidir. Bu gibi hallerde taraflardan biri kudret sahibi de olabilir. Hatta dâvalara siyasi mülâhazalar da karışabilir ve adalet huzuruna çıkarılanlardan birinin yola getirilmesini sadece şikâyet--i değil, bütün bir mekanizma isteyebilir. O şikâyet, bunun için bir vâsıta telâkki edilir. Ama nihayet her İhtilâf hakimlerin önüne gelecek, hakimlerin önünde halledilecektir. Adaleti temsil eden ve elinde terazi tutan kadının gözlerinin bağlı bulunması sebepsiz değildir.. Reis beyfendi, bir demokraside o kadın gözlerir nin bağım aralayıp huzuruna sevkedilenlerin şahsiyetini gözetlemeye ne teşebbüs eder, ne de tenezzül.. Hatta, başına yıldırımlar yağdırılması tehdidi altında tutulsa bile.. Aslında da yağacak bir yıldırım yoktur ya.. Asıl yıldırırnlar, vicdanlarından muazzep olanların nasibidir. O yıldıranlar, inanınız, er veya geç, bir gün mutlaka yağar.

Mahkûm edilmek, edilmemek, hapsolunmak, olunmamak.. Bunların hepsi ikinci derecede kalır. Hakkımda istediğiniz kararı veriniz. Sizden hiç bir şey talep etmiyorum. Madem ki bu kürsüde Türk milleti adına adalet tevzi ediyorsunuz, sizleri sadece hakimlerim değil, aynı zamanda avukatlarım olarak telakki ediyorum. Benim niçin iki seneden beri huzurunuzda bulundurulduğumu anlamamanız imkânsızdır. Hakkımı koruyunuz, kâfi reis beyfendi".

Celsenin sona

Metin Tokerin konuşması burada bitmişti. Fakat müdahil vekilinin müdahale ettiği görüldü. İddiasına göre sanık mahkemeye son sözü sırasında yeni deliller veremezdi. Reis avukata "burası hukuk mahkemesi değil" diye ihtarda bulundu. Bildirdiğine göre duruşma henüz bitmemişti ve mahkeme kararım tefhim etmemişti: Bu bakımdan deliller elbette ki tetkik olunacaktı. Sonra mahkemenin dâva defteri karıştırıldı ve duruşmanın 1 kasım 1956 perşembe günü saat 15'e talik olunduğu bildirildi.

YURTTA OLUP BİTENLER

D. P.

Yeni bir münhal

Bu haftanın başında iktidarla yakın temas sahibi çevrelerde bir haber dolaştırıldı: Nedim Ökmenin Büyük Millet Meclisi Başkanlığı için adaylığı düşünülüyordu. Kim düşünüyordu? Meçhul! Haber, daha iyi yayılsın diye bu çevrelerin yayın organlarından olan teşekküllerin bültenlerine bile geçti. Haberin bu neviden kaynakları göz önünde tutulursa iktidar ileri gelenlerinin eski Maliye Bakanını desteklemeleri gerekirdi. Ama, daha evvelce kulaktan kulağa dolaşmış olan bir rivayetle bu birleştirilince, hatıra bazı taktikler geliyordu. Bütün yaz boyunca, siyasi çevrelerde lâf bittiğinde konuşmaya iştirak edenlerden biri:

"— Yahu, Köprülüden ne haber?" diyor ve yani bir mevzua geçiyordu.

Fakat Köprülüden hiç bir haber yoktu. Yakınlarına bakılırsa eski Dış işleri Bakanı bazı D.P. li milletvekilleriyle temas halindeydi. Fakat bu D.P. milletvekilleri kimlerdi ve kaç kişiydi; meselenin mühim tarafı buydu. Kurucu profesör yaz aylarında Akbıyıktaki şatoya benzer evinde kalmıştı. Hakikaten ziyaretler yapmış, ziyaretler kabul etmişti. Ama bunların, bir mühim mana ifade ettiğine inanmak kolay değildi. Rivayetlere bakılırsa Köprülü, Kasım ayında faaliyete geçmeye kararlıydı. Ancak bazı berber dükkânlarında da "Bugün peşin, yarın veresiye" levhasının asılı bulunduğu hatırdan çıkarılmamalıydı. Buna rağmen, Kasım yaklaştığından Meclis Başkanlığı için Kurucu Profesörün, adı kendiliğinden ortaya çıktı ve alâka da topladı. Fakat alâkanın büyük 'bir kısmı "Adnan Menderes, Hocayı tekrar kendi tarafına çekmek için Meclis Başkanlığına onun tayinini destekler" spekülasyonundan doğuyordu. Vaziyet bu iken Nedim Ökmenin Meclis Başkanlığı için düşünüldüğü rivayeti etrafı karıştırdı.

Meclis Başkanlığına hem Fuad Köprülünün, hem de Nedim Ökmenin namzetliklerini koymaları bahis mevzuu olamazdı. Eski Dış İşleri Bakanı ile eski Maliye Bakanının yakın temasta oldukları bilinmiyor değildi. Beraberce aynı makam için namzetlik koymak, alınacak reyleri ikiye bölmek demekti. Zira her ikisine de rey verecek olanlar birdi. O halde durum neydi?

Muammer Çavuşoğlu
Nefes darlığı

Hakikat şuydu ki, aslında devam eden bir kulis faaliyetiydi. Geçen yıl bu neviden makamlara Adnan Menderese karşı muvazene teşkil edebilecek şahsiyetlerin seçilmesine itina gösteriliyordu. D.P. Grup Başkanlığına Dr. Burhanettin Onat, Adnan Menderesin namzedi diye bilinen Tevfik İleriye karşı seçilmişti. General Fahri Belen gene Adnan Menderesin namzedi diye bilinen Refik Koraltanın karşısında o kadar çok rey almıştı. Hele Başkan Vekilleri, hep "muhalif zümre"nin temsilcileri olarak itibar görmüşlerdi. O kadar ki kabine değişikliğinde Şem'i Ergin ile Esad Budakoğlu bakan olunca Bilhassa Agâh Erozan Refik Koraltanın adayı olmadığını söylemek suretile kendisini seçtirmeye muvaffak olmuştu. Gerçi sonradan. -Dr. Burhaneddin Onat hariç-, herkes kendisini yeni şartlara uydurmuştu: ama ne de olsa o tarihte "muhalif zümre"nin hakim vasiyette bulunduğu ve partiyi lidersizlikten dolayı kaybettiği ortadaydı. Eğer Fuad Köprülüler, Nedim Ökmenler şimdiki vaziyetlerini bir yıl evvel almış bulunsalardı vaziyetin başka şekilde inkişaf edeceği muhakkaktı.

Ethem Menderes
0006'dan 0010'a

Bugün ise liderlik yapabilecek şahıslar vardı da, "muhalif zümre" ortadan kaybolmuştu. Bu bakımdan D. P. grubuna Genel Başkanın hakim olduğu muhakkaktı ve seçimlerde 1 numaralı faktör onun mülahazasından ibaret kalacaktı.

Parti içi karışıklıklar

Bütün dış görünüşe rağmen D.P. nin içten içe kaynadığı biliniyordu. Grubun Genel Başkana karşı tutumunun geçen sonbahara nisbetle değişmiş bulunmasına rağmen vazi-

KAHVE YERİNE NASİHAT

Geçen haftanın sonunda cuma akşamı Ankara radyosunun köylüye hitap eden saatlerinden birini dinleyenler için artık "kahve meselesi" diye bir mesele kalmamıştır. Bu saatte, kahvenin kuyruğa girilmeksizin nasıl tedarik edilebileceği mi anlatıldı? Hayır! Ama bundan çok daha mühim bir hikmet söylendi ve... kahvenin niçin içilmemesi gerektiği izah olundu. Bildirildiğine göre biz milletçe "apartman yaptırmakta olan bir aile" gibiydik. Spiker gayet ciddi sordu:

"— Eee, apartman yaptırmakta olan bir ailenin mensupları hiç kahve içerler mi?"

Spikerin köylü muhatabı cevap verdi:

"— Amma yaptın ha, hiç içerler mi? Elbette ki içmezler."

Bunun üzerine o'da bir daha -apartman bitinceye, yani meşhur kalkınma sona erinceye kadar- kahve içmemek hususunda söz verdi. Tamamile tatmin olmuştu.

Ya dinleyiciler? İhtimal ki onlar, bunca nasihatin üzerine, evlerindeki kızlarına seslenmişlerdir:

"— Kızım, kafam şişti, kahveyi apartman yaptıranlar içmesinler.. Yap bana bir az şekerli.. Şu radyoda da bir yer buluver.."

yetlerden memnuniyet ve iç huzuru yoktu. Fakat başka bir hal çaresi, hür alternatifin bulunmaması her hangi bir hareketin dogmasına mani teşkil ediyordu. Tıpkı Fuad Köprülü ve Nedim Ökmen gibi daha başkaları da "bir şeyler yapma"nın lüzumunu idrak ediyorlardı. Fakat bu "bir şeyler" neydi? İşte, o bilinmiyordu. Her halde Meclis Başkanlık Divani adaylıkları için B.P. grubunda yapılacak seçimlerde Adnan Menderes tarafından desteklenenlerin şansları fazla olacaktı. Buna mukabil D.P. Genel Başkanı da grubun arzularına taban tabana zıt şahsiyetleri desteklememek kararındaydı. Böylece grup ve Genel Başkan birbirlerine sessiz tavizler verme yolundaydılar. Başkanlık divanı için dolaşan isimler arasında iki eski bakanın, Sıtkı Yırcalının ve Hasan Polatkanmınkiler de vardı. Bil hassa eski Ekonomi ve Ticaret Bakanının grupta tutulduğu biliniyordu. Fakat Refik Koraltanın Kuruculuk vasfı da göz önünde bulundurulması gereken bir unsurdu ve Meclis Başkanına karşı Cumhurbaşkanının beslediği dostluk hisleri hesaba katılmalıydı.

Bütün bunlardan çıkan netice, bu haftanın ortasında Meclis Başkanlığı meselesinde henüz bir istikrarın temin edilememiş olduğuydu. Herkes kendi adayının kulis faaliyetini yapmakla meşguldü. Başkan Vekillikleri de başkanlık meselesinin halline bağlıydı. Yalız muhakkak olan D.P. grubu tarafından Fikri Apaydının adaylığının yenileneceği, İhsan Baç ile Agah Erozanın değiştirileceği idi.

Hükümette adaylar

Bu sırada hükümette de yeni bir münhal açılmıştı. Geçen haftanın sonunda perşembe günü Bayındırlık Bakam Muammer Çavuşoğlu istifa etmiş, bir gün sonra da bu istifanın kabul edildiği bildirilerek Bayındırlık Bakanlığına henüz bu bakanlıkta bulunmamış olan Ethem Menderes getirilmişti. Gerçi Ethem Menderesin Bayındırlık Bakanı olması bu bakanlığa, son girişilen imar hareketleri dolayısıyla verilecek büyük ehemmiyetin delili gibi gösteriliyordu ama İç İşleri Bakanlığından alınıp Bayındırlık Bakanlığına getirilmek umumiyetle ilerleme sayılamazdı. Arabasının numarası bile 0006 iken 0010 oluyordu. -Bilindiği gibi resmî arabalarda makbul numara en küçüğüdür-. Bu yüzdendir ki Dış İşleri Bakan Vekilliği Ethem Menderesin uhtesinde bırakılmıştı. Fakat bir tayin yapıldığında o sınıl kalkacağından Ethem Menderes Bayındırlık Bakanlığı ile başbaşa kalacaktı. Muammer Çavuşoğlu istifasına sebep olarak, sıhhatinin Kalkınma süratim uymamasını göstermişti.

Hükümetteki münhallerin de Meclis Başkanlık divanı meselelerinin hal li ile doldurulması yoluna gidileceği anlaşılıyordu. Böyle anlarda elde münhal bulundurulması politik bakımdan faydalıydı. Bazı Kırık kalacak gönüllerin D.P. grubunun aday listeleri boşluklarından faydalanması hatıra gelebilirdi.

C. H. P.

Beklenen Kongre

Bu haftanın sonlarında siyasetle meşgul olan herkesin hemen bütün millet- gözleri İstanbuldaki Taksim gazinosuna çevrilmişti. 27 Ekim cumartesi günü gazinoda bir büyük yıldızın gösterisi vardı. Fakat bu yıldız, gazinonun mutad yıldızlarından değildi. C.H.P. nin Genel Başkanı İsmet İnönü idi. Taksim Gazinosu, memleketteki ana muhalefet partisinin İstanbul İl Kongresini yapmak için bulabildiği tek müsait yerdi. Gazinonun sahipleri, salonlarını sabahleyin partiye kiralamaya razı olmuşlardı. Akşam, varyete devam edecekti. Zarfın değil, mazrufun mühim olduğuna inanan C.H.P. memnundu. Evvelâ Spor ve Sergi Sarayını istemişler, fakat orada basketbol maçlarının yapılacağını öğrenmişlerdi. Taksim Gazinosunu bulmak suretile yer meselesini hallediyorlardı. Hakikaten yer meselesi, bugünkü Demokrasimiz içinde Muhalefet partileri için meselelerin en büyüklerinden biri haline gelmişti.

İsmet İnönü geçen haftanın sonundan beri kendisini sual yağmuruna tutan gazetecilere "şimdilik" söyleyecek bir şeyi olmadığını bildiriyordu. Bir muhabir İstanbul il kongresinde bulunup bulunmayacağını sordu ve müsbet cevap aldı. Onu mukadder sual takip etti:

"— Bir konuşma yapacak mısınız?"

İsmet İnönü
Üçüncü hücum

Onun da cevabı müsbet oldu. Hakikaten butun bu hafta boyunca İsmet İnönü Heybeliadadaki evinde bir gaz sobasının verdiği hararetle ısınarak İstanbul İl kongresinde yapacağı konuşmayı hazırladı. Konuşmayı yalnız C.H.P. liler ve tarafsızlar değil, bilhassa iktidar ile öteki Muhalefet partileri ileri gelenleri merakla bekliyorlardı. Uzun bir müddetten beri fikirlerini ifade etmemiş olan C.H.P. Genel Başkanının son hadiseler karşısında nasıl bir vaziyet alacağı, hele Buruk Millet Meclisinin açılışına tekaddüm eden günlerde elbette ki alâka çekici olacaktı.

Son günlerde C.H.P. ye ve İsmet İnönüye altı seneden beri yapılan hücumlara bir başka istikametten gelen yeni hücumlar eklenmişti. Hatta bu hücumların menşei Hür. P. gibi seviyeli olması gereken bir teşekkül bulunmasaydı, bunlara pek âlâ siyasetteki manasıyla şantaj adı bile verilebilirdi. Fakat Hür. P. nin böyle taktiklere başvuracağı ümid edilemezdi. Hücumlar C.H.P. Başkanının şahsını Hedef güdüyora benziyordu. Gerçi hücumları yapanlar hayatları boyunca eski parti ve onun lideri hakkında tek bir söz söylememiş kimseler değildi. İçlerinden büyük ekseriyeti da ha iki buçuk sene evvel gezip dolaştıkları her; yerde D.P. yi ve önün liderlerini övmüşler, C.H.P. yi ve onun liderlerini kötülemişlerdi. Ama bugünkü netice ortadaydı; milletin siyasî partiler ve siyasî şahsiyetler hakkındaki notu da belliydi. Bu haftanın başında "deli" lâkabım taşıyan bir C.H.P. li en akıllı lâfı söyledi:

"— C.H.P. ye hücum kolay, söylenenlere milleti inandırmak zordur".

İnönüyü uzaklaştırmak

Halk Partisi iktidarının sona ermesinden bu yana herkes İsmet İnönüyü siyasi hayattan uzaklaştırmak çarelerini bir defa aramıştı. Bana evvelâ bizzat iktidar teşebbüs etmiş ve "köşesinde kalacak bir İsmet İnönü" nün baş tacı edileceği, millî kahraman sayılacağı haberleri gönderilmişti. Bu mevzuda Dr. Lütfi Kırdarın oynadığı rol hadiseleri bilenlerin henüz hatırındaydı. Aradan geçen altı senenin sonunda açık «âkilde ortaya çıkmıştı ki CHP. Genel Başkanının mücadelesi iledir ki çok partili rejimimiz, bütün aksaklıklarına rağmen on yıldır ayakta kalmıştır ve kökleşmiştir. Bugün dahi- bir çok ileri gelen için "karşı" tabirinin ifade ettiği mana ne Hür. P., ne C.M.P., hatta ne de C.H.P. dir. Doğrudan doğruya İsmet İnönüdür ve yapılmayan pek çok şey İsmet İnönü nün mevcudiyeti sayesinde yapılamamaktadır. Eski Cum hurbaşkanı hâlâ, 1946'da kurulmasını sağladığı çok partili rejimin 1 numaralı teminatı vaziyetindedir. Zaten iktidar ilk sondajlardan sonra bu teşebbüsünden vaz geçmiştir.

İsmet İnönüyü, müteakiben partisi içinden bir zümre, hem de samimî olan bir zümre, faal politikadan çek-

meğe gayret etmişti. Bu zümrenin fikrince eski Milli Şef seçmene emniyet telkin etmiyor, onu yeniden iktidarda görmek endişesi bir çok kimseyi C.H.P. ye rey vermekten alakoyuyordu. İsmet İnönünü ismi etrafında dört yıllık D.P. muhalefeti sırasında yapılan menfi propagandalar köylerde bütün kuvvetile tesir icrasında devam ediyordu. Genel Başkan fahri başkan haline getirilmeli ve C.H.P. ayrı bir hüviyet almalıydı. Fakat bilhassa 1955 yılından bu yana böyle düşünenlerin en ateşlisi bile hatasını anlamıştı; zira İsmet İnönü tek başına büyük bir mücadele vermiş ve memleketin en kıymetli devlet adamı okluğunu, frenklerin tabirile devlet adamı kumaşından yapılmış bulunduğunu herkese tasdik ettirmişti, İsmet İnönüsüz C.H.P. kolları ve kanadı kırılmış bir varlıktan başka şey olamayacaktı. En ücra köylerde dahi İsmet İnönünün iktidara gelmesini bir selah ümidi telâkki edenler gittikçe çoğalıyordu. İstanbuldaki gayri müslimler de onu "emniyet âmili" sayıyorlardı.

Şimdi sıra Hür. P. nde olmalıydı. Hür. P. de muhalefet saflarında dahi karşısında İsmet İnönüyü görüyordu. Hatta partinin gelişmesini onun faal politikadan ayrılmasıyla alâkalı bulanlar çoktu. Fakat İsmet İnönüyü D.P. ile mücadele boyunca kullanmak da lâzımdı.. İşte, C.H.P. Genel Başkanını illâ Cumhurbaşkanı olmak istiyor gibi göstermek gayretinin altında yatan esrar buydu. Bunu söyleyenler İsmet İnönünün böyle bir arzu beslemediğini de herkesten iyi biliyorlardı. Üstelik C.H.P. Genel Başkam gibi bir politikacı denizdeki balığı pazarlık edenlerden, o pazarlıkta uyuşamayınca elle tutulur mevzulardaki müzarekeyi sekteye uğratacaklardan değildi. Sanki İşbirliği olmuştu, sanki seçimlerde müşterek listeler tanzim etmek imkânı sağlanmıştı, sanki bu listeler kahir ekseriyet kazanmıştı, sanki Meclis toplanmıştı ve tek mesele olarak da Cumhurbaşkanının adı kalmıştı!. İsmet İnönü için böyle bir mesele mevcut dahi değildi. Seçimleri partisi tek başına kazansa bile İsmet İnönünün rejim meselesini derhal halledip ne yapacağını, kendisile temas edenler pek âlâ öğrenmişlerdi. İhtiras!. İsmet İnönü için bu çok söylenmişti. Ama senelerle ortaya çıkmıştı ki C.H.P. Genel Başkanının tek ihtirası rejimin teminat altına alınmasından ibarettir. Cumhurbaşkanı olmak veya olmamak!. İşte 72 yaşındaki liderin düşündüğü en son şey buydu. Ama bir siyasî şantaj yapar gibi ona, bir takım demagojilerle haysiyetşiken bir teklifte bulunmak, sanki millet -D.P. nin iddia ettiği şekilde- onun iktidara gelmesinden endişe ediyormuş sabitesini tasdik ettirtmek, sonra da teminat yollu "aman korkmayın, siz gene Muhalefete reyinizi verin, ben Cumhurbaşkanı olmam" dedirtmek sadece ama-

İlhami Sancar
Kenan öner gibi...

tör politikacıların aklına gelebilirdi. Ama bu memlekette topyekûn Muhalefet bir kenaraydı, İsmet İnönü bir kenara ve amatör politikacılar bunu görmeyecek kadar safdil değillerdi.

Üstelik en basit mantık şuydu: Diyelim ki İsmet İnönü Cumhurbaşkanı olmak istiyor. Böyle bir şart koştu mu? Hayır! Cumhurbaşkanlığım ağzına aldı mı? Hayır! İşbirliği üçlü olmayacak nin? Evet! Peki partnerlerden ikisi istemezse, Üçüncü partnerin Genel Başkanı Cumhurbaşkanı seçilir mi? Elbette ki seçilemez.. O halde?

O halde mesele bazı Hür. Partili politikacıların istikbali emniyete almak gayreti bir diğer takımının da "iktidar bizi İnönüyü iktidara getirmeye çalışmakla suçlandırıyor, İnönüye bunun aksini söyletelim, isnattan kendimizi kurtaralım" kompleksi içinde bulunmalarının neticesiydi. Cumhurbaşkanlığı İsmet İnönünün halen düşündüğü ciddi işlerin öylesine uzağındaydı ki, ihtimal Taksim gazinosu nutkunda bu çocukça sözlere temas dahi etmeyecekti.

AKİS okumadan yapamıyorsanız, mecmuanızı bayilere gelir gelmez derhal alınız.

Aklı selim konuşunca..

Öyle anlaşılıyordu ki, İsmet İnönü İstanbul ü kongresinde partililerine ve onlar vasıtasıyla vatandaşlara hitap ederken partizan mülâhazaların üstünde kalacak, aklı selimi konuşturmaya çalışacaktı. C.H.P. nin Hür. P. nin garip cevabından sonra işbirliği meselesini bir kenara bırakmak kararında olduğu biliniyordu. Genel Başkan elbette ki kapıları kapamayacaktı. Fakat devam etmiş temaslar mevzuunda hususi açıklamalar yapmasım beklemek, kendisini tanımamak olurdu. Hele Öteki Muhalefet partileri, Muhalefet liderleri hakkında İsmet İnönünün ağzından iyiden başka bir lâf, bir hücum, hatta bir ima bekleyenler sabaha kadar bekliyebilirlerdi. Vaziyet neydi, kurtulmanın çareleri nasıl bulunabilirdi, C.H.P. lilere hangi vazife düşüyor, bilhassa ve bilhassa C.H.P. nin rejimi teminat altına alma mevzuundaki elle tutulur düşünce ve tedbirleri nelerdi? Parti nasıl çalışacaktı?

Taksim gazinosu nutku hiç şüphe yok eski partinin kampanyasında çok, ama çok mühim bir dönüm noktası teşkil edecekti. C.H.P. lilerin artık paçaları sıvamaları lâzımdı. Zaten bir çoğu sıvamışlardı da.. Şemseddin Günaltaydan sonra meşhur İsmail Rüştü Aksal bile harekete gelebilmişti. İsmail Rüştü Aksal güç harekete geliyordu ama; bilerek konuştuğu sözlerin akisleri büyük oluyordu. Nitekim güney sahillerinde, Başbakanın Ege sahillerinde yaptığı konuşmayı mantıkla cevaplandırdı. Adnan Menderes, "işte, devlet iflâs etmedi" demişti. C.H.P. nin son Maliye Bakanı devletin iflâs etmek üzere olduğu iddiasının sadece D.P. muhalefeti tarafından yapılmış bulunduğunu belirttikten sonra para basmak imkânı kalkmadıkça ve beynelmilel bir icra iflâs kanunu yürürlüğe konmadıkça devletlerin elbette ki iflâs etmeyeceklerini ifade etti, sonra da böylece iflâs etmiş sayılamayacak devletlerin nasıl müşkül mevkide kalabileceklerini misallerle anlattı. Bu misallerin bizim durumumuza pek benzediğini Aksalın en basit dinleyicileri bile hissetmekten geri kalmadılar.

İl başkanlığı

Taksim gazinosu kongresini C.H.P. nin İstanbul teşkilâtı da merakla bekliyordu. Onlar için işin bir başka mühim tarafı, kongrenin seçeceği il başkam idi. Kulislerde bu haftanın başlarında üç isimden bahsediliyordu: Ekrem Özden, Fehmi Atanç ve bilhassa İlhami Sancar. Seçimlerin yaklaştığı şu sırada ideale en yakın olan şüphesiz İlhami Sancardı. Dinamik sayılacak oydu. Ama İlhami Sancarın bu işe vaktini hasredebilmesi imkânı sağlanabilecek miydi? Ortaya bir hakikat çıkmıştı: İyi il başkam, işi il başkanlığı olan adamdır.

İmar

Gecekondu meselesi

Büyük şehirlerimizin iman için "hummalı" bir çalışmanın bütün başını meşgul ettiği su günlerde Zafer gazetesinde "Gecekondular Meselesi" başlıklı bir yazı çıktı.

İstanbul, Ankara gibi şehirleri yeniden imar, yeniden "feth"etmek sevdasına kapılan hükümet başkanı gecekondu meselesinin halledileceğini geçenlerde müjdelemişti. Havadislere bakılırsa bu yoldaki faaliyet şimdiden başlamıştı. Ama yıkmakla başlamıştı. Zafer gazetesi işte bu ziyadesiyle cesur hareket"in sebeblerini açıklamağa çalışıyordu.

Zafer'e göre gecekondu meselesinden sorumlu olanlar gecekondularda oturan vatandaşlardı. Bunlar güya çalışan iş güç sahibi görünen kimselerdi. Fakat aslında "bizde esasen iş ve işçi piyasası henüz lâyıkı ile teessüs etmemiş bulunduğundan, sırtını satın aldığı gecekonduya dayayan vatandaş lââlettâyin ama ziyadesiyle lââlettâyin ve uydurma bir iş ile günlük nafakasını çıkarmakta ve sözüm ona bir iş sahibi şekil ve kılığına girmektedir. Hakikatte ise bulduğu iş iş değildir, bu işle geçinmekte olan diğer vatandaşlara ve bunların ekmek ve maişetine musallat olmaktan ibarettir".

Zafer, bir işe sahip olmak için köylerden şehirlere akın eden ve gecekondu meselesinin bir numaralı sorumlusu olan bu vatandaşların neden gecekonduyu tercih ettiklerini de açıklıyordu: "Denilebilir ki, gecekondu hadisesi, aşiri hayattan şehir hayatına geçişin mütebariz ve dikkâte şayan bir merhalesidir. Eğer şehirlerin bağrında çadır kurmaya imkân olsa idi, belki gecekonducular doğrudan doğruya bunu tercih ederlerdi. Ama şehirlerin, belediyelerin de bir nizamı mevcut olduğundan, gecekonducular çadır ile ev arasında bir mesken şekli keşfetmiş bulunuyorlar". "... Bugün, dışardan gelecek kimselere iş vâad eden şehir ve kasabaların adedi çok daha fazla artmıştır. Ve gelenlerin gecekonduya 'karşı adetâ marazî bir rağbet göstermeleri, kırlarda yahut hanlarda sürünmek adetleri de kalktığından, otele yahut hana iner gibi başlarını hemen oracıkta hasıl olması mümkün bir dört duvar ile çatının altına sokmak istemeleri hesabından ileri gelmektedir. Arsa için herhangi bir bedel ödememek ve fuzulen işgali, aynen diğer gecekonducular gibi bir emri tabiî haline koyabilmek imkânı da, ne şüphe ki bu işte, teşvik edici bir rol oynamaktadır".

Bu sebeblerden ileri gelen gecekondular hâdisesi, "modern Türk şehirciliğini, yakından tehdit' eden bir nizamsızlık hareketi halini iktisap etmiş bulunuyor" ve "... ayrıca mülkiyet nizamım ve bunun muhtelif unsurlarını bozmakta ve anarşik bir durum yaratmakta" idi.

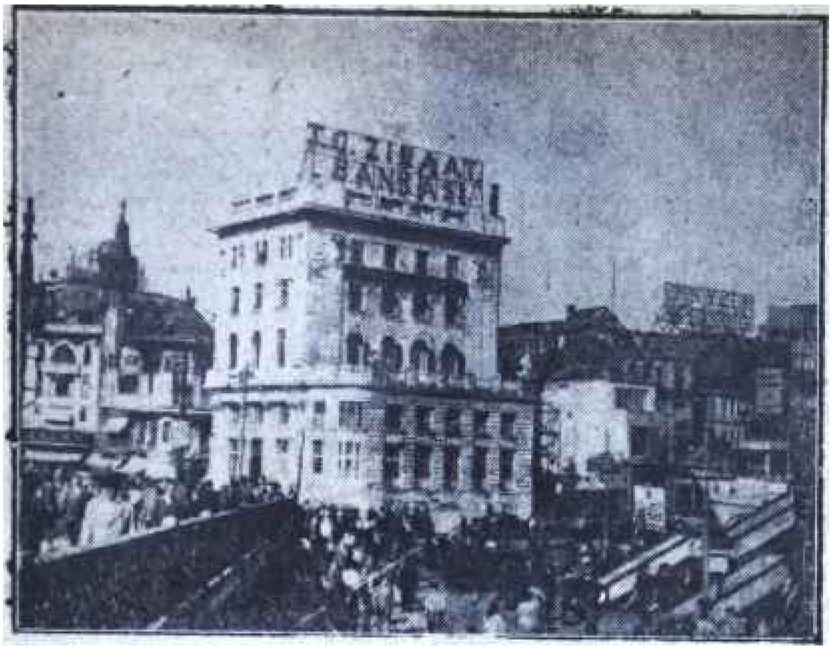
Hâdisenin iktisadî ve içtimaî başka neticeleri de yazıda ihmal edilmemişti: "Ve bunların da üzerinde olarak, kasaba ve şehirlerdeki iş ve işçi durumu ve bunun organik bir intizam ve selâmet arzetmesi noktaları gelmektedir. Bir kasaba yahut şehre sokularak hamallık etmek yahut seyyar satıcılık yapmak, kısacası sırtında bir yük taşımaktan başka bir ihtisasa malik bulunmamak iş sahibi olmak değildir. Teşkilâtlı bir cemiyetin kasaba ve şehirlerinde, zerzevatı kapıların önüne kadar getirip bağıra çağıra satmaya lüzum yoktur. Çarşılar vardır, pazarlar vardır; herkes gider ne alacaksa oralardan alır. Aksi- halde sade satıcının değil alıcının da itiyatları bozulur. Arz ve talep ile tevzi işleri Arap saçına döner. İktisadi ve ticarî ahenk ve muvazene sarsılır. Ve bu. İçtimai aksülâmellere yol açarak, kasabaların yahut şehirlerin günlük hayat manzaralarım şayanı merhamet bir karışıklığa ve iptidailiğe götürür", "... Apartman kapıcılığını birbirine devredercesine, her .köyünden inen ve cebinde beş on parası olan vatandaşa biri gecekondu devrederek ona, *o* kasaba yahut şehirde devamlı bir iş buluncaya kadar beklemek ve ikamet etmek imkânını sağlamak, o memleketteki iş şartlarını daim! bir hercümerç ve şuris içinde bulundurmak demektir. Zaten birbirinin ayağına basar giti büyük şehirlerimizde birbirinin nafakasını elinden almak yahut - yanyana dükkanların aynı hizmeti yapmak hususunda perakende ticareti gayri ciddî hudutlara kadar götürmeleri sanki kafi gelmiyormuş gibi tutup bir de işporta ticaretini yaygın ve salgın hâle sokmak, son zamanlarda hep bu gecekondular yüzünden değil midir?"

Konunun ciddiyeti jle bağdaşması imkânsız olan bu "lâalettayin" yazı iktidar sözcüsü gazetede değil de bir başkasında yayınlanmış olsa okunmağa bile değmezdi. Çünkü fikir birliğinden, bilgiden, belki de iyi niyetten mahrumdu. "Lâalettayin" sıralanmış bazı iri sözleri rağmen ufacık bir tenkide dayanacak halde değildi.

Gecekondu hâdisesi bazı kimselerin şehirde veya kasabada yaşama heveslerinden çok iktisadi şartlardan doğmuştur. Türkiyenin nüfusu süratle artıyordu. Buna karşılık iş imkânlarının artışında aynı hız yoktu. Bütün yeni fabrikalara rağmen Türkiye hâlâ bir ziraat memleketi idi. Nüfusunun yüzde 80 ni geçimini hâlâ topraktan çıkarmak için çabalıyordu. Toprak, insanların keyiflerine göre arttırabilecekleri bir şey değildi. Türkiyede bugün ekilmemiş toprak belki yok denecek kadar azalmıştı. Bundan sonrası mevcut toprakların verimini artırmak gayretini gerektiriyordu. Türkiyenin ziraî nüfus kesafeti zaten çok yüksekti. Son yıllarda coğrafyacılarımızın yaptıkları bir ilmî toplantıda ileri sürüldüğü gibi topraklarımız bugünkü nüfusu ziraat yolu ile doyuramazdı. Nüfusun artmağa devam ettiği bir sırada ziraatın makineleşmeğe başlaması birçok ziraat işçisini işsiz bırakmıştı. İşte gecekondu meselesini yaratan sebeblerin başında çalışmak isteyen insanların iş bulmak için çırpınmaları ge-

Bir gecekondu yükseliyor
Yerinde yeller esecek

Yıkma faaliyeti
Başlangıç hızlı

liyordu. Köyde yarı aç yarı tok - yarı tok demek bile bazan fazladır - sürünmektense şehirde bir iş, hamallık gribi de olsa, rastgele bir iş bularak geçimini sağlamağa çalışan insanlar, fert olarak, gecekondu meselesinin sorumlusu olamazlardı.

Gecekondu sadece sutlarında bir yük taşımaktan başka ihtisası olmayan kimselerin rağbet ettikleri bir mesken şekli değildi. Fabrikaları dolduran işçilerin, birtakım esnafın, bazı devlet memur ve hizmetlilerin yuvaları gecekondulardı. Enflâsyonun ağır yükü altında ezilen az ve sabit gelirli bu vatandaşlar ancak gecekondularda barınabiliyorlardı. 200 lira aylıkta bir memurluğa kaç kişinin birden talip oldukları gözden nasıl kaçardı? 200 lira civarında geliri olan bir kimse bunun 100 lirasını iki odalı bir eve verebilir miydi ? Gecekondu hadisesinin sebebleri üzerinde hiç durmadan, onların içinde yaşamağa çalışanları sorumlu göstermeğe çalışmak iktidar, sözcüsü bir gazete için, en azından, sorumluluk duygusundan mahrumiyeti ifade ederdi.

Üstelik gecekondu faciasından şikâyet etmek için iktidar partisi gazete çok geç kalmış, şikâyetçi olmak hakkını kaybetmişti. Demokrat Parti işbaşına geldiği zaman gene bir gecekondu meselesi vardı. "Modern Türk şehirciliğini tehdit eden bu âfetle" mücadele etmek şurada dursun o sunanlar, hattâ son haftalara kadar, gecekondulara elektrik, su vermek, otobüs tahsis etmek gibi belediyecilik hizmetlerinde şehirler arasında yarışa çıkılıyordu. Gecekondularda yaşayanlar son haftalara kadar muteber vatandaşlardı da şimdi nasıl birdenbire sanık mevkiine oturtuluyorlardı?

Bazı vatandaşlarla tuttukları, tutmak sorunda kaldıkları işlerle alay etmek, gene bugünkü iktisadî durumu yaratan bir iktidarın sözcüsü için, insafsızlıktan da fazla bir şeydi. Sonra iş, işti. İyisi, fenası, maddî bakımdan temizi, kirlisi olacaktı. Fakat, kanun sınırları içinde kaldıkları müddetçe, hapsi temiz, hepsi şerefli idi. "Sırtında bir yük taşımaktan başka bir ihtisası" olmamak, en azından, eline kalemi alıp bir gazeteye "lâalettâyin" yazılar yazmak gibi bir işti.

Seyyar satıcılığa niçin bu kadar hücum edildiği de anlaşılır şey değildi. Kanunlar seyyar satıcılığa izin veriyorsa vatandaş isterse çarşı, pazardan isterse seyyar satıcıdan mal alırdı. Sonra seyyar satıcılığın, malı müşterinin ayağına götürmenin öyle fena bir şey olmaması gerekirdi. Yoksa o kadar övünülerek işe başlatılan MİGROS müessesesini kurmak mümkün olmazdı. Çünkü MİGROS malı müşterinin ayağına götüren teşkilâtlı bir seyyar satıcıdan başka bir şey değildi.

Bir kimseye, yabancısı olduğu bir muhitte devamlı bir iş buluncaya kadar beklemek imkânını sağlamak da belki devletin üzerine düşen bir vazifeydi. Zafer, gecekondulara bu bakımdan hücum etmekte de haklı değildi.

Yazının tek yıldızlı yazarının bir piyasa ekonomisinin nasıl işlediğinden, rekabetin mânasından haberi olduğu şüpheli idi. Yanyana dükkânların ayni hizmeti yapmalarım bile mahzurlu buluyordu. Halbuki piyasa, iktisadının hâkim olduğu memleketlerde böyle bir şey sistemin işlemesi için gerekli bir şarttı. Çünkü piyasa iktisadı rekabet-esasına dayanıyordu. Rekabet halinde çalışan kimselerin ise birbirlerine hayır dua okumayacakları şüphesizdi. Yanyana dükkânların aynı hizmeti yapmak için rekabeti çok İleri götüremedikleri rejimler ancak iktisadî faaliyetlerin doğrudan doğruya devlet elinde bulunduğu, herkesin yapacağı işle bu iş karşılığında elde edeceği gelirin devlet tarafından tayin edildiği rejimlerdi.

Zafer'in "gecekondu hâdisesi, ayrıca mülkiyet nizamını ve bunun muhtelif unsurlarını bozmakta" olduğunu belirtmesi karşısında insanın aklına son günlerin yıkım faaliyeti-

Ankara sokaklarında boyacılar
Ekmek peşinde!.

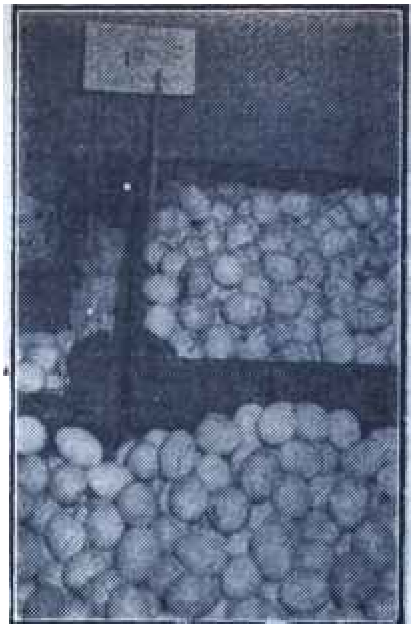
nin gelmemesine imkân yoktu. Anayasa gereğince teminat altında bulunan gayrimenkuller keyfî emirlerle, kanun hükümlerine uyulmadan yıktırılmış, sonra da bu hareket "işin sü ratinden ileri gelen bazı aksaklıklar" şeklinde vasıflandırılarak mazur görülmüştü. Şüphesiz gecekonducuların başkalarının arsalarına tecavüz etmeleri hoş görülemezdi. Fakat şahıslara ait binaları kanunların hükümlerine uymak lüzumunu hissetmeden yıktırılabilen bir iktidarın sözcüsü için böyle bir tecavüzden şikâyeti başkalarına bırakmak çok daha yerinde olurdu.

Milli Korunma

Yoğurt mayası

Geçen hafta içinde de Milli Korunma Kanunu tatbikatı alâka çekmekte devam ediyordu. Ortaya çıkan neticeler, gerçi beklenmeyen şeyler değildi. Nitekim kanun yeni şekli ile yürürlüğe girdiği sırada basında çıkan yazılarda bunlar birer birer sayılmıştı. Bu bir kehanet olmaktan uzaktı. Bir parça iktisat okumuş olmak, bu kitapları yazanların birşeyler bildiklerine inanmak, bu tahminlere varmak İçin kâfiydi. Fakat "cezbe" halindeki politikacılar iktisadî hayatın akışım kanunla, emirle değiştirebileceklerini sanıyorlar, büyük bir çoğunluk da hükümetin "elbette bir bildiği" olduğuna inanıyordu.

Çok uzun bir zaman geçmeden anlaşıldı ki göle atılan yoğurt mayası tutmamıştı. Tutacağa da benzemiyordu. Büyük çoğunluğun bunu farket-

Yumurtalar
Narh Sökmüyor

tiği tahmin edilebilirdi. Fakat "cezbe" halindeki politikacılar hâlâ gölün yakında yoğurt haline geleceğine inanır görünmekten vazgeçmiyorlardı. Olaylar birbirini kovalıyor, halk bunlar üzerinde düşünüyor, espri yaratıyor, hükümet attığı adımları birer birer geri almak zorunda kalıyor, fakat "cezbe" halindeki politikacıların yanılmış olduklarını itirafa niyetli olduklarını gösterir hiçbir işarete rastlanmıyordu.

Son haftanın Milli Korunma Kanunu tatbikatı ile alâkalı hadiselerinden bazıları bilhassa dikkati çekiyordu.

Belediyelerin bazı maddelere narh koyma vazifesini gereği gibi yapamadıkları gerekçen ile bu narhların Ekonomi ve Ticaret Bakanlığınca tasdik edilmesini gerekli kılan bir kararın birkaç hafta önce çıkmış olduğu malumdu. Bu karara rağmen narh işi, gereği gibi yürümek şurada dursun, - ticarî hayatı köstekler yolmaktan çıkmamıştı.

İzmir Belediyesi bazı maddeler, için tesbit ettiği narhları Bakanlığa bildirmiş, süratle tasdik edileceğini, umarak beklemeğe başlamıştı. Günler geçmiş, ses seda çıkmamıştı. Daha fazla bekleyemeyeri İzmir Belediyesi narhı kaldırmış, bu maddelerin kanundaki kâr hadleri içinde satılacağını ilân etmişti.

İstanbul Belediyesinin tesbit ettiği bazı narhlar da sıkıntılara sebeb olmuştu. Gazetelerin hergün verdikleri haberlere göre bazı maddeler bulunmuyordu. Urfa yağı, yumurta, patates, bilhassa soğan bunlar arasında idi.

İstanbul Belediyesi yumurtaya makûl'ün altında bir narh tesbit etmiş olmalıydı. Çünkü halk bu gıda maddesinden mahrum kalmıştı. Bazı bakkallardan yumurta isteyenler bunun yerine "artık tavuklar yumurtlamıyor" cevabını alıyorlardı.

Patates ile soğanın başına da aynı şey gelmişti. Bilhassa, çok fakir tabakanın başlıca gıdasını teşkil eden bu iki mütevazi sebze piyasadan çekilmişti. Soğanın kaybının sadece en fakirleri değil bütün İstanbul halkını müteessir ettiği şüphesizdi. Soğan yokluğunun İstanbullular için nasıl bir "hadise" olduğu küçük bir gazete havadisinden kolayca anlaşılıyordu: İstanbullu bir kolacı kendi reklâmını yapmak istemiş, en dikkat çekici reklâm şekilleri üzerinde kafa yormuştu. Araştırmasının sonunda aradığını bulmuştu. Kolacı dükkânının vitrinine içinde bir miktar kuru soğan bulunan bir file asmış, üzerine de şu yaftayı iliştirmişti: .

"Soğanı aldım pazardan
Allah saklasın nazardan
Termem ne küçücüğünü ne cücüğünü
Babam çıksa mezardan"

Soğan meselesi İstanbul belediyecilerinin de şiddetli hücumlarına uğramıştı. Son hafta içinde Belediye soğan ve patatese koyduğu narhı kaldırdı ve bu iki maddenin bundan böyle Millî Korunma Kanununa göre tesbit edilmiş olan kâr hadleri içinde satılacaklarını bildirdi.

Bazı mallar için tesbit edilen azamî satış fiyatları nasıl ters neticeler vermişlerse, bazı hizmetler için tesbit edilen fiatlar da aynı neticeyi vermişlerdi. Halk o mallardan gibi bu çeşit hizmetlerden de mahrum kalmıştı.

SENDİKA HÜRRİYETİNİN ŞARTLARI

Sabahattin ÇIRACIOĞLU

Çalışma Bakanı, Tarım İşçileri kongresinde sendika birliklerini kuruluşları bakımından antidemokratik olmakla tavsif etmiştir. Sendika birlikleri hakkındaki bu iddia doğru mudur? Birliklerin kuruluş ve işleyişlerinin Çalışma Bakanının iddiası ile alâkası yoktur. Bünyeleri muhtelif iş koluna açık sendikalarla tertip edildiği için bu teşekküllere Antidemokratiktir demek, bu mefhumun mânasını bilmemek demektir. Birlikler Medeni kanun, Cemiyetler Kanunu ve Sendikalar Kanununun hükümlerine göre kurulmuş hükmi şahsiyeti haiz derneklerdir. Bu sebeple onların kuruluşlarının kanunlara aykırı olmalarıyla antidemokratik olmaları aynı şey değildir.

Sendikalar aslında başka memleketlerin demokratik düzeninde, mesleki teşekküller olarak yer alırlar. Bizde sendikalarımız ve ilim adamları. Sendikalara bu mâna ile bakabilmek için mevzuatımız üzerinde tadil teşebbüsüne girişmek istemişlerse de muvaffak olamamışlardır.

Bugün her hangi bir sendika hükûmetin sosyal ve ekonomik politikası üzerinde fikir yürütemez. İşçilerinin hayat ve maişetini ilgilendiren sosyal ve ekonomik kararlar hakkında söz sahibi olmalarını hükümet, kendi politikasına müdahale telâkki etmektedir. Nitekim hükümet, bu yolda en canlı bir misâl vermiştir: Çalışma Bakanı İstanbul Sendikalar Birliğinin ele aldığı işsizlik meselesinin hükümetin ele alacağı mevzulardan olduğunu söylemiş, sendikaların bu hareketini müdahale telâkki ederek, bunun siyasi faaliyetlerden olduğunu İhsas eylemiştir.

Demokrat Parti İktidara çeldikten sonra eski iktidarın zihniyetini katıksız surette istihlâf etmiş, programına, seçim nutuklarına, her yıl bütçe müzakerelerinde Çalışma Bakanlarının taahhütlerine rağmen Sendikalar Kanununa demokratik veçhe vermek suretile sendikaları muhtariyete kavuşturmak teşebbüsüne geçmemiştir. Bilâkis sendikaların normal mesleki faaliyetlerini dahi durdurmak için onların sureti teşekkülüne dair kanun maddelerini indi ve mahsus maksatlar içinde mütalâa edildiğini açığa vuran hareketlere tevessül edilmiştir. Bu yetmiyormuş gibi Çalışma Bakanı sendika birliklerinin kuruluşunun antidemokratik olduğunu söylerken, Sendikalar Kanununun İngiltere Sendikalar Kanunundan çok ileri bir kanun olduğunu da iddia ediyor. Halen yürürlükte olan 5018 sayılı Sendikalar Kanununa söz getirmemek için sendika birliklerinin antidemokratik olduğunu söylemek mecburiyetini duyan Bakanın maksadı açıktır: Bu maksat, sendikaların gelişmesini durdurmak, münasip bir zamanda yakaladığı ilk fırsatta onları birlikler halinden çıkarmak suretile münferit ve irtibatsız üniteler haline sokmak, sonra da bütün bu icraatının meşruiyetini, güya çok ileri bulduğu için tadilini istemediği kanandan istihsâl etmektir.

O halde Sendikalar Kanunu ve onunla ilgili mevzuatın sür'atle kaldırılması veya tâdili icabetmez mi? Bunun tahakkuku hangi şartların teminine bağlıdır? Vazıı kanun olarak hangi yollardan yürüyerek sendikaları dilediğimiz hür işleyişe ve gelişmeye kavuşturmak mümkün olabilir? Bu suallere verilecek cevapların kâffesinde sosyal politikamızın şimdiye kadar ihmâle uğramış ana meseleleri de mevcuttur:

1 — Muhtelif iş kollarına ait sendikaların biraraya gelerek birlik teşkil etmeleri yolundaki tatbikat tereddütlerini kaldırmak için Sendikalar Kanununa lûfzen sarahat verici maddeler sevkedilmelidir. Birliklerden maada federasyon ve konfederasyon gibi sendikaları vahdete götürecek olan teşkilâtlanmalara da ir kanunun boşluklar mı doldurmak lâzımdır.

2 — Sendikalar mesleki faaliyet gurublarının teşkil eyledikleri hükmî şahıslardır. Faaliyetlerinin sosyal ve ekonomik maksatları vardır. Bilfarz işsizliğin sebep ve neticelerine, tam çalıştırmanın teminine, ithalât ve ihracat rejiminin ücretlerle olan alâkası gibi iktisat siyasetinin tesirlerine dair tenkit ve temenniler de sendikalarca ele alınacak mevzulardan olmalıdır Bu maksatla da Sendikalar Kanununun 5 inci maddesindeki "siyasetle iştigal edemez" ibarelerine vuzuh ve şumûl verilmelidir.

3 — İşçi, mücadelesini çalışma ve geçim şartları istikametinde yapmak mecburiyetindedir. İş mevzuatımız iş ihtilâflarında işçiyi serbest bırakmamıştır. Müdahaleci sistem olarak mecburi 'tahkim sisteminin bünye ve takdir zaafı adil ücret politikası yolunda Devleti muvaffak kılmamıştır. Bu bakımdan yasak edilen Demokratik ve meşru bir hak olan grev hakkı tanınmalı, işçinin hayatı asgari geçim seviyesine yükselebilmek için bu hakkı kullanmağa matuf olarak sendikalar faaliyet hürriyetine kavuşturulmalıdır.

4 — İşçi iş talebettiği işveren karşısında iktisaden zayıf durumda ve işverenden gelen çalışma şartlama tek fert olarak kabul etmek mecburiyetindedir. İş piyasasında iş arana nazaran talebin çokluğa işçiyi işverene tâbi duruma sokmaktadır. Bu bakımdan sendikalara işverenlerin kabule mecbur olacakları kollektif iş mukavelelerinin aktine selâhiyet verecek mevzuatın ihdas edilmesi de gerekmektedir.

5 — Sendikalar, Cemiyetler Kanunu ile Sendikalar Kanununa güre muhtelif bakımlardan murakabeye tâbi tutulmaktadırlar. Çalışma Bakanlığına ayrıca murakabe hakkı tanınmış olması işçi teşekküllerine karşı haksız yere duyulan endişelerin neticesidir. Bu itibarla vesayet idaresinin fuzulî murakabesi kaldırılmalı, sendikalar da dernekler gibi murakabe bakımından münhasıran Cemiyetler Kanununa tâbi tutulmaktadır.

6 — Sendikalar Kanununun 7 nci maddesi sendikaların hürriyet ve emniyet içinde çalışmalarına manidir. Bu madde Sendikaların kanuna aykırı faaliyetlerinden dolayı faaliyetten men ve kapatılmasını amirdir. Fakat bu madde sendikaların kazaî bir kararla kapatılmasından önce hangi hallerde sendikanın faaliyetten men edileceğini zikretmemiştir. Kanunda sebepleri zikredilmiyen faaliyetten men hallerinin keyfi hareketlere, suiistimallere, neticede sendika hürriyetini yok yere haleldar edecek hadiselere yol açacağı tabiidir. O kadar ki kanun, sendikaların kanuna aykırı zannedilen hareketlerinden ötürü faaliyetleri men gibi muvakkaten tatiline dahi müsait bulunmakta ve bir müddet de tayin etmemektedir.

Sendikalar Kanununun 7 nci maddesinde görülen teminatı selbedici hükümlerin de tâdili icabetmektedir.

Sendika hürriyetini bağlayıcı, gelişmesini ve işleyişini köstekliyen bütün bu kaideler, sendikalarımızı ortadan kaldırmaya yeltenecek olanlara fırsat verecek mahiyette hükümler taşımaktadır. Bütün bu kayıtları ve tehdit hükümlerini kaldıracak, sendikalara demokratik düzende lâyık oldukları yeri verecek kaideler, sendika hürriyetinin şartları olarak artık ortaya konmalıdır. Kayıtlar ve tahditler demokratik icaplarla bağdaşabilmeli, ancak millî güvenliğin idamesi, âmme emniyetinin korunması ve nizamin muhafazası gibi gayeler için vazedilmelidir.

Sendikaların hürriyet içinde yaşamalarını ve gelişmelerini ve sosyal politika sahasında gerçek fonksiyonlarını ifa eden müsbet müessiriyet unsuru olabilmeleri bu şartların gerçekleştirilmesine bağlıdır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Süveyş

Sönen ümitler

Patlak verdiği gündenberi bütün dünyanın huzurunu kaçıran Süveyş anlaşmazlığı, nihayet geçen haftanın başlarında, Güvenlik Konseyi önüne çıkarıldı. Anlaşmazlık, bilindiği gibi, 26 Temmuz'da Mısır Cumhurbaşkanı Albay Nâsır'ın Süveyş kanalı kumpanyasını devletleştirmesi üzerine ortaya çıkmıştı. O günden bu yana anlaşmazlığın Birleşmiş Milletlere götürülmesi için müteaddit teklifler yapılmış, ancak İngiltere ve Fransa, böyle Ur hareketin anlaşmazlığın bir hal tarzına bağlanmasını büsbütün geciktireceğini ileri sürerek, içinde bulunduğumuz ayın ilk günlerine kadar buna yanaşmamışlardı. İngiltere ve Fransaya göre anlaşmazlığın Birleşmiş Milletlerin aracılığıyla çözülmesi çok güçtü. Bir kere, Güvenlik Konseyinden karar geçirmek, Konseyin işleyişindeki ağırlık ve içinden çıkılması güç oylama sistemi bakımından deveye hendek atlatmaktan farksızdı. Bundan başka, anlaşmazlığın patlak vermesinden sonra kendisine Batıklar tarafından yapılan çeşitli teklifleri önce birinci Londra Konferansında varılan onsekizli teklif ve bundan sonra ikinci Londra konferansında kurulması kararlaştırılan "Kanaldan Faydalananlar Birliği" tekliflerini- reddeden Mısırın, Güvenlik Konseyinde her nasılsa alınacak bir kararı tatbike yanaşman da çok şüpheliydi. Nitekim Mısır, İsrail gemilerini Kanaldan geçirmediği için Güvenlik Konseyi tarafından oy bir» liğiyle takbih edildiği zaman da buna aldırmamış ve Kanalı İsrail gemilerine kapalı bulundurmakta devam etmişti. Mısırın Güvenlik Konseyinin kararlarını dinlemiye niyetli olduğunu açıkça gösterir hiçbir işaret şimdi de yoktu.

Son zamanlara kadar böyle düşünmeye devam ettikleri halde. İngiltere ve Fransa anlaşmazlığı Güvenlik Konseyine götürmeye nasıl razı olmuşlardı? Bu, işin bir değil, birkaç sebebi olsa gerekti. Bir kere bu iki Batılı devletin halk efkârı, hükümetleri üzerine meselenin Birleşmiş Milletler kanalıyla bir hal tarzına bağlanması yolunda devamlı tazyik yapmaya başlamıştı. Halk efkârının tepkilerine karşı gayet hassas olan bu hükûmetler, elbette seçmenlerinin bu işleklerini görmezlikten gelemezlerdi. Bundan başka Sovyet Rusyanın desteğinden amin olan Mısırın, Güvenlik Konseyinden Rusya'nın oyu olmaksızın kendi aleyhine bir karar çıkamayacağına güvenerek, anlaşmazlığı kendi eliyle Konseye götürmeye hazırlandığı da öğrenilmişti. Mısır, Batılılardan önce davranmakla, dünya efkârını kendi barışçı ve iyi niyetlerine inandırmak istiyor olaydı. Madem ki İkinci Dünya

J. Foster Dulles
Arabulucu

Harbi sonu dünyasında anlaşmazlıkları barış yoluyla çözmek için bir Birleşmiş Milletler teşkilâtı kurulmuştu, Mısır Batılılarla kendi arasında patlak veren Süveyş anlaşmazlığını halletmek için bu teşkilâta baş vuracak ve bütün dünyaya böylece Batılılar gibi kuvvet ve şiddetle değil, barışçı hislerle hareket ettiğini gösterecekti. Böyle bir hareket Mısır'ın hakikaten yerinde bir iyi niyet gösterisi ve icabında bütün dünya karşısında kullanacağı kuvvetli bir koz olurdu. Batılılar bu kozu Mısır'a kaptırmamak için ondan önce hareket etmek zorunu duyuyorlardı.

Ancak iki Batılı devleti anlaşmazlığı istekleri hilâfına Birleşmiş Milletlere götürmeğe zorlayan en önemli amil, hiç şüphe yok ki Amerika Birleşik Devletlerinin tutmuydu. Amerika Birleşik Devletleri, Süveyş Anlaşmazlığının patlak verdiği ilk günden İtibaren, Batılı dostlarının hareket tarzını tasvib etmekle etmemek arasında, kararsız bir tavır takınmıştı. Yeni başkanlık seçimlerinin arifesinde Birleşik Devletler hükümeti İngiltere ve Fransanın silâhlı bir çatışmaya varabilecek hareket tarzım benimseyemiyor ve Batılı müttefiklerine karşı hiçbir kesin taahhüde girişmeden, durumu idare etmeye çalışıyordu. Foster Dulles'ın sözlerinden çıkan tek belirli netice, Amerika Birleşik Devletlerinin şu sıralarda bir savaş istemediğiydi. Ama an laşmazlık barış yoluyla nasıl çözülürdü? Bunun için belirli bir fikir yoktu. Bir gün Kanalın milletlerarası bir idare altına konulmasını istiyor, İkinci gün "Kanaldan Faydalananlar Birliği" projesini ortaya atıyor, sonra Mısır'a endişelerini dağıtmak maksadıyla, bu projede projenin ruhuna aykırı birtakım değişiklikler yapmaya kalkışıyor, müstemlekeci devletlerden yana olmadığını beyan ediyordu. İngiltere ve Fransa, Güvenlik Konseyine başvurmakla Birleşik Amerikayı kararlı bir tavır takınmaya da davet etmiş oluyorlardı. Anlaşmazlığın nasıl bir neticeye varacağını gösterecek bu nihai safhada Birleşik Amerika, kartları açık oyun oynamak durumunda bırakılıyordu.

Konseyde olup bitenler

Ancak Güvenlik Konseyinin gizli oturumlardan sızan haberlerden anlaşıldığına göre, Amerika Birleşik Devletleri dahil hemen bütün, tarafların anlaşmazlığın bu yeni safhadaki tutumları da bundan öncekilerinden pek farklı olmuyordu. Görüşmelerin ilk gününde söz alan iki Batılı devlet temsilcileri, İngiliz ve Fransız Dışişleri Bakanları Selwyn Lloyd ve Pineau, Hükümetlerinin anlaşmazlığın ilk gününden itibaren takındıkları tutuma uygun olarak Güvenlik Konseyi üyelerinden Konseyin Kanaldan geçiş serbestliğini teyit etmesini istemişlerdi. Gene Mr. Lloyd ile M. Pineau'ya göre Konsey Londra Konferansında varılan on sekizli kararı tanımalı ve Mısın bu karar çerçevesi içinde bir anlaşmaya varılıncaya kadar Süveyş Kanalından Faydalananlar Birliği ile işbirliği yapmaya davet etmeliydi. İngiliz ve Fransız Dış İşleri Bakanları bir yandan bu istekleri tekrarlarken, diğer yandan anlaşmazlığın barış yoluyla çözülmesinden başka birşey istemediklerini ilâve etmeyi de unutmuyorlardı. .

Güvenlik Konseyinde Mısırı Dışişleri Bakam M. Fevzi, Sovyet Rusyayı da Şepilof temsil ediyordu. M. Fevzi'ye göre Mısır hükümeti kanalı devletleştirmekle hükümranlık ve bağımsızlık haklarının kendisine verdiği bir selâhiyeti kullanmaktan başka birşey yapmamıştı. Kanalın kısa bir tarihçesini çizen Mısır Dışişleri Bakanı 1888 İstanbul andlaşmasının Kanaldan geçiş serbestliğine dair hükümleri ile ' Kanal Kumpanyasına dair hükümleri arasında hukuki bir ayırım yapıyor ve andlaşmada Kumpanyaya milletlerarası , bir senetle verilen imtiyazın bu kumpanyanın millî mahiyetine bir halel getirmeyeceği kaydedildiğine göre, her millî teşekkül gibi Kumpanyanın da Mısır tarafından devletleştirilebileceğini ileri sürüyordu. İngiliz ve Fransızların Mısırın Kanal Kumpanyasını tek taraflı olarak devletleştirmeye hakkı olmadığı yolundaki iddialarını böylece çürüttükten sonra, M. Fevzi, Kumpanyanın devletleştirilmesinden sonra Kanaldan geçiş serbestliğinin, tehlikeye düştüğü yolundaki iddiaları da, bu tehlikenin iki Batılı devletin aldığı askerî tedbir-

lerden doğduğunu söylemekle cevaplandırıyordu. Mısır Dışişleri Bakanına göre, Mısır hükümeti Kanaldan geçiş serbestliğinin teminat altına atılması için yapılacak her türlü görüşmelere katılmaya hazır olmakla beraber, hiçbir surette önceden hazırlanmış ve zor yoluyla yürütülmesine çalışılan hal çarelerini kabul edemezdi.

Amerika Birleşik Devletlerine gelince, anlaşmazlığın Güvenlik Konseyine getirilmesi onun tutumunda da bir değişikliğe yol açmamıştı. Amerika Birleşik Devletleri anlaşmazlığın başındanberi tekrar ettiği gibi, şu günlerde bir silâhlı çatışmanın vukuunu, istemiyordu. Bu bakımdan her ne bahasına olursa olsun Süveyş anlaşmazlığına barışçı bir haltarzı bulunmalıydı. Üstelik bu hal tarzı bulunamazsa, sade dünya barışı değil, aynı zamanda o barışın temel tası olan Birleşmiş Milletler teşkilâtı da büyük bir darbe yemiş olacak, Süveyş, buhranına bir de Birleşmiş Milletler buhranı katılacaktı. Bu endişe Birleşik Amerikayı büsbütün temkinli bir tavır takınmaya zorluyordu. Birleşik Amerika temsilcisinin geçen haftaki toplantılar sırasında en hararetli arabulucu rolünü yüklenmesine sebep de gene bu endişeden başka birşey değildi.

Amerika bu arabuluculuk görevinde Güvenlik Konseyinin diğer üyeleri tarafından da destekleniyordu. Konseyin geçici üyelerinden Belçika, Peru ve Küba Süveyş anlaşmazlığının barışçı yollardan ve biran önce halledilmesini arzulayan devletlerin başında geliyorlardı. Diğer yandan kulis arkası diplomatlarından Hindistanlı barış havarisi Krişna Menon ile Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Dag Hammarksjoeld de Birleşmiş Milletler binası koridorlarında dolaşıyor ve tarafları uzlaştırmaya çalışıyorlardı.

Dimitri Şepilof
Veto!

Hürriyet Mükâfatı

Geçen hafta New York Times'in bir başyazısı, Birleşik Amerikada kanılan "Hürriyet Evi" adlı bir tesisin dağıttığı mükâfatlara tahsis edilmişti. '"Hürriyet Mükâfatı" adını taşıyan bu armağana, 1956 yılı için Puerto Rico demokrasisinin başkanı Louis Marin ile yeni Filipin demokrasisinin başkam Ramon Magsaysây lâyık görülmüşlerdi. En az "Nobel mükâfatı" kadar ehemmiyet taşıyan "Hürriyet mükâfatı" Türk halk efkârının meçhulüydü. Bu kaçırılmış bir fırsattı. Eğer Türkiye 1946'da girdiği yoldan ayrılmış olmasaydı bu mükâfat belki de şimdi köy kahvelerinde bile bilinecek, bu yıl mükâfatı kimin kazandığı halk efkârını uzun uzadıya meşgul edecekti.

Demokrasi hayatına girmiş diğer bazı memleketler bu yolda bizim kadar kararsız çıkmadılar ve "Hürriyet Mükâfatı"nı kazandılar. Meselâ bu seneki mükâfatı kazanan Filipin de, Puerto Rico da düne kadar müstemlekeydi. hürriyetlerini yeni kazanmışlardı. Demokratik bir ananeleri yoktu. Kültür bakımından geriydiler, Batı medeniyetinin dışında yaşamışlardı. İktisadiyatları ziraata dayanıyordu. Fakat bu memleketlerde bir sürü yok arasında mevcut olan bir şey vardı: Liderlerinin hürriyet askı.. Hürriyetsiz herşeyin kıymetsiz kalacağına, herşeyin hürriyetle mümkün olacağına 1manlan..

Bu memleketler de iktisadi kalkınma peşindeydiler. Bu memleketlerde de yollar, fabrikalar, barajlar yapılıyordu. Hem de hızla.. Fakat akıllardan zerrece, tenkidi kaldırmak, şuurları baskı altında tutmak geçmemişti.

Filipin Cumhurbaşkanı Ramon Magsaysay'ın bu vesileyle hazırladığı nutkunu Washington'da, bu yeni Asya demokrasisinin sefiri bulunan. General Romulo okudu. Cumhurbaşkanı nutkunda son derece fakir kütlelerin hürriyet için bir tehdit olduğu meselesi üzerinde duruyordu. Birleşik Amerika bu memleketlere komünizm tehlikesini önlemek için değil, medeniyetimizin sahip olduğu kıymetlere bir inanışın ifadesi olarak yardım etmeliydi.

Bu, Amerikanın hiç bir zaman unutmaması lâzım gelen bir dersti. Amerikan yardımı şartlı şurtlu verilmemeliydi. Hatta bu cemiyetlerin Amerikayı taklit etmeleri istenmemeliydi. Onlara sadece kendi arzu ettikleri "hürriyet"i tahakkuk ettirmek için yardım etmeliydi.

Herşeyden mühim olan da hürriyete pamuk ipliğiyle değil, samimiyetle bağlanmaktı.

Krişna Menon
Havari

Güvenlik Konseyinin ilk toplantılarında, uzlaşma taraflısı dev? let ve diplomatların bu yorucu gayretleri pek de boşa gitmiş sayılamazdı. Geçen haftanın ortalarına doğru, İngiltere kudretli müttefiki Birleşik Amerikanın değişmeyen tutumu karşısında şimdiye kadar ısrarla üzerinde durduğu prensiplerin, bazılarından fedakârlık yapmaya razı - olmuşa benziyordu. Bilindiği gibi İngiltere Kanaldan geçiş serbestisinin akibetini "sözüne. ve dostluğuna güven olmayan" Nâsır'ın ellerine teslim etmemek için, şimdiye kadar Kanalın milletlerarası bir idare altına konulmasını istemişti. Ancak Nâsır'ın hiçbir suretle bu şekli kabule yanaşmayacağı anlaşılınca barışçı bir hal tarzına ulaşmak ister niyorsa, prensipten fedakârlık etmek Batıklara düşüyordu. İngilterenin yapabileceği fedakârlık nereye kadar gidebilirdi? Hiç. şüphe yok ki şimdiye kadar böyle bir prensibin şampiyonluğunu yapan İngilterenin şimdiden sonra onu tamamen bir kenara kaldırıl) atması beklenemezdi. Söylendiğine göre, İngiltere, anlaşmazlığın barışçı yollarla çözülmesi amaçıyla, Kanal idaresinin tamamen beynelmilelleştirilmesi üzerinde ısrar etmekten vazgeçiyor, ancak kısmi bir beynelmilelleştirme istiyordu.

Bu yeni İngiliz plânına göre, Kanalın idaresi ilk Londra konferansında varılan onsekizli kararın derpiş ettiği tamamen milletlerarası bir teşekküle bırakılmayacak, ancak Mi-

sırlılar Kanalı milletlerarası bir komisyonun nezareti altında idare edeçeklerdi. Bu komisyon Mısırın kanaldan geçiş serbestliğini ihlal etmemesine dikkat edecek ve Mısırın bu serbestiği ihlâl etmesi halinde de, kararlaştırılan müeyyideleri "otomatik" olarak tatbik edecekti. İngilizlerin belirttiğine göre yeni plân İngilizler tarafından yapılabilecek an büyük tavizleri ihtiva ediyordu. Fedakârlık sırası artık Mısıra gelmişti.

Fransanın durumu

İngilterenin yeni plânından sonra Birleşmiş Milletlerde yeni ümit ışıklarının belirdiğine hiç şüphe yoktu. Güvenlik Konseyi üyelerinin büyük çoğunluğu barışçı bir hal tarzına ulaşılması için iki tarafı da itidale ve karşılıklı anlaşmaya teşvik eden bir tavır takınmışlardı. Mısır bu teşviklerin tesiri altında kalmışa benziyordu. İngilterenin de kendini bu havaya kaptırdığı yaptığı tekliften anlaşılıyordu.

Ancak bütün tarafların bu mutedil tutumları anlaşmazlığı hal yoluna doğru sürüklerken, Fransanın takındığı tavır hiç de iç açıcı değildi. Fransa, İngilterenin bu yeni tavizinin Batılılar için başarısızlıklarının itirafından başka birşey olmadığım ileri sürüyordu. İngiltere, kanalın Mısır idaresi asına bırakılmasını kabul etmekle, Mısıra sözünü geçiremediğini bütün dünya önünde ilân etmiş oluyordu. Bu Nasır'ın durumunu çok kuvvetlendirecek ve bütün Arap dünyasında olsun itibarı görülmemiş şekilde yükselecekti. .

Aslında Fransayı endişelendiren de Batılıların hezimeti değil, Nasırın Arap dünyasında gittikçe artmakta olan itibarıydı. Fransa, Nasırın itibarı kırılmadıkça Cezayir milliyetçilerinin savaştan vazgeçmeyeceklerine inanıyordu. Bu inancında pek de haksız sayılamazdı. Ancak Süveyş davası, hiç şüphe yok ki, bütün dünya için Cezayir davasından çok daha ehemmiyetliydi. Kimse istiklâlini kazanmak yolunda çalışan bir milletin Fransız boyunduruğu altında kalması için Süveyş meselesinin bir savaşa ulaşmasını istiyemezdi.

Sepilofun vetosu

Fakat bütün ümit kapılarının kapanması, için Rus Dış İşleri Bakanı Şepilof'un Güvenlik Konseyinde vetosunu kullanması kâfi Keldi. Sovyet Rusyanın Birleşmiş Milletlerdeki bu 78 inci vetosu, Süveyş meselesinin bu kanalla halli imkânını da suya düşürmüş oluyordu.

Yeni gelişmeler

Geçen hafta içinde demirperde genzi devletlerinden sızan haberler, Stalin'in ölümünden sonra bu devletler içinde başlayan kaynaşmanın şu sıralarda da bütün şiddetiyle devam etmekte olduğunu gösteriyordu. Polonyada, Stalin zamanında komünizm prensiplerinden inhiraf etmiş olmakla suçlandırılarak iş başından uzaklaştırılan Gomulka yeniden mühim bir vazifeye getirilmek üzere bulunuyor, Çekoslovakyada işçilerle devlet arasında gizliden gizliye devam eden mücadeleye bir son vermeye çalışılıyor, Doğu Almanya Halk Cumhuriyetinden de yeni ve kuvvetli hoşnutsuzluk sesleri yükseliyordu.

İmre Nagy
İktidara namzet

Fakat gelişme ve kaynaşmaların en mühimi Macaristanda cereyan ediyordu. Komünizm dünyasına Stalin'in hakim olduğu devirlerde Titoculukla itham edilerek yargılanan ve yargılanmaları sonunda ölüme mahkum edilen Rajk ve üç arkadaşının ölüm yıldönümlerinde muazzam bir tören yapılmış ve böylece bundan tam yedi sene önce "yanlışlıkla cezalandırılan" bu dört devlet adamı birden millî kahraman payesine yükseltilmişlerdi. Bu, gerçekten dikkat çekici ve ibret verici bir olaydı. Demirperde perisi devletlerinde, Vatan hainliği ile millî kahramanlık arasındaki mesafenin pek fazla olmadığı, üstelik zaman ve zemine ve devleti idare edenlere- göre kolayca uzayıp kısaldığı bir kere daha belli oluyordu.

Demirperde devletleri işlerini yakından takib eden yorumculara göre, Stalin devrinin vatan haini ve Stalin sonrası devrinin millî kahramanı Rajk ve arkadaşlarına ölümlerinden tam yedi sene sonra yapılan bu tören, sadece onlara cemile olsun diye tertiplenmemişti. Törende, geçen haftalar içinde Rusyaya giden Mareşal Tito ile Kırımda buluşan Macar İşçi partisi birinci sekreteri M. Geroe arasında cereyan eden mülakatın da büyük payı vardı. Tito ve diğer Yugoslav idarecileri, demirperde gerisi devletlerinde girişilen Stalin devri adamlarını temizleme hareketinin yavaş geliştiğinden şikâyetçiydiler. Bu şikâyet, hiç şüphesiz, Rusyada Geroe'ye de yapılmıştı. Macar İşçi Partisi birinci sekreteri memleketine döner dönmez hazırladığı bu törenle, Tito'ya, Macaristanda işlerin sanıldığı kadar yavaş gitmediğini göstermek istemiş olmalıydı.

Diğer yandan, aynı törenin Macar halk efkârına hitap etmek için hazırlandığına da şüphe yoktu. Rajk'ın dul karısı tarafından bu yılın başlarında Macar hükümetine yöneltilen hücumlarda, Stalin'in ölümünden sonra girişilen temizleme hareketinin iyi başlamış olmakla beraber sonu getirilmediğinden şikâyet ediliyordu. Halk efkârı tarafından da desteklenen ve Macaristanın genç yazarları tarafından gazete ve edebî dergilerde kâğıt üzerine geçirilen bu şikâyetler gecen aylarda tesirini göstermiş ve devrin Başbakanı Rakosi istifa etmek zorunda katmıştı.

Ancak Macaristandaki en dikkate değer gelişme genç aydın Ve yazarların üzerinde ısrarla durdukları tir talepti: Bu aydın ve yazarlar, iktidara eski Başbakan İmre Nagy'nin getirilmesini istiyorlardı. Halbuki İmre Nagy, bundan bir yıl kadar önce. sağa kaymış olmakla suçlandırılarak Partiden ihraç edilmiş ve unutulmuştu. İmre Nagy partiden ihraç edildiği günlerde ağır endüstriyi ihmal etmek ve istihsal mallan istihsalinden ziyade istihlâk mallan istihsaline önem vermekte itham ediliyordu. Genç aydın ve yazarlara göre Nagy bu suçlarını kabul ettiği ve Macaristanın bugünkü idarecileri ile çalışmaya razı olduğu takdirde tekrar iş başına çağrılmalıydı.

Macar aydın Ve yazarlarım böyle bir talepte bulunmaya sevkeden amiller ideolojik ve politik olduğu kadar da ekonomikti. Macaristan, İktisadi bir buhranın eşiğinde bulunuyor ve iş başındaki hükümet bu buhranı karşılıyacak kudretle görünmüyordu. Kömür ve petrol istihsalinde küçüm senmiyecek azalmalar vardı Ve bu maddelerin istihlâkinde kısılmalar yapılmıştı. İşler ziraat alanında da yolunda gitmiyordu. Ziraat Bakanı M. Matolesi'nin geçen ayın sonlanda doğru belirttiği gibi, buğday ekilen sahalar 1945 yılına nisbetle çok azalmış, mahsûl geçen yıla nisbetle % 16 ilâ 18 eksilmiştir.

Bu bakımdan bazı idarecilerin de eskiden söylemeye cesaret bite «demeyecekleri bazı sözleri teklif olarak ileri sürmelerine de şaşmamak gerekirdi. Bu idareciler ki bunların başında sendika başkanlarından Apro geliyordu- köylü ve çiftçilerin de Halk Cephesi içine alınmalarım istiyorlardı. Halbuki İmre Nagy'ye yüklenen suçlardan biri de böyle bir istekte bulunmuş olmasaydı. Anlaşılan. Macaristanda. 1955 yılından bu yana büyük değişiklikler olmuştu.

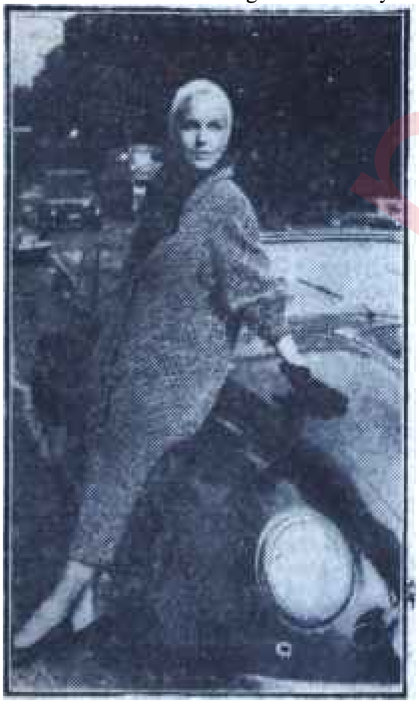
Cemiyet

Modern kadın

Cemiyetimizde "modern" olmaya heveslenen birçok kadın vardır. Bunlar saçlarını son modaya göre tarar, Dior'un yeni modellerini muvaffakiyetle tatbik ederler. Hareketlerindeki serbesti, konuşurken seçtikleri kelimeler, zararsız olmakla beraber, cemiyetimize göre biraz falda- cüretli addedilir ve bu yüzden "modern" olmaya heveslenen kadınlarımızın yanında "modern olmamak"la övünen muhafazakâr tipte geniş bir kütle nazarı dikkati celbeder. Halbuki "modern" olmak, yalnızca dış görünüş ve bir gösteriş değildin "Modern" olmak zamana uymak, onunla aynı tempoda koşabilmek, büyük güçlükleri büyük bir zerafet, neş'e ve espri ile yenebilmek demektir.

Plâstik bir ruh

Madem ki plâstik devrinde yaşıyoruz, mutfağımızı kolayca temizlemen plâstik malzeme ile teçhiz edebilir, birkaç saniyede yıkanıp birkaç dakikada kuruyan ve ütü istemiyen çamaşırlardan istifade eder veya evimizi iç açıcı rahat koltuklar, işleri zevk haline getiren modern aletlerle doldurabiliriz. Ama, bu kolaylıkları neş'e ile kabul ederken asrımızın kadınlara getirdiği güçlükleri de, aynı güleryüzle karşılamak durumunda olduğumuzu aklımızdan çıkarmamalıyız. Yaşadığımız plâstik devri bizden aynı zamanda, plâstik bir ruh istemektedir. Yani sağlam fakat yu-

Modern kadın
Üç vasfı var

Yirminci Asır ve Biz

Jale CANDAN

Bu hafta AKİS'in Kadın sayfası okuyucuları "Modern kadın" hakkında" uzunca bir mallirte bulacaklar. Yazı titizlikle tatbik edilmiş testlere, uzun etüdlerin mahsülü olan müşahedelere dayanmaktadır ve bugün yalnız memleketimizde değil, dünyanın birçok yarlerinde kadın hakkında ileri sürülen muhtelif rivayetlere, ciddiyetle cevap verebilmesi bakımından ehemmiyet taşımaktadır.

Modern kadının yalnız şekil ve dış manzara itibariyle yeniliklere özenen bir gösteriş meraklısı olmayıp zamanın büyük dâvaları içinde bütün varlığı ile yaşıyan, zamanın halledilmek istenen mühim problemlerine emeğinden birşeyler katmaya çalışan, herşeyden evvel insanlığa, cemiyete, evine ve çocuklarına daha faydalı olmağa gayret eden cesur bir kadın olduğunu bu yazıyı okuyunca anlıyoruz. Gene bu yazıyı okuyunca anlıyoruz ki, kadınları dış hayata atan, onlara insan haklarını ve hürriyetlerini bağışlayan devrimiz yaptığı işten hiçbir zaman pişmanlık duymıyacaktır. Çünkü modern hayata intibakını yapabilen "modern kadın" herşeyden evvel dürüst, faziletli ve meziyetli bir kadındır ve kadın, İdeal kadın mefhumuna hiçbir zaman bu derece yaklaşamamıştır. Serbest, neş'eli, hafif bir dış manzaraya rağmen kadın hiçbir devirde bu kadar ciddi, bu kadar derin olmamış ve hiçbir devirde büyük dâvaların üzerine böyle titizlikle eğilmemiştir. Yalnız yazıda gözden kaçamıyacak bir başka hakikat gizlidir: Bu da modern kadının hayatta muvaffak olabilmesi için birçok cepheleri olması icab ettiğidir. İşte yazının bu tarafı, çalışma hayatına atılarak para kazanan kadınların ev hayatlarını ihmal edip bedbaht olacaklarımı kadınlarım, saadeti ve huzuru kaybedeceklerini iddia edenlere bir cevap teşkil etmektedir. Tek cepheli bir kadın "modern kadın" değildir. İsterse o kucaklar dolusu para kazansın, mesleğinin en parlak zirvesine ulaşsın. eğer entellektüel sahada gösterdiği muvaffakiyet yalnız bu sahada kapalı kalıyor, hissi ve pratik sahaya intikal edemiyorsa bu kadın zamana intibakını tam olarak yanamamış kadındır. Onu vaktile yalnız kilerini kitleyen, evini temiz tutan, çocuklarına güzel yemekler yediren tek cepheli ev kadınından ayırt etmemize imkân yoktur. Olsa olsa o çalışma sahasını değiştirmiştir ve yalnız soğanı duvarlara asmasını bilmek kadına nasıl saadet getiremezse, yalnız yazıhaneye gelen müşterinin itimadını kazanmak ta kadına istediği şeyleri veremiyecektir. Fakat bugün eyle bir kadın mevcuttur ki zekâsını ve mantığını erkek gibi kullanır. Fakat his sahasında da zamana ayak uydurmasını bilmiştir. En kuvvetli hislerini kontrol edebilir; üzüntü ve kederlerini, sukutu hayallerini ustalıkla etraftan gizleyip onlarla mücadele etmesini becerir. Fakat bunları yapabildiği için kendisini kalın bir hissizlik kabuğu içine kapamayı da asla aklından geçirmemiştir. Kadınsız ve hissiz bir hayatın, manasım kaybedeceğini o herkesten iyi bilmektedir. İyi hislerinden, aşktan, dostluktan, içindeki şefkatten ısınmak ve etrafını ısıtmak için istifade eder. Evi, muhiti, hayır cemiyetleri, memleketi ve insanlık ondan birşeyler beklemektedir. Modern kadının dört davarı işte bu kadar genişlemiştir. O artık ne pedagojiye, ne memleket işlerine, ne de siyasete lâkayt kalamaz.. Sokakta dolaşan serseri çocuktan, bir rejim buhranından, hemcinsleri arasındaki bir fazla lüks merakından biraz da kendisini mesul hissedecektir.

Entellektüel ve hissi sahada büyük başarılar kazanan kadın acaba hep ciddî klâsik tayyörler içinde mi dolaşacaktır? Hayır onun üzerinde Dior'un son modelinin bir kopyesini görmek kimseyi şaşırtmamalıdır. O boncuk satan bir işportacının . önünden dahi bakmadan geçemez. Çünkü onun hakiki bir modern kadın olması, yenilik arzusunu pratik sahaya da intikal ettirebilmesine bağlıdır.

"İnsan bu kadar çok cepheli olabilir mi?" suali akla gelebilir. Elbette insan herşeyden evvel temayüllerine, istidatlarına göre bir şahsiyet kazanır. Bir kadının entellektüel olduğu kadar pratik ve pratik olduğu kadar da hissi olabilmesi mevzuubahis değildir. Her kadın bu üç sahadan birinde daha fazla temayüz edecek, diğerlerinde az çok açıklar verecektir. Mesele bu üç sahanın ve değişik cephelerin mevcudiyetini kabul etmek, eksiklikleri bilerek boşlukları doldurmaya çalışmaktır. Muhakkak olan birşey varsa modern kadının hayata atılırken bir hayli yüklendiğidir. Fakat kadınlar alışveriş etmesini ve güzel birşey satın almak için ellerindekini vermesini çok iyi bilirler.

Entellektüel saha
Göz nuru

muşak, cesur fakat neş'eli, sade fakat daima yani bir ruh.. İşte "modern kadın" olmak gayesi bu hakikî manası ile kabul edildikten sonradır ki bir kıymet ve mana ifade eder. Meselenin bir dış görünüşü, bir sekli vardır ve bu mühimdir.. Ama şekil ruhtan sonra ve onun bir neticesi olarak meydana gelmelidir. Yoksa "suni ve kötü bir kopya" olmaktan ileri gidememek mukadderdir.

Sür'at asrının sembolü

Şimdi hakiki bir modern kadın ile tanışalım. Onun dış görünüşünü, tavrühareketini, hislerini ve hayattaki davranışlarını tahlil edelim. .

Bu kadın herşeyden evvel bugünün kadimdir; dünü arkada bırakmıştır ve dünden hiçbir şey ona hasret vermemektedir. Ne anneannesinin mahdut mesuliyetli küçük hayatı, ne onun sandıkta kalan giyilmesi güç dantalalı elbiseleri.. O zamanı içinde, zamanı ile beraber, daima genç bir ruh taşıyarak yaşar. Yaşı kalbinin yaşıdır. Bu canlılığı biraz vitaminlere, biraz açık havaya, biraz spora medyundur. Ama asıl bunun bir haleti ruhiye meselesi olduğunu bilir. Dış manzarası ile o zamanımızı en iyi şekilde temsil eden bir semboldür. Herşeyin sür'ata bağlandığı bir devirde o sokakta hızlı yürümeyi, modanın yeniliklerini şahsiyetine zekâ ile intibak ettirmeyi öğrenmiştir. İntikali çok seridir, lep demeden leblebiyi anlar. Ona iyice bakmak, onu anlıyabilmek lâzımdır. Çünkü o hızla geçecektir, kaybedecek vakti yoktur. Giyiniş tarzı, kafası ve düşüncesi hakkında insana geniş bir fikir verebilir. Kibar ve sadedir. Fakat ne çok fazla ciddi, ne de fazla hafiftir. Eski zamanın çok fazla ciddi normal ev kadını ile erkekleri cezbeden serbest kadını arasında fevkalâde ölçülü bir tip yaratabilmiştir.

Yeniliği ve sadeliği sevdiği için bazı eski adetlerden, göreneklerden, insanı maziye bağlıyan zararlı zincinlerden kurtulmasını bilmiştir. Ama birçok an'anelerine de sadıktır. Eski eserlerin, eski binaların, eskinin kıymetini bilir. Kadını bir süs aleti haline sokan lüzumsuz makyajdan, fazla açık veya fazla kapalı ve her iki şekilde de kadınlığı teşhir edici giyinişten, dantelelar ve kurdelelerden, far belalardan vazgeçmiştir. Süslü elbiseleri olsa olsa fevkalâde geceler için saklar ve böylece sade tavırları ile tezat teşkil eden hoş bir sürpriz halinde ortaya çıkıverir.

O göründüğü gibi neş'eli, parlak mesut ve memnundur. Buna rağmen gizlemeğe çalıştığı birçok şeyler de vardır. Meselâ ufak tefek üzüntüleri... Kendisini küçültecek şeyleri de ustalıkla 'gizler. Çünkü şahsına verdiği bir kıymet vardır.

O artık kendisini erkeklerden aşağı bir mahlûk olarak görmemektedir. Fakat bunun için, onlara icab eden kıymeti vermeği de ihmal etmez. Kendi vazifelerini ayırmasını, erkeklerin sahasına müdahale etmemeyi ve kadın kalmasını bilir.

Erkekle müsavi olmak onun için her sahada erkekleri taklit etmek demek değildir. Kadının muvaffak olabilmesi için birçok cephesi olmalıdır. Modern kadın bunu bilir. Çalıştığı gibi eğlenmesini de ihmal etmez. Hayatını kazanır, fakat maddi sahada onsuz yapamıyacağını kalbi ile de, kafası ile de kabul eder. Çalışma zevkini tattığı gibi, cemiyet için faydalı olan bir nevi riske girebilmek zevkini de tatmıştır. Muvaffak olmak azmi ile bazan küçük rahatını tehlikeye koymasını bilir.

Hayatını kazanmak, onun için çok parası olmak demek değildir. Ekseri zaman paralı değildir. Fakat daima olduğundan daha paralı gözükür. Anneannesini aratmıyacak kadar ekonomiye riayetkardır. Fakat cimrilik derecesine varan ufak tefek hesaplar ona birşey ifade etmez. Beş tane ufak elbise yapacağına iki tane esaslı elbise yapar. Bu ekonomik kadın birgün, birdenbire gayet müsrif olabilir. Meselâ evin bütçesinden kısar da, çocuğuna istediği pahalı bir bebeği sürpriz şeklinde alı verir; kocası ile evlenme yıldönümlerinde çıkıp eğlenmek üzere muazzam bir para ayırdığmı söyler. Bir kadının zaman zaman müsrif olabilmesi hem bir kusurdur, hem de bir meziyet.. Bu herhalde erkekler tarafından aranan birşeydir ve kadının sıkıcı olmasını önler.

"Modern kadın" hayata daima tebessümle bakar. Fakat bu tebessümün altında büyük bir ciddiyet gizlidir. Hafif görünüşüne rağmen onun hisleri, fikirleri, hareketleri gayet ağırdır. Şahsına lüzumundan fazla ehemmiyet vermez. Fakat hayatta ehemmiyet verdiği çok mühim şeyler vardır: Mesela iyilik, aşk, fedakârlık, iman.. İşte bu kelimelerin ifade ettiği mana "modern kadın" için son derece mühimdir. Fakat o, bu kelimeleri suiistimal etmekten son derece korkar, onları gelişigüzel kullanmaz. Çünkü ağırlıklarını ölçmüştür.

Modern kadın için mukaddes olan her şey gizlidir. O makbuldür. Çünkü on asırlık bir terakkinin en bariz meyvasıdır.

Üç muharebe sahası

Birbirinden ayrı üç saha vardır ki hakiki modern kadın, bu üç sahada modern olduğunu ayrı ayrı ispata mecburdur; Pratik saha, his sahası ve entellektüel saha.. Meselâ yalnız pratik sahada modern olup modern giyinen, modern aletlerden istifade eden kadın his sahasında iptidai ise veya entellektüel sahada çok geri ise yirminci asrı temsil edemez.. Bu üç sahadaki intibak kabiliyeti birbirine müsavi veya mümkün mertebe yakın olduğu taktirde "modern kadın" mesut olma şanslarının arttığını görecektir.

Entellektüel saha

Modem kadın hiç olmazsa ayda bir defa sinemaya, senede iki defa tiyatro ve konserlere, operalara gitmelidir. O memleketteki edebiyat yeniliklerini - hiç olmazsa gazete havadislerinden takib etmeli, senede en aşağı altı tane yeni kitap okumalıdır. Modern mimari, modern resim, modern müzik hakkında fikir sahibi olmalı "Caz"ı veya "Picasso" yu anlamaya çalışmalıdır. Filmleri seyrederken yalnız artistlerle değil, rejisörün ismi ile de alâkadar olmalıdır. Hergün muntazaman gazetesini okumalı, haftalık bir mecmuadan dünya hadiselerim takib etmelidir. Siyasî

Hissi sana
Şefkat

bir konuşmayı can sıkmadan ye canı takılmadan takib edebilmelidir. Reyini kullanırken mesuliyetini tam manası ile idrak etmeli ve ciddi birşey yaptığını bilmelidir. Yeni çocuk terbiyesi değişikliklerini ve tıbbî keşifleri öğrenmeli, pratik hayatında bunlardan istifade etmelidir. Hiç olmazsa bir yabancı dil bilmelidir. Kadının erkeğe müsavi olduğuna kanaat getirmelidir. Erkeklerin de iştirak ettikleri entellektüel toplantıları, kadınlar arasındaki dedikodulu toplantılara tercih etmelidir. Modern kadın çocuklarının meslek seçimlerinde onlara yakından yardımcı olmalı, bunun için tetkik edilen testleri tecrübe etmelidir. "Modern kadın" Yirminci asırda yaşadığı için mesut olduğunu hissetmelidir.

Hissi saha

Entellektüel sahada "modern" olan kadın büyük bir iş başarmıştır ama şayet hisler kafa işlerini takib edemezse o kadın ne kadar kuru, ne kadar az cazibeli olacaktır ve onun hayattaki saadet şansı ne kadar azalacaktır. Modern kadın hissi sahaya da muhakkak el atmalı, orada da mü cadeleyi kazanmalıdır Bu mücadele bazı eski görüşlerle, etraflı ve bilhassa kendi kendini ile olacak fakat kadına yepyeni bir şahsiyet verecektir.

Modern kadın bazı hadiselerin ve insanların karşısında heyecanlanmasını unutmamalıdır. Çocuklarının şahsiyetini meydana çıkaracak bir hürriyete müsaade etmeli, onların hakkını kendi zamanına göre değil, bugüne göre vermelidir. Hayatına verdiği istikametten memnun olmalı, hayatta daima, her yaşta, sevk almaya bakmalıdır. Müşkül durumlarda gülümsemesini ve meselâ kıskançlık, sukutu hayal, alınganlık gibi hislerini kafi surette gizlemesini bilmelidir. Felâkette yalnız göz yaşı ile iktifa etmemeli, insanlığın ıstıraplarına dönerek bu umman içinde kendininkileri unutmaya gayret etmelidir. Başkalarının hissi hayatını sert bir lisanla tenkit etmekten vazgeçip müsamahakâr olmalı, fakat en kuvvetli hasım karşısında dahi, inandıklarım cesaretle müdafaa edebilmelidir. Aşktan bahsederken "ebedî", "ölmez", "herzaman için" kelimelerini kullanmamalı fakat aşkı, devamlı büyük aşkı, samanımızla pek âlâ kabili telif telâkki etmelidir. Modern kadın erkeğin komplimanlarını tabiî bir şeklide kabul edip, tabiî bir şekilde reddetmesini bilmelidir. Kendi kendinden emin olduktan sonra herkesin ne söyliyebileceği de ona vız gelebilmelidir. "Modern kadın" aşkı öldürücü bir ihtiras olarak değil, tabiî ve normal bir ihtiyaç olarak kabul etmelidir. Elli sene evvelki hayati yaşamış olmayı hiç arzu etmemeli, Saadeti irade ve azimle elde edebileceğini bilmelidir. Dünyayı ve memleketini, muhitini alâkadar eden içtimai problemler, "modern kadm"ı lakayt bırakmamalı, cemiyetlerde faaliyet göstermelidir. Siyasî fikirlerine

Pratik saha

Beceriklilik

taban tabana zıt fikirler besleyen kimselerle soğukkanlılığını muhafaza ederek konuşabilmelidir.

Pratik saha

Entellektüel ve hissi sahada modern olan kadının yapılacak ufak bir işi kalmıştır: Pratik sahada da zamanının kadım olmak ve böylece dış görünüşü, ile tam notu almak.. Pratik şaha zaten en cazip olan taraftır.

"Modern Kadın" herşeyden evvel modayı takib etmeli, giyimi küçümsememelidir. Modern kadın evini en modern aletlerle teçhiz edebilmek için taksit usûlü alışverişten sakınmamak, en zor işleri en kolay şekilde başarmama yolunu bulmalıdır. Eğer burnu çirkinse kabil olduğu anda estetik ameliyatını yaptırmalı, seyahat fırsatlarını hiçbir zaman kaçırmamalıdır. Modern kadın, eğer varsa, otomobil kullanmasını muhakkak öğrenmeli, dans pistinde vals ve tangodan başka danslara da rağbet etmelidir. "Modern kadın" zaman zaman hazır alınmış soğuk yemekleri sıcak yemek yerine sofraya koyabilmeli, her fırsatta kocasını gezmeye ve çıkmaya teşvik etmelidir. "Modern kadın" uçak seyahatini diğerlerine tercih etmeli, hiç olmazsa bir çeşit spor yapmalıdır. Sık sık misafir davet edebilmeli fakat bunu sadelikle ve az masrafla başarmalıdır. "Modern kadın" evinde süslü gardropların yerine pratik ve rahat yerli dolapları tercih etmeli, mutfakta banyoda çabuk temizlenen plastik eşyayı kullanmalıdır. Ev eşyalarında gösterişten ziyade konfora ehemmiyet vermelidir. "Modern kadın" telefon ile birçok işlerini halletmeyi, her yenilikten evini istifade ettirmeyi bilmelidir. Saçları yeni şekilde taranmış olmalı ve birkaç fanteziye riayet etmelidir. Meselâ onun hiç olmazsa bir kat renkli veya emprime çarşafı bulunmalı, kocasına emprime bir pijama yapmalı, mutfağını rengârenk dayayıp döşemeli, keten sofra takımları yanında kâğıt peçeteler de bulunmalıdır.

Moda

Hususiyetler

1956 - 57 kış modası artık iyice belli oldu. Kadınların gündüz kıyafeti gayet sade, düz ve mübalâğasızdır. Akşam ve gece ise süs, fantezi, ihtişam vaziyete hâkimdir. Faal bir hayat yaşıyan, çalışan, ekmeğini taştan çıkaran zaman kadınını gündüzleri herkes sade ve tabiî görmek istemektedir. Ama çalışma saati sona erip, elektrikler yanar yanmaz bu kadına kadın olmak, süslenmek fanteziye kaçarak hayatı güzelleştirmek fırsatı da verilmiştir.

Modanın bir esas hattı vardır, bir de modayı moda haline getiren bazı teferruat ve hususiyetler.. 1956 -57 kış modasının ana hattı yumuşaklık, tabiilik ve hürriyet ifade eden bir hattır: Omuzlar yuvarlak, beller rahat, kalçalar ve hatta hafif bir karın mevcuttur. Ama yuvarlaklığı temin eden bu hatlarda en ufak bir mübalâğa mevcut değildir.

Bu "zeytin hattı" veya "yumurta kattı" modasının sokakta en çok dikkati çeken hususiyetleri kalpaklar ve pelerinler, kürkle yapılmış aksesuvarlardır.

Elektrikler yanınca

Akşam olur olmaz, sihirli bir değnek kadınlara şöyle bir dokunuvermekte ve onları 1957'nin maddi ve faal, dinamik ve enerjik hayatından eski romantik yıllara götürmektedir. İşte gece elbiseleri hu bakımdan, yani modanın, en bariz husussiyetlerini taşımaktadır.

Christion Dior, 1936 senesine dönecek ince vual ve şiffon muslin elbiseler hazırlamıştır. Renkler rüya renkleridir, biçirler de.. Bir yandan en ustalıklı drapelerle kadının vücudunu saran hu elbiseler, bir yandan uçan panolar ve boyna dolanan eşarplarla ona bir kelebek hafifliği, uçucu bir zerafet, çekici bir güzellik vermektelir. Ayni terzi pamuklu kadifeyi ekseriya dar etekli, çıplak bedenli kısa bir gece elbisesi olarak kullanmış, bu sade görünüşlü küçük tuvaletlerle giyilmek üzere aynı kadifelerden çok işli, şahane ceketler hazırlamıştır.

Jacques Fath, gece elbiseleri için bilhassa kadife kullanmıştır. Bunların kimi çok zengin ve bol eteklidir, yakalan beyaz vizonla süslüdür. Kimi dar eteklidir ve üzerlerinde gene vizonla süslü eketleri Vardır. Dekolteler ekseriya çok açık, fakat drapeli, fiyonklu ve kol hissi verecek şekilde kupludur. Etek boylan çok muhteliftir.

Bale

Danseden Amerikalılar

Amerikanın Bale Tiyatrosunun Türkiye'yi ziyareti umulan rağbeti gördü. İstanbulda olsun, Ankarada olsun, bütün temsillerin biletleri kısa zamanda satıldı. Vaktinde davranmayan veya herhangi bir sebeple yer sağlayamayanların bilet bulma mücadelesi çok kişi için neticesiz kaldı. Amerikan Haberler Merkezi'nin ve Devlet Tiyatrosu Sahne Müdürlüğünün telefonları günlerce açıkta kalmış bala meraklıları tarafından işgal edildi. İstanbulda olsun, Ankarada olsun bütün temsiller tamamen dolu salonlar karşısında verildi.

Balenin Türkiye'de bu derece alâka göreceğini tahmin edemeyen, İstanbulun konser ve tiyatro menacerliği firması "Kontiya" idi. Memleketimizin sayısı zaten pek az menacerleri bu iş için gereken profesyonel tec rübeye, halkın isteklerim tanımak, alâkasını sezmek gibi meziyetlere, hele batı ölçüsünde bir teşkilâta malik bulunmuyorlardı. Kendi zevkleri ne ise, halkınki de odur sanıyorlardı. Bir sanattan hoşlanmıyorlar mı? Onlara göre halk da hoşlanmaz. Bir sanatkârı tanımıyorlar mı? Onlarca halk da tanımaz, İstanbullu menacer, halkın Amerikan balesine rağbet göstereceğini sanmamıştı. Yanılmasının cezasını doğrudan doğruya maddî kay ba uğrayarak çekti. Amerikan Hükümeti, yabancı memleketlere göndereceği sanatkârlar için ANTA (Amerikan Millî Tiyatro ve Akademisi) vasıtasiyle, her memlekette yerli menacerlerle temasa geçerdi. "Ballet Theatre" için de Türkiye'den adı geçen menacerle anlaşma yapıldı. "Kon tiya", kâra yüzde elli nisbetinde iştirak etme şartını, hasılat olmayacağını sanarak kabul etmemişti; yerine ister kar ister zarar olanın, kendisine muayyen bir mikdar ödenmesini istedi. İstek kabul edildi. Biletler satışa çıktığında menacer, yanıldığını anladı. Az zamanda her iki şehirde de bütün yerler satılmıştı. İlk teklife uyarak, verilen nisbet dahilinde kâra iştirak etmemekle binlerce liradan olmuştu.

Çam deviren dernek

Ballet Theatre'ın Türkiye turnesinin menacerliğe ait ve malî cepheleri gerçi "Kontiya"ya aitti. Fakat turneye müteallik herşey, Ankaradaki Türk - Amerikan Derneği'nin kontrolu altındaydı. Sokaklardaki afişler ve Devlet Tiyatrosunun matbu Metleri üstündeki damga bunu pek açık gösteriyordu: Halbuki Dernek bu defa, böyle yüklü bir işi başaracak teşkilâta ve tecrübeye malik almadığını gösterdi. Herşeyi sanki bir takım beceriksiz amatörler idare ediyordu. Heyet Ankarada, altı temsilde üç ayrı program sunacaktı. Programları terkip eden eserlerin, her programın hangi gün temsil edileceğinin heryerde ve hele biletlerin satıldığı Büyük Tiyatro gişesinde ilân edilmesi lâzımdı. Bu yapılmamıştı. Gişeye gidenler, orada bir program levhası göremediler ve gişe memurlarından da birşey öğrenemediler. Biletleri tesadüfi almağa mecbur kaldılar.

Salonda satılan program broşürü, kötü baskı ve derbeder tertip timsaliydi. Üstelik yanlışlıklarla doluydu. Türkçe ve İngilizce olarak tertiplenen broşürün -ilk gece için- Türkçe kısmında, son oyun olan "Rodeo"dan sonra bir ara olduğu belirtiliyordu. Oyun bittiğinde birçok seyirci, temsilin devam edeceğini sanıp yerlerinde kaldılar. Bu yüzden, alkış da çok sönüktü. Bir oyun sonu tezahüratına imkân hasıl olmadı. Zaten Türk - Amerikan derneği, başarılı bir temsil çıkaran dansçılar için sahneye çiçek yollama zahmetine de katlanmamıştı.

Annabella Gold "Rodeo"da
Erkek peşinde!

İkinci programda, "Pas de Deesses" için, Cerito rolünün karşısında, Türkçe kısımda Charon Enoch, İngilizce kısımda Lupe Serrano ismi vardı. Seyirci, hangi dansçıyı gördüğü hususunda nasıl tereddüde düşmezdi.? Üçüncü programda da "Giselle" rolü için Türkçe kısımda Rosella Hightower, İngilizce'deyse Nora Kaye yazılmıştı. Oynayan Nora Kaye'di. Fakat Türkçe rol tevziatına bakan birçok, seyirci Miss Kaye'i göremediklerini sanıp üzüldüler.

Daha da önemlisi, ilk temsil hariç, basına bilet temin edilmemişti. İlk temsil için gazetelere davetiye yollanmakla da işin sanat tarafının değil, sosyete tarafının göz önünde tutulduğu anlaşılıyordu. Gazetecinin vazifesinin, bir davette smokin içinde boy göstermek değil, bütün temsilleri takip edip olup bitenleri halka aksettirmek olduğunu Türk • Amerikan Derneğinin amatör teşkilâtçıları unutmuşa benziyorlardı. Böylece, Amerikan temaşa hayatının başlıca geleneklerinden biri hiçe sayılmıştı. Amerikan hükümetinin, haklı bir propaganda maksadiyle, dünyanın öbür ucuna büyük bir kumpanyayı yollamasındaki gaye, acemi bir teşkilât sayesinde baltalanma tehlikesiyle karşılaşıyordu. Kabahat şüphesiz ki "Ballet Theatre" idarecilerinde değildi. Bunu düşünerek, böyle önemli bir olayı sütunlarında aksettirmekten kaçınmağa içleri elvermeyen münekkitler de bilet savaşına katıldılar. "Türk - Amerikan Derneği himayesinde" verildiği ' bildirilen temsilleri, asıl Türk - Amerikan Derneğinin çalışmalarının tesirlerinden himaye edecek birine ihtiyaç vardı.

Modern balenin zaferi

İlk temsili açan "Les Sylphides", seyircilerin bu ünlü kumpanya hakkında hayal sükûtuna uğramalarına sebebiyet verebilirdi. Gerçi "Ballet Theatre" klâsik baleyi de başaran bir topluluk olarak tanınmıştı. Teknik bakımdan başarıyordu da.. Meselâ dansçıların parmak ucu "pointe" sağlamlığı dikkatten kaçmıyordu. Fakat icrada umumî bir katılık vardı. Bu belki de kendilerini yeni bir sahne içinde ve yem bir seyirci topluluğu karşısında bulan sanatkârların henüz ısınamamış olmalarından ileri geliyordu. Yoksa "Ballet Theatre"ın "Sylphides"i meşhurdu. İcra sona erdiğinde, seyircilerin alkışları hararetsizdi.

Perde ikinci defa açıldığında önce bir dekor ve kostüm şaheseri kendini gösterdi. Nihayet bir modern bale başlamıştı. Sahneyi George Wakhewitch hazırlamıştı. Eser, tanınmış Amerikan koregraflarından William Dollar'ın, İtalyan rönesans şairi Tasso'dan mülhem olarak hazırladığı "The Combat" (Savaş) adlı tek perdelik bir baleydi. Konu, hristiyan cengâveri Tancred ile putperest kız. Clorinda'nın savaşına dairdi. Tancred, bir maskeyle savaşan hasmının sevdiği kız olduğunu ancak onu öldürüp maskesini: çıkardıktan sonra anlıyordu. Clorinda'yı oynayan Lupe Serrano, mükemmel bir teknikçi ve büyük fail sanatkâr olduğunu ilk hareketlerinde belli etti. İlk defa maskeli olarak sahneye çıktığında, dansında öylesine bir kudret ve cengâver hüneri vardı ki konuyu bilmeyenlerin onu bir kadın sanması güçtü. Hale bir gece sonra "Pas de Deesses" de Miss Serrano'yu tekrar görenler, "Combat" deki kudretiyle bu ikinci eserdeki hafifliğini ve uçuculuğunu kıyasladılar ve Lupe Serranonun çağımızın üstün bale sanatkârlarından

biri olduğuna daha kuvvetle inandılar. Tancred'i oynayan John Kriza'da ise, bir cengâver prense has gurur, asalet ve kuvvet vardı. "The Combat" gecenin en büyük başarısı oldu. Eserin musikisi, genç İtalyan bestekarı Rafaello de Banfield'e aitti. Partisyonu, mühim bir eser olmamakla beraber, eksen bale musikilerinde bulunmayan bütünlüğe malikti, Sahneyi gerektiği gibi destekliyordu. Ritmik ve armonik bakımdan maceraperest değildi. Melodileri sade ve tesirliydi.

Erik Bruhn ile Nora Kaye'in dansettikleri "Black Swan" pas de deux' sü, kumpanyama yıldız dansçılarından ikisini tanıttı. Topluluğun prima ballerina'sı, şöhretli dansçı Nora Kaye hakkında daha müsbet bir hükme varmak için ikinci geceyi beklemek lâzımdı. Erik Bruhn ise hem büyük bir virtüöz, hem de dansta yaratıcı sanatkârlık seviyesine erişmiş bir baleciydi. Rahatlık ve güven içinde icra ettiği "entrechat"ları bol bol alkış toplam.

Folklor meselesi

Son parça, Agnes de Mille'in "Rodeo"su. Amerikan folkloruna dayanıyordu. İlk ilân edilen programda bu eserin yerinde, Jerome Robbins'in "Fancy Free"si vardı; fakat ne Atinada. ne de İstanbulda tutmamıştı. Bunun üzerine kumpanya idarecileri programda değişiklik yapmışlar, "Fancy Free" yerine "Billy The Kid" i koymuşlar, "Rodeo"yu da ikinci programda birinciye nakletmişlerdi. Agnes de Mille duygulu olduğu kadar zeki, iyi zevk sahibi, küçük teferruatla büyük tesirler yaratmasını bilen, dans sahnesini derinliğine 'tanıyan, herkese hitap edebilecek ifadeyi nasıl yakalayacağım bilen bir dans düzenleyicisiydi. Fakat karşısındaki en büyük engel, folklordu. Bizim koro graf namzetlerimiz. Agnes de Mille'in "Rodeo"sundan iki bakımdan ders alabilirlerdi: Folkloru işlemek hususunda ısrarlı iseler, "Rodeo" böyle bir çalışmanın nasıl yapılabileceğinin belki en güzel örneğiydi. Yok, bu hususta en küçük bir tereddütleri varsa, aynı "Rodeo" onlara, yerli konuları ve unsurları tamamen bırakmayı tavsiye etmiş olmalıydı. Gerçi eserde kovboy âdet ve geleneklerinin yanında, kız-erkek münasebetleri, flört, kur yapma gibi bütün insanları ilgilendiren bir tem vardı. Fakat konunun, yerin ve motiflerin mahallî kalması, bu temin cihanşümul ölçüde gerçekleşmesine set çekiyordu. "Rodeo" nun başarısında, Oliver Smith'in Salvador Dali'yi andıran dekorlarının yarattığı atmosferin de dahli büyüktü. Musiki. Amerika'nın en şöhretli -ve belki en kötü- bestekârı Aaron Copland'ın zayıf partisyonlarından biriydi.

İlk geceki temsilde hayret uyandıran taraf Devlet Opera Orkestrasının terasıydı. Çok kişi. "Ballet Theatre"ın orkestrasını da beraber getirmiş olduğunu sandı, Gerçi orkestrayı modern eserlerde Joseph Leyine gibi birinci sınıf bir bale şefi idare ediyordu. Diğerlerini idare eden Jaime Leon da küçümsenecek bir şef değildi. Fakat pek az sayıda provayla, ilk defa gördükleri eserlerde bu parlak neticeye varan Opera Orkestrası (ve Cumhurbaşkanlığı Orkestrası) üyeleri övülmeye lâyıktılar. Şef Levine, Londra'da Covent , Garden orkestrasından beri bu kalitede bir orkestrayla karşılaşmadığını söylüyordu. Bir daha anlaşılıyordu ki orkestraya müteallik dertlerimizin başında iyi bir şefin yokluğu gelmekteydi.

Lupe Serrano gene sahnede

İkinci program, Robert Joffrey'in "Pas de Deesses"i ile başladı. Klâsik üslûpta, renkli giyimle oynanan bir "beyaz bale" denebilecek bu eser, Chalon'un aynı isimli litografından mülhemdi ve üç Ondokuzuncu Asır balerinasının özellikleri canlandırılıyordu. Rosella Hightower tekniği sağ lam ve kesin bir dansçıydı. Fakat o nisbette yumuşak ve hafif değildi. Aynı şey sevimli çehresi ve düzgün vücuduyla vaitkâr bir balerina olan Ruth Ann Koesun için de söylenebilirdi. Saint Leon'u oynayan Erik Bruhn, partnerlerini kaldırmak gerektiğinde, neredeyse bir halter kaldırıcı çabası içindeymiş gibi görünüyordu. Gerek Miss Koesun'da, gerek Miss Hightower'de mevcut bulunmayan şiir havası, Lupe Serrano ve Erik Bruhn tarafından sağlandı. Balenin

Kapaktaki sanatkâr

Suna Korad

Geçen pazar sabahıydı. Saat onbir buçuğa geliyordu. Ankara Radyosunun hafif programlarından biri başlamış. İtalyan gazino serenadları, âşıkane Amerikan melodileri, monoton Güney Amerika ritmleri, basit kovboy şarkıları, kızdırıcı "rock and roll"lar ve benzeri parçalar birbirini takip ediyordu. Birden hava değişti. Renkli -belki de fâzla renkli- ve keskin bir soprano ses, Mozart söylemeye başladı. Parça, "Sihirli Flüt" operasından Gece Kraliçesinin aryasıydı. İcrasından kan, ateş, dramatik kudret ve hançere hüneri isteyen bir aryaydı; soprano, bu istekleri yerine getiriyordu. Sonra sıra, Offenbach'ın "Hoffman'ın Hikâyelerinden Olympia'nın aryasına geldi. O da, sopranonun virtüozluk temayülünü, titiz ve düşünceli çalışmasını, tefsir kaabiliyetini aksettiren bir icraya kavuştu. Opera aryaları repertuarındaki demir leblebilerden ikisini, görünüşte kolayca, fakat aslında maksatlı Ve çetin 'gayretler sonunda hazmedebilmiş bu ses sanatkârı, Devlet Operasının en parlak, fakat reklâmı da o nisbette az yapılmış sopranolarından Suna Korad idi.

Suna Korad, musikisever bir babanın, diş tabibi Kadri Cerrahoğlu'nun kızıdır. 1933 yılının 1 Mayış günü İstanbul'da, Moda'da doğmuştu. İlk tahsilini Ankara Maarif Kolejinde yapmış, sonra Devlet Konservatuarına, Ulvi Cemal Erkin'in piyano sınıfına girmişti. O zamanlar ideali, büyük bir piyanist olmaktı. Armoni, kontrapunto, biçim bilgisi, piyano edebiyatı en çok alâka duyduğu derslerdi. Çalgı musikisini sever, operadan hiç hoşlanmazdı. Fakat öğretmenlerinin ve arkadaşlarının birsey dikkatini çekti: Suna'nın sesi vardı. Onu, şan dersleri almağa zorladılar. Saadet İkesus'un talebesi oldu. İki yıl ihtiyari olarak şan çalıştı. Sonra, sekiz yıllık piyano tahsilini bırakıp Konservatuardan ayrıldı; Devlet Tiyatrosu aktörlerinden Asuman Korad'la evlendi. İstanbul'a gitti ve bir müddet Viyanalı bir öğretmenle, Paula Zavarosla şan çalıştı. Radyoda ve salonlarda muhtelif konserler verdi. 1953 yılında Asuman Korad'ın Devlet Tiyatrosuna dönmesi üzerine Ankara'ya geldi. İmtihanla Dev let Operasına girdi. Aldığı ilk rol, repertuarın en güç partilerinden biriydi: Lucia di Lammermoor. Da ha sonra Manon'u, Olympia'yı, Norina'yı -Don Pasqüale- teganni etti. Geçen yıl oynadığı Violetta -La Traviata- {ki yıllık Opera hayatının en büyük başarısıydı. Bu tempoyla devam ettiği takdirde, Türk operasının bu kaliteli dramatik koloraturasını daha büyük başarılar beklemektedir.

Suna Korad'ın tasavvuru bu yaz İtalya ve Almanya'ya gitmek, orada çalışmalarına devam etmek ve kendisini yabancı angajmanlara hazırlamaktır.

Bir zamanlar opera sevmeyen Suna Korad, bugün operasız bir hayat tasavvur edememektedir. "Evvelce opera sevmeyişimin sebebi, kötü misallere rastlayışımdır; meselâ Elisabeth Schwarzkopf'u dinledikten sonca şan ile nasıl musiki yapılır, gördüm; böyle büyük sanatkârları dinledikçe mesleğime büsbütün bağlandım" diyor Şarkı söyleme sanatı hakkındaki düşünceleri, şu sözlerle ifade edilen sağlam bir telâkkiye bağlanıyor:

"Opera, sadece güzel ses çıkartmak değildir. Ses, musiki için ancak bir vasıta olmalıdır. Aksi takdirde opera bir çeşit güzellik müsabakası haline gelir. Halbuki sanat, en basit tarifiyle, güzellik yaratma cehdidir. Yaratıcılık olmayınca, sanata veda etmek gerekir".

musikisi Chopin'i hazırlayan bir İrlandalı bestekâra, nocturne'ün "mucidi" John Field'e aitti.

Programın ikinci eseri, "Fancy Free" nin turne repertuarından çıkartılmasıyla boş kalan yeri alan "Billy The Kid" idi. İlk olarak 1938 yılında Ballet Caravan tarafından oynanmış, 1941'de ise Ballet Theatre'in repertuarına girmişti. Yerli bir konuyu işleyen ilk Amerikan balesi olarak tanınmıştı ve repertuardaki yerinin sağlamlığı hususunda parlak ümitler besleniyordu. Bununla beraber, aynı çeşit bir eser olan "Rodeo"yla kıyaslandığında, koregrafı Eugene Loring-in Agnes de Mille yanında iyi bir not alamıyacağı görülüyordu. Her iki eser de aninde sonunda folklora dayanmakla beraber Agnes de Mille'in daha beşeri bir konuyu ele almış olması "Rodeo"ya cihanşumullük sağlıyor, buna mukabil "Billy The Kid"in tarihi bir tip oluşu Loring'in balesini daha da mahallileştiriyordu. Bundan başka Loring, bir haydudun bütün ömrünü yirmi dakika içinde ve hem de bale sahnesinde anlatmak gibi güç bir işe girişmişti.

Mutlu bitiş

Billy'yi, "Fındıkkıran" pas de deux'sü takip, etti. Nora Kaye burada, kaabiliyetleri ve seviyesi hakkında daha iyi bir hesap verdi. Belliydi ki Miss Kaye için ifade, teknikten önce geliyordu. Hareketlerinde, virtüöziteyi saklayan, tefsire ve şahsî anlatışa önem veren bir musikişinasın davranışı vardı. - Hareketleri tefsir ediyor, onlar hakkındaki görüşünü belirtiyor gibiydi. Dansı rahat, yumuşak ve aydınlıktı. Partneri Scott Douglas, mükemmel tekniği olan, sanatkâr şahsiyeti kazanmağa başlamış, zarif, kusursuz dansıyla temayüz eden, belki biraz sert bir "danseur noble" idi. Orkestra bu parçada -tuhaftır- modern eserlerin aksine çok aksadı. "Şekerleme Perisinin Dansı" adıyla tanınan varyasyonda celesta yerine piyano kullanılması, büyüyü bozuyordu.

Temsil, neşe saçan bir oyunla, David Liohine'in "Gradution Ball" uyla sona erdi. Eski Viyanada bir kus okulunun mezuniyet balosu temsil ediliyordu. Musikiyi, Johann Strauss'un parçalarından, Antal Dorati düzenlemişti. Ruth Ann Koesun, bu defa gençliğinin, sevimliliğinin ve gelişmiş tekniğinin daha iyi bir örneğini verdi. Marlene Rizzo'nun güldürücü "Danse Impromptu" su seyitle takip edildi. Pas de deux'de Elisabeth Carroll ve Michael Lland, hafiflik, zerafet ve teknik titizliğini, birleştirmişlerdi. Birinci Askerî Talebe rolünde Harold Lang'ın daha uygun bir rolde, başka vasıflarını da ortaya koyacağı seziliyordu. Temsilin belki en zevkli tarafı, Müdireyi temsil eden Fernand Nâult ile Generali oynayan Charles Bennet'in yarattıkları iyi işlenmiş, ince nükteli, komik tiplerdi; onlardan "Mazurka Coquette"i seyretmek, az bulunur bir zevkti. Joseph Levine idaresinde orkestra, sahnedeki neşeyi ve canlılığını destekledi ve adeta bir virtüöz topluluğu gibi çaldı.

C E M İ Y E T

İstanbul gazetelerinin Beyoğlu muhabirleri mühim bir misafir bulmak ümidiyle otelleri dolaşırlarken Parkotelin önünde Adnan Menderesin otomobiliyle karşılaşınca sevindiler. Belki İstanbulun beledi işlerine dair bir beyanat koparabilirlerdi. Fakat arabadan çok uzun boylu bir ecnebiyle hariciyemize mensup bir memur indi. Eberhard adında bir Alman gazetecisi ve iktisadcısı olduğu öğrenilebilen misafir, muhabirlerin bütün ısrarlarına rağmen başbakanın hususi davetiyle burada bulunduğundan başka bir şey söylemedi.

*

Çarşamba günleri İstanbul Toplu Basın Mahkemesinin koridoru gayet enteresan bir yer oluyor. Akibetlerini bekleyen gazeteciler müstehcen faaliyet maznunlarıyla görüşerek biraz avunuyorlar. Geçen hafta Ratip Tabir Burak, Necip Fazık Kısakürek, Falih Rıfkı Atay gibi eşhas açık saçık fotoğraf çektirdiği iddiasıyla mahkemeye verilen Özcan Tekgül'ü seyrederek vakit geçirdiler. Bilhassa Ratip Tahirin genç dansözle resimler çektirerek gülüşmesini seyreden dostları on üç dâvanın ağırlığını birkaç dakika için olsun unutmasına sevindiler.

*

İstanbul Radyosunun Pazar sabahları yayınladığı "Melodi Kervanı" yirmi iki buçuk liralık ucuz maliyetine rağmen en sevilen programlar arasındaydı. Nedense kazaya uğrayıp Perşembe akşamları 18.30'a alındı. Programı hazırlayan Hulki Saner bu saat kendi işine uymadığı için üzülerek radyodan ayrılıyor.

*

Cevdet Çağla, Mesud Cemil'den İmrenip Bağdada gitmeği kararlaştırdı ve hazırlıklarını tamamladı. Ama son anda döviz işi için delâleti rica edilen başbakanın "şimdi çok meşgulüm" demesi üzerine Türkiyedeki ikameti mecburen uzadı.

Döviz dildi olmayan Basın - Yayın ve Turizm Umum Müdürü Muammer Baykan nişanlandıktan bir hafta sonra Milletlerarası Turizm Kongresinde bulunmak üzere Viyanaya giderek vazife aşkının şahane bir misalini verdi.

Geçen haftanın sonunda Amerikan balesinin Ankara Operasındaki temsilinde orkestra İstiklâl Marşımıza başlayınca en ön sırada oturan Yüksel Menderes - Başbakanın büyük oğlu - protokol bilen bir hariciyeci olarak yüzünü Cumhurbaşkanlığı locasına çevirdi. Fakat loca boştu; Cumhurbaşkanı Amerika Büyük elçisinin davetine icabet edememişti. Nitekim Amerika Büyük elçisi de İzmir Fuarının açılışı günlerinde Devlet Başkanının civardaki Kalkınma eserlerini birlikte dolaşma davetine üzülerek icabet edememişti.

Amerikan balesi şerefine Amrika Büyük elçiliğinde temsilin ilk gecesinden sonra verilen supede balerinlerin içinde sadece bir tanesi - kızıl saçlı olan en güzeli Türk erkeklerinden umumî alâka gördü. Bu alâkayı gösterenlerin başında Kasım Gülek geliyordu. C H P. Genel Sekreteri dilber balerini "bâr Türk spesiyalitesi olan meşhur çiğ köfte" den yemek üzere evine davet etti ama, anlaşılan dansöz ya çiğ köfteye meraklı değildi; ya da bu neviden davetleri biliyordu.

Ratip Tahir, Özcan Tekgül'le Adliye koridorlunda

Acı saatların tatlı dakikaları

E D E B İ Y A T

Şairler

"Ölüm herkesin başında"

Geçen haftanın sonunda Viyana hastahanelerinden birinde bir şair öldü. Ölen yeni Türk şiirinin en büyük şairlerinden birisi idi: Cahit Sıtkı Tarancı.

Haber, aynı gün şairin kardeşi tarafından Ankaradaki eniştesine telefonla bildirilmiş ve kısa bir zamanda sanat çevrelerinde yayılmıştı. Bütün dudaklarda şairin bir mısraı dolaşıyordu:

"Neylersin, ölüm herkesin başında"

1910 yılında Diyarbakırda dünyaya gelen Cahit Sıtkı Tarancı Galatasaray Lisesinde okumuş, Fransız şairlerinden Boudlaire'in havasını Türkiyeye getirmiş, melankolik mizacı ile bu havanın Türkiyedeki en kuvvetli mümessili olmuştu. İlk kitabı, 1932 de yayınlanan "Ömrümde Sükût" idi. Bir müddet Mülkiyede okuyan şair tahsilini tamamlamak üzere Parise gidip Science Politique'e kaydolundu. Fakat Almanların Paris'i işgal etmeleri üzerine geri döndü. Öğretmenlik, muharrirlik yaptı. En sonunda da Çalışma Bakanlığına mütercim olarak girdi. 1946 yılında C.H.P. şiir mükâfatını "Otuzbeşyaş" adlı şiiri ile aldı. Aynı yıl, aynı adı taşıyan ikinci şiir kitabı da piyasaya çıktı. Son kitabı "Düşten Güzel" adını taşıyordu.

Birden gelen bir felç, şâiri uzun zamandır zaten dünyadan ayırmış gibi idi. Bundan bir ay önce belki iyileşir ümidi ile tedavi edilmek üzere Viyana'ya gönderilmişti. İşte geçen haftanın sonunda gelen haberler onun felçten değil de zatülcenpten öldüğünü haber veriyordu. Uzun zamandır hareketsiz yatan şairin ciğerlerinde toplanan su, onu hayattan büsbütün uzaklaştırmıştı.

Böylece Türk edebiyatının yata nesli, Orhan Teli ve Sait Faik'ten sonra bir üçüncü rüknünü daha kaybetmiş oluyordu.

Fransa

"Susmamak vazifemdir!"

Geçen haftanın başında, her yıl olduğu gibi bu, sene de Fransanın Medan şehrinde Emile Zola'nın ölüm yıldönümü münasebetiyle bir tören yapıldı. Zola'yı sevenler, Fransanın her tarafından akın akın Medan'a geldiler. Bu sene "edebi hac ziyareti" ne Mendes-France riyaset etti. Eski başbakanın Zola hakkındaki konuşması büyük alaka uyandırdı. Mendes-France dedi ki:

"Çok acı çeken, çok çalışan bir adam.. Bütün hayatı boyunca hakikatin peşinde koştu!". İşte Zola kendini böyle tarif ediyordu. Kızı onun için "Hakikata bir ilâh gibi tapardı" diyor, Freud ise ona "bir hakikat mutaassıbı" adım veriyordu.

Emile Zola
"Hakikat mutaassıbı"

Hakikati veya adaleti müdafaa etmek biribirine çok yakın şeylerdir. Zola bütün ruhuyla, bütün kuvvetiyle adaletsizlikle mücadele etmek için ortaya atıldı. Yarattığı kahramanların psikolojileriyle, fert olarak akibetleriyle pek ilgilenmedi. Zola'nın daha çok üzerinde durduğu nokta insan grupları ve onların içtimai muhitleri, yaşadıkları müşterek maceralardı - grevler, modern hayat, maden ocağı vesaire.. -. Eserlerinde işçiler karınca gibi kaynaşır.. Zolanın dediği gibi Balzac'ta hiç işçi yoktur. Ona çabucak sosyalist adım taktılar. Zola 1876'da "L'Assamoir"in neşrinden sonra buna cevap verdi: "Sırtıma yapıştırdığınız etiketi kabul etmiyorum. Ben lâkabsız, sadece bir romancı kalmak meramındayım. Bana ille bir sıfat takmanız lazımsa, deyiniz ki, ben natüralist bir romancıyım.." Böylece Zola, kendine rehber olarak münhasıran hakikati tanıma azmini ifade etmişti. Fakat eserlerindeki hakikat hadise yarattığından ve babasından gördüğünün ötesinde bir şey olabileceğini düşünmiyenlerin esasen pak rahat olmayan vicdanlarını daha da ağırlaştırdığından Zola'ya karşı hûcuma geçmekte vakit kaybedilmedi. Zola iftiraya, tahkirlere, tehditlere pervasızca karşı koydu. Dahi sonraları "Yuha'lar arasında neş'e içinde yürümesini bilmeli" diye yazdı. Pervasızlığına şaşanlara "Cesaretimin kaynağı merhametimdir" cevabını verdi. "Benim vazifem konuşmaktır. Başkalarının suç ortağı olmak istemiyorum. Susarsam, gecelerim kabuslarla dolacak" diyordu.

AMERİKAN

Mecmualarına abone kayıtları başlamıştır. 20 kuruşluk pulla katalog isteyiniz.

AMERİKAN NEŞRİYATI
BÜROSU, Dept. 8-A
P.K. 60 Vekâletler, Ankara

"İtham ediyorum!"

Dreyfus dosyasını gözden geçirdiği zaman Zola, bir masumiyetin mahkûm edildiğine kanaat getirmişti. Kanuni bir karara karşı cephe almakta zerrece tereddüd göstermedi. Mücadelede ismini, nüfuzunu, şöhret ve şerefini kaybetmek tehlikesi onu bir an olsun duraklatmadı.

Gözlerimizi, fırtınaya göğüs germek için çalışma masasını terkeden şu mahcup adama çevirelim:

Müdahelesinin eski kinleri uyandıracağını ve yeni kinleri tahrik edeceğini çok iyi biliyordu. Fakat tereddüd etmedi. Esterhazy'nin beraatinden iki gün sonra - 11 Ocak 1898 - L'Aurore gazetesi Zola'nın meşhur makalesi "İtham Ediyorum!"u neşrediyordu. Zola, "Cumhurbaşkanına hitaben yazılan bu mektup, bir çığlık gibi çıktı benden.. Bu çiğliğin atılmasını Clemenceau cesaretlendirdi. Mektubun başlığını o buldu ve gazetesinde neşretti" diyordu. Clemenceau, ayni zamanda Basın Kanununun nasıl çalıştığını da Zola'ya izah etmeyi unutmamıştı. Zola yaptığının neye mal olabileceğini çok iyi biliyordu: Adli takibat. Asliye Ceza mahkemesi, mahkûmiyet ve bir sürü zarar..

Fakat ne yapılırsa yapılsın, eninde sonunda Dreyfus dosyası tekrar ele alınacaktı. Zola, "Benim jestini, sadece hakikatin ve adaletin yerini bulmasını çabuklaştıracak ihtilâlci bir çareden ibarettir" diyordu Divanın başlamasından önce avukat Labori'ye "Beni müdafaa etmeyiniz. Sadece Dreyfüs'ün mahkûmiyeti ve Esterhazy'nin beraatına biraz daha aydınlık getirmeye çalışınız" demişti.

Mendes-France sözlerini şöyle bitirdi:

"Bu büyük vatandaşın oynadığı rolü kim inkâr edebilir ? Dreyfus meselesinde tarih hükmünü verdi: Sonradan gelen nesillerin indinde Zola galiptir.

Maamafih aldanmıyalım. Dreyfus meselesi - nefret uyandırıcı bir tertip neticesinde bir subayın haksız yete mahkûmiyeti - kapanmış, fakat mesele halen halledilmemiştir. İki insan ve site anlayışı arasındaki muharebeye, temel siyasi tercih etrafındaki kavgaya işaret etmek istiyorum. Bu çarpışmanın hergün şahidiyiz, daima taraflardan biriyiz ve bazan da kurbanıyız".

T I B

Hekimlik

Bir rapor

28 Eylül - 2 Ekim 1956 tarihleri arasında İzmirde toplanan Ondördüncü Millî Türk Tıb Kongresinin raportörlerinden biri İstanbuldan Dr. Rasim Onat'tı. Kendisine iki yıl önce Türk hekiminin sosyal durumu üzerinde bir rapor hazırlamak vazifesi verilmişti. Bu etüd şimdi olgun bir meyva halinde önümüze getirilmiş bulunuyor. 232 sayfa tutan bu raporda cidden ehemmiyetli noktalara temas edilmişti. Herşeyden önce bu eserin şimdiye kadar kongrelere getirilen bir çok raporların üstünde bir defter taşıdığını belirtmek icab eder. Tam bir ilim adamı hüviyetiyle ve objektif bir görüşle Dr. Rasim Onat hekimlerin malî, iktisadî, sosyal ve mülki durumlarını incelemiş, onların kendi dilleriyle öz fikirlerini ve dileklerini kitabında yer yer önümüze sermiştir. Hekimi yemez, içmez, gezmez, yaşamaz, ihtiyaçsız bir varlık sanan, üçbeş zengin hekimin ulaştığı refah seviyesini kıskanan ve fazla gören kimseler, bu tezi muhakkak gözden geçirmeliydi. Hele bazı kongreleri takib ederek mensup oldukları gazetelere imalı, istifhamlı yazılar yazan, "Hekimler açmış", "Hekimler sefalet çekiyormuş", "Hekimler kazanmıyormuş" gibi büyük puntolu başlıklarla umumî efkârı bulandıranların bu rapordan alacakları çok dersler vardı. İstatistikler ve realiteler karsısında aklı başında ve vicdanlı insanların hakkı çiğnenenleri savunması gerekirdi. Ahmed Rasim Onat'ın raporunun insanı üzen tek eksiği, tam olmamasıydı. Eğer bu rapor Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşıyan bütün hekimlerin durumlarını aksettirecek şumullü bir mana taşısaydı, değeri kat kat artacaktı. Bize gönderilen mektup kongreden ancak 2-3 ay önce elimize geçti. Bu haberleşme Onüçüncü Kongrenin hemen arkasından, yani iki yıl önce başlasaydı herhalde daha çok sayıda meslekdaşın derdini öğrenmek ve bunları raporda aksettirmek imkân dahiline girerdi. Raporun birinci sayfasında İstanbuldaki 2480 hekimin adreslerinin İbrahim Edhem Ecza . Laboratuvarından temin edildiği, İstanbul Tabib Odasından, bu hususta bir kayıd almanın mümkün olmadığı yazılıydı. Bu cidden üzücü bir olaydı. Böyle istatistiklere dayanan fevkalâde değerli bir raporun ana kaynaklarının resmî müesseseler olması gerekirdi. İnsanın koyunu olsa adedini sayar, verini yurdunu bilir. Tabib Odaları Türk tabiblerini derinden ilgilendiren böyle geniş bir tez hazırlanırken hekimlerin adreslerini de veremezlerse ne is yaparlar bilinemez. Dr. Ahmed Rasim, Onat'ı bu elden ele ve nesilden nesle ulaşacak değerli raporu hazırladığı için candan tebrik etmeği bir meslek borcu sayarız.

Mütehassısların durumu

Raporun , tetkikinden 6790 hekime 20 suallik birer kestiyoner gönderildiği ve bu ankette meslektaşların ailevî, meslekî, iktisadî ve sosyal durumlarının sorulduğu anlaşılmaktadır. 45 vilâyetteki 1955 hekimden cevap alınabilmiş, 280 mektup sahibini bulamamış geri gelmiş, bu mektupların ellerine ulaşması gereken 15 meslektaşın fani âleme gözlerini yumduğu, öbürlerinin başka yerlere tayin edildiği anlaşılmış. 4555 tabipten ise hiçbir ses çıkmamış. Ne feci netice! Vazifesine dört, elle sarılan, bu uğurda cebinden bir sürü para harcayan, değeri para ile ölçülemiyecek kadar büyük olan emeğini de su gibi akıtan bir raportöre karşı meslektaşların reva gördükleri sabotaja, 4555 hekimin rahavetine ve uykusuna ne demeli? Raportörün bunlara birer nargile göndermesini tavsiye ederiz. Kendi ana dâvalarım ilgilendiren böyle tarihî bir rapor hazırlanırken iki sayfalık 20 suale ömrünün yarım saatini bağışlayamıyanlar nasıl bir cemiyet kurabilir ve hak larını savunabilirler? Anket kâğıtlarını ihtiva eden zarfları alamıyan 15 rahmetli meslektaşa burada birer fatiha ithaf ederken bu zarfların bir hâtıra olarak Türk tabibleri merkez konseyinin tensip edeceği bir yerde saklanmasını ve raporun yeni baskısına resimlerinin ve isimlerinin konulmasını rica ederiz.

Tedavi göreli bir hasta
İnsan tamiri pabuç tamirinden ucuz!

Ankete cevap veren 1955 hakimin 1063 ü mütehassıs, 892 si pratisyendir. Mütehassısların 30 u profesördür. "Mütehassısların 792 si (%74.6) memur, 271 i (%24.4) serbesttir. Memur hekimlerden 687 si maaşlı (%80.4), 155 i (19.6) ücretlidir. 560 memur mütehassısın 384 ünün (%89.8) aslî maaşı 80 liradan aşağıdır 90-150 lira arasında asli maaş alanlar ancak (%30.2) dir. Bu, bakanlık kadrolarının kifayetsizliğini ortaya koymaktadır. 1063 mütehassısın 180 i bekâr (%17), 888 ü (%83) evlidir. Evlilerden 129 u (%14.31) çocuksuz, 754 ü (%85.69) çocukludur. Mütehassısların muayenehane viziteleri (%84.04) nün 15 liranın altında (%15.92) si 20-30 lira arasındadır. Evlerde aldıkları ücretlerin de (% 88.54) ü 25 liranın altında ve (% 11.46) sı 30-50 lira arasındadır. Bu miktarlar başka memleketlerinkilerle mukayese edilmiyecek kadar düşüktür. Mütehassısların 767 si (%72.15) tasarruf edememekte. 296 sı (%27.85) kazancının bir kısmını biriktirebilmektedir.. 1955 meslektaştan %17.98 i kazançlarının beşte birinden azım, %9.6 sı kazançlarının %22-50 kadarını, % 0.27 si de kazançlarının %52 - 75 kadarını tasarruf edebiliyorlar. Mütehassısların 798 inin (%75) mülkü yoktur. Mülkü olanlar 265 (%25)dir. Mütehassısların 140 ı (%13.18) hayat sigortasına kayıtlıdır. 923 nün (%86.82) hayat sigortası yoktur. 176 mütehassısın kendi kullandığı otomobili (% 16.55), 14 ünün (%1.31) şöförü vardır. 873 mütehassısın (%82.14) otomobili yoktur. 542 mütehassıs (%51.92) ankete verdiği cevapta mesleğe intisaptan memnun olduğunu, 347 mütehassıs (%32.64) gayrı memnun olduğunu, 174 ü de maddeten muzdarip, manen mutmain olduğunu bildirmiştir. 639 mütehassıs (%60.1) ecnebi mecmualara abonedir. 424 mütehassis (%39.9) ecnebi mecmua alamamak-

tadır. 436 mütehassis (%40.9) yurt dışında tetkik seyahati yapmış. 435 mütehassıs (% 40.8) memleket dahilinde bilhassa tıb kongreleri vesilesiyle seyahat edebilmiştir.

Pratisyenler

Ankete cevap veren 892 pratisyenden ,709 u (%79.6) memur, 183 ü (%20.4) serbesttir. Memur olanlar da maaşlı, ücretli, fahri asistan olarak üçe ayrılmaktadır. Maaşlıların (% 86.5) i 60 liranın altındadır. 150 lira aslî maaşlı hiçbir pratisyen yoktur. Aslî maaşları 80-90 lira olanlar (%5.63), 100-125 olanlar (%1.48) kadardır. 892 pratisyenden 252 si bekâr (%28.2), 640 ı evlidir (%71,8). Evlilerin 119 u çocuksuz (%18.5), 521 i (%81.5) çocukludur. Pratisyenlerin muayenehanelerde aldıkları vizite ücretleri (%92.66) sında 2.5-7.5 lira arasındadır. 10 lira alanlar (%6.64), 15-20 lira alanlar (%0.7) . kadardır. Evlerde alınan vizite ücreti de (%55.63) on liranın altında, (%37.47) 15-20 lira, (%6.9) 25-30 lira arasındadır. Pratisyenlerin de 730 u (% 81.9) kazançlarından tasarruf edememektedir. 162 si (% 18.1) bir miktar biriktirebilmektedir. Kazançlarının beste birinden azını biriktirenler %58.03, %22.5 unu biriktirenler %38.47, kazançlarının %75.90 nını tasarruf edenler %0.47 nisbetindedir. Gelen cevaplar arasında birçok pratisyenin basit bir hayat yaşadığı halde borçlandığı da kaydedilmiş bulunmaktadır. Pratisyenlerin 786 sı mülksüz (% 88.2), 166 sı (%11.8) mülk sahibidir. 892 pratisyen içinde 85 i (%9.52) hayat sigortasına kayıtlıdır. 807 si (%90.48) hayatını sigorta ettirememiştir. 30 unun hususi arabası vardır. (%3.36). İkisi (%0.224) şoför kullanmaktadır. 860 ının otomobili yoktur. Pratisyenlerin 379 u (%42.4) hekim olmaktan memnun 399 u (%44.8) gayrı memnundur. 114 ü (%12.8) maddeten muztarib, manen mutmain olduklarını bildirmişlerdir. İçtimaî ve iktisadi durumlarının fena olmasında ötürü memnunluk duymuyanlar (% 57.6) yı bulmaktadır ki mütehassıslar için de, pratisyenler için de bu durum üzücü ve endişe uyandırıcı mahiyettedir. Pratisyenlerden 175 şi (%19,6) yabancı dilden mecmualara abonedirler. 717 si (%80.4) yabancı dilden mecmua takip etmiyorlar. Pratisyenlerden 119 u (% 18.36) yurtdışında, tetkik seyahati yanmış. 798 ü (%86.64) buna imkân bulamamıştır. 202 pratisyen (%23.7) yurd içi seyahatleri yapmış, bilhassa Millî Türk Tıb Kongrelerine gelmişlerdir. 690 ı (%76.3) seyahat imkânı bulamamıştır.

Meslekdaş münâsebetleri

Geçen cevapların çoğunda hekimler arasında sevgi ve saygının kalmadığından şikâyet edilmektedir. Deontololi'ye aykırı hareketler bilhassa . sızıltı konusu olmakta ve su cümlelerle ifade edilmektedir: "Muayenehanesi olan hekim yaşamasını yanındaki arkadaşının ölmesiyle mümkün görmektedir". "Deontoloji zayıfladı değil, vefat etti. Acaba basübadelmevti mümkün mü?". "İlk çağlarda insanların insanlara kurd olduğu bir devir yaşanmış: bugün de menfaat çatışmaları doktorun doktora kurd olduğu bir devir yarattı". "Eskiden azalan birbirine bağlı iki zümre vardı. Doktorlar ve bektaşiler.. Bektaşiler sabit kadem. Biz ayrıldık!..". "Birbirimize düşman olduğumuz kadar bugün Araplarla yahudiler düşman değillerdir".

Meslek münasebetlerinin düzenlenmesi için düşünülen çareler de şunlardır:

Fazilet yolundan ayrılarak halk arasında meslek şerefini zedeliyen hekimleri tecziyede tabib odaları tereddüt etmemelidirler. İlmî ve meslekî toplantılar sık sık yapılmalı, bunun için hekim kulüpleri kurulmalıdır. Temas imkânları arttıkça meslekî dayanışma, hürmet ve saygı da-yükselir. Simsarlarla mücadele için müessir usûller bulunmalıdır. Tabip odalarının tesbit ettikleri asgari ücretten aşağı, 50-100 kuruş gibi muayene Ücretleri alarak şerefimizi ihlâl edenleri haysiyet divanlarına vermek lâzımdır. Tabip odaları ek görevlerin muayyen ellerde toplanmasına mâni olmalıdırlar. Türk tabipleri sen dikası kurulmalıdır. Yeni yetişenlere veya' sıkıntıda olanlara kredi açacak bir hekimler bankasının tesisi lâzımdır. Hekimler için ihtiyarlık ve meslek sigortası açılmalıdır. Memur hekimler tatmin edilmelidir. Bunlara ser best sanat icra ettirilmemeli, klirtikleriyle devamlı olarak meşgul olmaları sağlanmalıdır. Hastahaneler bedava muayeneleri hakikaten muhtaç ve fakir olanlara hasretmelidir. Zenginlerin bu sosyal yardımı sürttürmelerinin önüne geçilmelidir. Yeni yetişenlerin çalışma imkânları bulabilmeleri için profesörlerin ve meşhur mütehassısların viziteleri yükseltilmelidir. Eczahanelerin reçetesiz ilâç vermelerinin önlenmesi lâzımdır. Müstahzarlardan prospektüsler çıkarılmalı, hastaların kendi kendilerini tedavi etmelerine bir son verilmelidir. Halk sağlığına yaptıkları birçok zararlardan başka hekimlerin çalışma sahalarını da daraltan iğnecilerin faaliyetleri önlenmelidir.

YENİLİK

Çıkaran: NAİM TİRALİ
En güzel şiir, hikâye ve denemelerle her ayın başında yayınlanır.

Fikir ve sanat hareketleriyle, M. T. Acaroğlu'nun hazırladığı ayın bibliyografyasını eksiksiz veren tek dergi.

Fiatı: 1 lira. Yıllık abonesi: 10 lira. Yıllık abonelerine 5 liralık kitap armağan ediyor.
Müracaat: P.K. 914 - İstanbul

Halkla münasebetler

Hekimin halkla münasebetleri de iyi değildir. Hâlâ kocakarılar, hocalar, üfürükçüler faaliyettedir. Halk hekime, eczahane kalfaları, sıhhat memurları ve iğneciler iflâs ettikten sonra baş vurmaktadır. Halk, sağdığın da nihayet para ile temin edileceğini idrâk etmemektedir. Buna bedava muayene yerleri de sebeb olmaktadır. Halk hekimi istismar ediyor. Hekime ücret tediyesinden kaçıyor. Eğlencelerine hesapsız para harcayanlar hayat ve sıhhatleri için de fedakârlık yapmak gerektiğini anlamak istemiyorlar. Hekimi zengin ve para basan bir makina sayıyorlar. Onlarca doktor, apartman, otomobil ve konfor demektir. Hekimin emeği cereme sayılıyor. Hekimin hizmeti "iki tık tık bir şık şık" diye küçümseniyor. Ücret tediye etmemek için komşuluk, akrabalık ileri sürülüyor. Hekimin istismarı mübah, hatta sevap sayılıyor. Yollarda veya gazino gibi umumî yerlerde bile hastalığını veya hastasının halini anlatarak bedava tedavi" imkânları arıyanlar çoktur. Halbuki aynı Kimseler kendilerinden birşey satın alınacağı zaman hekimlerden bir misli fazla istiyorlar. Avukatların, mühendislerin büyük kazançları kimsenin gözüne batmıyor. Eczanelere büyük paralar ödiyenler hekimle pazarlığa girişiyorlar. Hastahanelerde tamdık hekimleri arıyarak bedava muayene olan çok zengin var. Hekime artık esnaf, muamelesi de yapılmaktadır. Hekim ücretlerine narh koymağa kalkan belediyelerin durumu da çok hazindir. Kendisini fakir göstererek vizite ödemiyen hastaların 5-6 ay sonra 3-4 katlı apartman sahibi oklukları görülmüştür. Halbuki birçok hekimler ev yapmak şöyle dursun şerefleriyle mütenasip bir meskende bile oturamamaktadırlar. Bir hekim de: "Türkiyede insan tamirinden ucuz bir şey yoktur. Bir ayakkabı pençesinin tamiri on lira, bir kalbin tamiri yine on liradır. Türkiyede en ucuz hizmet hekimliktir" diyor.

Raporda hekimin devletle olan münasebetlerine ait çok esaslı açıklamalar da var. Bu kadar güzel hazırlanmış bir raporun değerine zarar vermeden bir kaç sayfaya sığdırılmasına imkân göremiyor, zarurî olarak bahsi burada kesiyorum- Kongreye iştirak imkânı bulamamış bütün meslekdaşlara bu raporu dikkâtle okumalarını tavsiye ederim.

Dr.E.E.

Futbol

Teşkilâtta gayret

Polonya millî maçının yaklaşması, Futbol Federasyonu erkânını düşünceye sevketmişti. Maça ancak bir ay kadar bir vakit kaldığı halde millî takımın antrenörünün kim olacağı bilinmiyordu. Vakıa evvelce Macar antrenör Imre Kovach ile anlaşmaya varılmış ve millî takımın hazırlanmasının ona bırakılması kararlaştırılmıştı. Fakat Macar antrenörünün bir takım malî mazeretler ileri sürerek Türkiyeye gelmekten sarfı nazar etmesi. Federasyonun iki ayağını bir pabuca sokmuştu. Millî takımı -şimdilik kaydıyla- bir yerli antrenöre tevdi etmeden başka çıkar yol yekta. Fakat bu antrenör kim olacaktı? Federasyon uzun uzun düşünüp taşındıktan, bir takım temas ve müzakerelere giriştikten sonra, bu haftanın başında millî takım antrenörünün ismini ilân etti: Millî takım antrenörlüğüne layık, görülen hoca Cihat Arman'dı. Cihat Arman Federasyonun teklifini şevk ve cesaretle kabul etmiş ve: "Kendimi askere, vatan hizmetine çağrılmış bir insan gibi gördüm ve bu vazifeyi kabul ettim" demişti. Yalnız Cihat Arman "bu vatan hizmeti"ne koyulmazdan önce bir şart ileri sürüyordu: Bir senelik bir mukavele.. Zira antrenörün sık sık değişmesinin âdet olduğunu biliyor ve bundan millî takımın zarar gördüğüne inanıyordu.

Kadro

Cihatla millî takım antrenörlüğüne getirildiği ilân edildiği sırada tek seçici Eşfak Aykaç da İstanbulda yaptığı bir basın toplantısında millî takımın kadrosunu açıklıyordu. Tek secicinin yeni kadrosu basın toplantısında bulunanları şaşırtmıştı. Yüzlerde bu şaşkınlığı farkeden Eşfak Aykaç yüreklere su serpmekte gecikmedi: Bu kadro seyyaldi. Yani icap ettiği zaman form gösteren fut» bolcuların kadroya ithali her zaman için mümkündü. Seyyal kadro sözü kadro ilân edildiği zamanlar sık sık ortaya atılırdı. Fakat sonradan bir değişiklik yapıldığı da nadiren görülürdü. Ama bu sefer Tekseçici, çok kafi ve çok itimat verici bir şekilde konuşuyordu; tereddüde kapılmaya lüzum yoktu.

Doğrusu Tekseçici, Portekiz dönüsü kendini kaptırdığı bedbinlikten sıyrılmıştı. Yapılacak şey, Tekseçiciye iyi şans temenni etmekten ibaretti.

Fenerbahçenin Adalete attığı ikinci gol

Toptan hızlı giden kaleci!.

Lig maçları

Profesyonel ligin başlangıcında Emniyet'in Beşiktaş'a yaptığı azizlik, büyük takımlar için bir alarm çanı olmuştu. Övünmeler, şişirmeler buyana bırakılmış ve hummalı bir çalışmaya girişilmişti. En ufak bir ihmal 1. hatta 2 puana mal olabilirdi ve oluyordu da.. Geçen hafta bu korkuyu en fazla duyan şüphe yok ki Fenerbahçelilerdi. Dinamo maçlarından çok yorgun çıkmışlardı ve bir haftada 3 ağır maç yapmak kolay birşey değildi. Dinamonun kuvveti hakkında fikir sahibi olan taraftarlar, bu maçlardan yorgun çıkan Sarı-Lacivertlilerin iddialı Adalet karşısında nasıl bir netice alacağını merakla bekliyorlardı. Hele iki taraf sırasındaki rekabetin had safhada bulunduğunu düşünenler, haklı olarak neticeden endişe duyuyorlardı. Fakat umulanlar olmadı. Yorgun Fenerbahçe Adaleti 4-1 mağlûp etmeye muvaffak oldu. Eğer hakem Faik Gökay kara kitaba uyarak en az beş bariz penaltıyı da vermiş olsaydı, bu fark daha acık olacaktı. Ayni gün Kasımpaşa tahminler hilâfına Beykozu rahat bir oyunla 1-0 yendi. Bir gün evvel ise Galatasaraylılar Beyoğlusporu 5-2 yeniverdiler. Şampiyonluk yolunda yürüyen Sarı-Kırmızılılar bu maniayı da kolayca atlamışlardı.

"Ah hakem, vah hakem!"

Uzun boylu, kır saçlı bir hakemin çaldığı düdük ve verdiği acayip karar, hem sahada bulunanları ve hem de Mithatpaşa stadının tribünlerini dolduran binlerce seyirciyi bir anda ayağa fırlatmıştı. Tribünlerden ağır protestolar bir yağmur gibi yağıyor, bazı futbolcular hakemin üzerine yürüyorlardı. Ceza düdüğünü takiben hakem üstüste istimdat düdükleri çalmaya başlamıştı. Polisler, jandarmalar, inzibatlar vak'a mahalline -bereket- çabuk yetiştiler ve hakemi bir emniyet kordonu içersine aldılar. Mevzuubahis hadise geçen haftanın Çarşamba günü Mithatpaşa stadında cereyan ediyordu. Acayip kararın sahibi ise daha yeni "beynelmilel" Unvanına kavuşan Osman Yereşendi. Hakem bu maçta o kadar acayip kararlar vermiş ve o kadar büyük-hatalar işlemişti ki herkes, ama herke» feveran etmişti... "Olmaz canım böyle şey! Konmaz böyle hakem. Nerde Merkez Hakem Komitesi? Hani Ronzio denilen İtalyan futbol otoritesinin bir haftalık kursta öğrettiği dersler? Atmalı, evet hakemlikten ihraç etmeli!" diye söyleniyorlardı. Gerçekten ne söylense yeri idi. Vefanın İstanbulspor'a 5-1 mağlûbiyeti ile kapanan bu futbol katliamının akisleri spor çevrelerini hâlâ işgal ediyordu. Hakeme bir sene boykot cezası verileceği söyleniyordu. Millîlik payesini verirken çok cömert davranan Merkez Hakem Komitesinin ceza verirken de aynı ölçüyü kullanması yerinde olacaktı.

Beşiktaş Israilde

Tebdili mekânda ferahlık vardır, derler. Herhalde bu düşünce ile olacak Emniyet mağlûbiyetinden sonra canları sıkılan ve üzülen Beşiktaşlılar dost İsraile kadar şöyle bir uzanıp kafalarını dinlemek ve puvandan uzak maçlar yapmak yolunu tuttular. İsrail mahreçli haberlerde Siyah - Beyazlıların gayet canlı bir oyun çıkardıkları bildiriliyor. Haydi hayırlısı!. Belki de bu başarı, İstanbula dönüşte de devam eder ve Beşiktaşlılar taraftarlarını büyük üzüntülerden kurtarmış olurlar.

N.S.

Yüksek Tansiyonun İSTİKBALİNİZİ TEHLİKEYE Düşürmesi İcap etmez.

Senelik muayeneler, doktorunuza yüksek tansiyonu *vaktinde* teşhis etmek imkânını verir, o zaman *tedavi de kolay* olur.

Doktorunuzla *birlikte*, yüksek tansiyonun hayatınızın düzenini bozmasına mani olabilirsiniz.

Muntazam ve *itidalli* bir yaşama tarzı tansiyon yüksekliğini önlemek hususunda çok müessirdir.

40 Yaşında veya daha yaşlı iseniz tansiyonunuzu muayyen fasılalarla kontrol ettirin. Yüksek tansiyon *ekseriya* orta veya daha ileri yaşlarda görülür ve senelik muayeneler bunun *başlangıçta* anlaşılmasını mümkün kılar. Zaman zaman baş ağrısı, baş dönmesi, nefes darlığı, yorgunluk duyuyorsanız doktorunuza gitmeyi ihmal etmeyin! Bütün bu haller Yüksek tansiyonun işaretleridir, fakat *diğer* sebeplerden de ileri gelebilirler. Asıl sebebin ne olduğunu ancak *Doktorunuz* bilebilir; yalnız o, hakiki rahatsızlığınızı anlayabilecek imkânlara sahiptir, ve lâzım olan tedaviyi tatbik edebilir.

Doktorunuz Tansiyonuzun Yüksek olduğunu Gördüğü takdirde — neler YAPMAMANIZI ve neler YAPABİLECEĞİNİZİ size söyleyecektir. Umumiyetle tavsiye edeceği şey «mutedil bir hayat sürmektir.» Aşırı yemek, aşırı bedeni faaliyet üzüntü ve asab gerginliği yüksek tansiyonu *daha da yükseltir*. Size, «daha sakin» bir hayat sürmenizi tavsiye ettiği takdirde, ona uyun. Unutmayın ki, tavsiyelerini ihmal ederseniz, yüksek tansiyon, kalpte, böbreklerde, damarlar ve beyninizde ciddi arızalar tevlid edebilir.
Kendisiyle iş birliği *yaptığınız takdirde*. *Doktorunuz*, bunlardan sizi koruyabilir.

Doktorunuza yardım ettiğiniz takdirde — bir çok faydalı ve müsmir yıllara sahip olabilirsiniz. İlâçlar, yiyecekler ve cerrahi hakkında bilgileri sayesinde doktorunuz, yüksek tansiyonu önlemek ve ihtilâtlarile mücadelede çok şeyler başaracak vaziyettedir. Kendisine siz de *yardım* ediniz. İşinizde kendinizi zorlamadan çalışmayı, istirahat etmeyi öğreniniz. Ruhi heyecanlardan kabil olduğu kadar kaçınınız. Makul bir şekilde yiyiniz, muntazam ekzersizler yapınız ve bol uyuyunuz. Durumunuzu *merak* etmeyiniz. Makul bir şekilde hareket ederseniz, yüksek tansiyonunuza *rağmen* uzun, mes'ud ve cazip bir hayat sürebilirsiniz.

• Bu, en mühim sağlık konularına dair hazırlanmış yazılardan bir tanesidir. Bu yazılarda, doktorunuzla tam işbirliğinin, sağlığınızı korumakla kalmayıp; uzun ve sıhhatli bir ömür sürmenizi de nasıl mümkün kılacağını göreceksiniz.

SQUIBB
İLÂÇLARI
1858 DENBERİ

1956 YILINDA

750.000 LİRA

Tutarında çeşitli ikramiyeler

AKBANK'IN MÜŞTERİLERİNE
YENİ HİZMETİ

YÜZ EVLER
MAHALLESİ

Hesabınızdaki paranın her 150
lirası için ayrı bir kura numarası

AKBANK

Kapaklar Baskısı : Son Havadis Matbaası Rüzgârlı Sokak - ANKARA